

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

**Uplatnění právní úpravy obalů a obalových
odpadů v České republice**

Diplomová práce

Bc. Rita Khudhurová

Vedoucí práce: **doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.**

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Zároveň souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 3. ledna 2014

Rita Khudhurová

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za rady, připomínky a veškerou pomoc během psaní této práce. Dále děkuji Ing. Bohumilu Benešovi za konzultace, stejně tak PhDr. Ivanu Ryndovi a všem osloveným respondentům za jejich čas a ochotu. Děkuji i rodině a partnerovi za velkou podporu a trpělivost.

OBSAH

ABSTRAKT	6
ABSTRACT.....	7
SEZNAM VYOBRAZENÍ	8
SEZNAM ZKRATEK	9
1. ÚVOD.....	10
2. UVEDENÍ DO TÉMATU	13
3. TEORETICKÁ ČÁST	16
3.1. SUROVINOVÁ POLITIKA	16
3.2. ODPADY	19
3.3. KLÍČOVÉ DOKUMENTY TÝKAJÍCÍ SE PREVENCE VZNIKU ODPADŮ.....	19
3.3.1. <i>Akční programy životního prostředí EU .....</i>	<i>19</i>
3.3.2. <i>Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky.....</i>	<i>21</i>
3.3.3. <i>Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020.....</i>	<i>21</i>
3.3.4. <i>Plán odpadového hospodářství České republiky .....</i>	<i>22</i>
3.4. PRÁVNÍ ÚPRAVA ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ	24
3.5. PRÁVNÍ ÚPRAVA ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	26
3.5.1. <i>Základní principy legislativy životního prostředí relevantní pro oblast odpadového hospodářství a nakládání s obaly.....</i>	<i>26</i>
3.5.2. <i>Prameny české legislativy upravující oblast odpadů .....</i>	<i>28</i>
3.5.3. <i>Zákon o odpadech.....</i>	<i>28</i>
3.5.4. <i>Nakládání s odpady.....</i>	<i>31</i>
3.6. OBALY	32
3.6.1. <i>Obal prodává .....</i>	<i>32</i>
3.6.2. <i>Směrnice o obalech.....</i>	<i>33</i>
3.6.3. <i>Zákon o obalech.....</i>	<i>36</i>
3.6.4. <i>Obsah zákona o obalech se zaměřením na prevenci .....</i>	<i>38</i>
4. EMPIRICKÁ ČÁST	48
4.1. STRATEGIE A CÍL VÝZKUMU	48
4.2. METODOLOGIE	48
4.3. EVIDENCE OBALŮ, OBALOVÉHO ODPADU A NAKLÁDÁNÍ S NÍM	49
4.4. KONKRÉTNÍ CÍLE A JEJICH PLNĚNÍ V PRAXI.....	52
4.4.1. <i>Povinnosti osob uvádějících obaly nebo obalové prostředky na trh.....</i>	<i>52</i>
4.4.2. <i>Povinnosti osob uvádějících obaly nebo obalové prostředky na trh nebo do oběhu.....</i>	<i>53</i>
4.4.3. <i>Plán odpadového hospodářství a jeho hodnotící zpráva .....</i>	<i>54</i>

4.4.4.	Český statistický úřad.....	62
4.4.5.	Eurostat.....	63
5.	EXPERTNÍ ROZHOVORY.....	67
5.1.	VÝBĚR RESPONDENTŮ - VZOREK	67
5.1.1.	Analýza rozhovorů	68
5.1.2.	Diskuze a závěr	82
6.	ZÁVĚR.....	88
7.	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	92
8.	PŘÍLOHY	103
8.1.	PŘÍLOHA Č. 1: PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE (DP) OBORU SOCIÁLNÍ A KULTURNÍ EKOLOGIE..	103
8.2.	PŘÍLOHA Č. 2: ZADÁNÍ OTÁZEK K ROZHOVORŮM.....	107
8.3.	PŘÍLOHA Č. 3: EVIDENCE MNOŽSTVÍ OBALŮ A MNOŽSTVÍ ODPADŮ OBALŮ A ZPŮSOBU JEJICH VYUŽITÍ	109
8.4.	PŘÍLOHA Č. 4: MNOŽSTVÍ ODPADŮ Z OBALŮ A ZPŮSOB NAKLÁDÁNÍ S NIMI.....	110
8.5.	PŘÍLOHA Č. 5: CÍLE PRO PŘEDCHÁZENÍ VZNIKU ODPADŮ	111
8.6.	PŘÍLOHA Č. 6: ZPŮSOBY VYUŽÍVÁNÍ ODPADŮ.....	112
8.7.	PŘÍLOHA Č. 7: ZPŮSOBY ODSTRAŇOVÁNÍ ODPADŮ	113
8.8.	PŘÍLOHA Č. 8: (PŘEPSANÉ) ROZHOVORY S ODBORNÍKY	114

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá zákonem o obalech, představujícím základ právní úpravy, kterou bylo potřeba do české legislativy implementovat z evropského unijního práva. Tento zákon č. 477 z roku 2001 je první právní úpravou svého druhu na území České republiky. Vedle něj se práce zabývá i souvisejícími vztahy, které se opírají o obecnou úpravu nakládání s odpady v zákoně č. 185/2001 Sb., o odpadech. Nakládání s obaly a obalovým odpadem se totiž stejně jako odpad v obecném pojetí řídí hierarchií odpadového hospodářství podle zákona o odpadech.

Toto palčivé téma – odpad – se řeší již dlouho. V současnosti se upřednostňuje ve společnosti prevence vzniku odpadu následovaná opětovným použitím a využitím odpadu. Až poslední možností je jeho odstranění – spalování a v poslední řadě formou skládky. Evropská směrnice č. 94/62/ES ve znění směrnice č. 2004/12/ES určuje limity a termíny, které je potřeba plnit v jednotlivých evropských státech. Limity se týkají minimálního a maximálního využití obalového odpadu.

Zákon o obalech ukládá osobám, jež uvádí obal nebo balený výrobek na trh či do oběhu, ještě další povinnosti: např. snižování hmotnosti a objemu obalů při zachování jejich funkčních vlastností, snižování výskytu těžkých kovů a nebezpečných látek v obalech, zajištění zpětného odběru.

Jak se toto daří naplňovat v praxi? Existují v České republice nějaké překážky, které by mohly plnění povinností komplikovat? Co si o tom myslí experti?

Pokusím se v této diplomové práci, skrze triangulaci, tzn. na základě použití kvantitativních i kvalitativních metod, na tyto otázky odpovědět a na závěr navrhnout, jaké možné bariéry by bylo potřeba odstranit a jaká jiná opatření by bylo možné přijmout pro větší účinnost obalového zákona v praxi.

Klíčové pojmy:

odpad, odpadové hospodářství, obaly a obalové odpady, prevence vzniku obalového odpadu, trvale udržitelný rozvoj.

Abstract

The submitted thesis deals with the Packaging Act representing the basic legislature, which was necessary to implement into the Czech legislature based on the European EU law. This Packaging Act no. 477/2001 is the first legal Act of its type in the Czech Republic. Apart from this Act, the thesis also deals with relevant relations, which are based on the general waste management as given in the Act no.185/2001, Coll. on Waste. Management of packaging and packaging waste, similarly to general waste, is governed by the hierarchy of waste management based on the Waste Act.

This acute topic, i.e. waste, has been solved with for a long time. Today the society prefers waste prevention, followed by its re-use and use of waste. Only the last option is to remove waste by putting it to dump yards. The European directive no. 94/62/ES on Packaging and Packaging Waste in the wording of the guideline no. 2004/12/ES determines the limits and deadlines until when these limits must be achieved in individual European states. These limits relate to the minimum and maximum quantity of used packaging waste.

The Packaging Act imposes to persons, who launch packaging or packed product to market, also other duties, such as reduction of packaging's weight and volume upon preservation of their functional features, minimizing of heavy metals and dangerous substances in packaging and return of used packaging.

How is the above-mentioned fulfilled in everyday life? Are there obstacles in the Czech Republic, which could make fulfillment of these duties potentially difficult? What is the opinion of experts?

The goal of the thesis is to provide answers to these questions based on triangulation, i.e. the answers are based on quantitative and qualitative methods. In its conclusion, the thesis provides suggestions how to remove eventual barriers, as well as other countermeasures, which could be undertaken in order to increase the efficiency of the Packaging Act in everyday life.

Keywords:

waste, waste management, packaging and packaging waste, prevention of packaging waste, sustainable development.

Seznam vyobrazení

Obrázek č. 1: Hierarchie odpadového hospodářství	34
Tabulka č. 1: Požadovaný rozsah recyklace a využití obalového odpadu do roku 2012	43
Tabulka č. 2: Požadovaný rozsah recyklace a využití obalového odpadu do roku 2020	43
Obrázek č. 2: Ohlašovací povinnost	49
Obrázek č. 3: Schéma „Povinnost zpětného odběru a využití obalových odpadů“	53
Tabulka č. 3: Vzniklé obalové odpady a struktura jejich složení	58
Graf č. 1: Dosažená míra recyklace a využití odpadů z obalů 2012.....	59
Tabulka č. 4: Využití obalových odpadů	59
Graf č. 2: Přínos udržitelnému rozvoji.....	60
Graf č. 3: Produkce odpadů na jednotku HDP a vývoj HDP.....	60
Graf č. 4: Množství obyvatel aktivně se účastnících třídění odpadů	61
Graf č. 5: Vzdálenost ke kontejnerům na tříděný odpad	61
Graf č. 6: Vzniklé obalové odpady v rámci systému EKO-KOM, a.s. a ostatní, ČR [tis. t].....	62
Tabulka č. 5: Vyprodukovaný obalový odpad podle země na osobu (v kg/os).....	64
Tabulka č. 6: Míra recyklace obalového odpadu v jednotlivých zemích, 2008	65
Tabulka č. 7: Cíle vyplývající ze Směrnice o obalech a obalovém odpadu	66

Seznam zkratk

- AOS** – Autorizovaná obalová společnost
- CENIA** – Česká informační agentura životního prostředí
- ČIŽP** – Česká inspekce životního prostředí
- ČPSOŽP** – České průmyslová sdružení pro obaly a životní prostředí
- ČSÚ** – Český statistický úřad
- ISOH** – Informační systém odpadového hospodářství
- MPO** – Ministerstvo průmyslu a obchodu
- MZ** – Ministerstvo zemědělství
- MŽP** – Ministerstvo životního prostředí
- POH** – Plán odpadového hospodářství
- SFŽP** – Státní fond životního prostředí
- SoFEU** – Smlouvy o fungování Evropské unie
- VÚV T.G.M., v.v.i. – CEHO** -Výzkumný ústav vodohospodářský T.G.Masaryka,
veřejná výzkumná instituce - Centrum pro hospodaření s odpady

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je právní úprava nakládání s obaly a obalovými odpady podle zákona o obalech. Toto téma se začalo právně upravovat až po roce 1989, kdy se zvýšil zájem o životní prostředí. Obaly a obalový odpad byly právně řešeny zprvu ve stejném zákoně jako odpad obecně. V roce 1994 byla v rámci Evropské unie přijata nová směrnice týkající se výhradně obalů, obalového odpadu a nakládání s nimi - Směrnice Evropského parlamentu a komise č. 94/62/ES. Česká republika, jako člen Evropské unie, musela tuto směrnici implementovat do české legislativy a její českou podobou se stal zákon o obalech č. 477/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Potřeba řešit nakládání s odpadem, popř. obalovým odpadem, byla nasnadě. Odpadů přibývalo a ve světle empirických zkušeností už víme, že skládky nejsou řešením. V rámci zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech byla zakotvena hierarchie nakládání s odpadem, která platí i pro obalový odpad. V první řadě bychom měli předcházet vzniku obalů, snižovat jejich hmotnost i objem, ale se zachováním vlastností, kvůli kterým je obal tak cenný. Prevence vzniku obalů by vedla k šetnějšímu využívání primárních obnovitelných i neobnovitelných zdrojů. V praxi je běžné, že po prvním použití obalu se z něj stane odpad, což je ovšem ekologicky nežádoucí. Ačkoliv obaly plní mnoho důležitých funkcí, domnívám se, že existuje prostor, jak zamezit jejich nadměrné produkci.

Jak z definice obalového odpadu vyplývá, jde o dva pohledy: objektivní a subjektivní. Subjektivní pohled na obalový odpad se dá vyložit tak, že záleží na jednotlivcích, kdy daný obal přemění na odpad vhozením (ideálně) do tříděného odpadu. Jde o cennou druhotnou surovinu, která má potenciál k dalšímu využití. Přesto bychom se měli snažit o to, aby obal, na jehož výrobu je mnohdy potřeba velké množství vstupní energie i surovin, končil minimálně bez využití na skládkách.

Cílů, jež vyplývají ze zákona o obalech je více, a jak se je daří naplňovat v praxi, je předmětem studie této diplomové práce. Zároveň se pokusím zjistit, jaké jsou možné překážky, které znesnadňují jejich plnění a jak jim předejít. Cílem této diplomové práce tedy bude analýza uplatňování právní úpravy o obalech v České republice v praxi a zjišťování možných překážek uplatnění.

Celá práce je rozdělená do dvou větších celků: teoretické a praktické (empirické) části. V teoretické části nejprve nastiňuji problematiku surovinové politiky, která s odpadem

velice blízko souvisí a v dnešní době je aktuální. Dále se zabývám odpady a klíčovými dokumenty státní environmentální politiky, které se týkají prevence vzniku odpadů. Konkrétní vybrané dokumenty jsou: Sedmý akční program EU pro životní prostředí, Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky, Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020 a Plán odpadového hospodářství.

Letmo nastiňuji některé mezinárodní dokumenty týkající se odpadů. Následuje stručně popsaná unijní legislativa, z které vychází ta česká, a legislativa týkající se životního prostředí obecně.

Poslední kapitolu teoretické části tvoří obaly. Informace v ní uvedené čerpám především z evropské směrnice a ze zákona o obalech.

Praktická část této práce je postavená na kvantitativních datech a analýze expertních rozhovorů. Triangulací se snažím dojít k závěrům, které jsem si v této práci vytyčila.

Statistická data, která vypovídají o množství vyprodukovaného obalového odpadu, o množství a způsobu jeho využití apod., jsou snadno dostupná a srozumitelná. Společnost EKO-KOM, a.s., se kterou spolupracují jak obce, tak firmy, nakládá s drtivou většinou obalového odpadu. Výsledky systému třídění uveřejňuje na svých stránkách, a rovněž tak má povinnost tyto informace poskytovat Ministerstvu životního prostředí (dále jen MŽP). Zbylá data nahlašují osoby zapsané v tzv. Seznamu osob MŽP přímo (resp. skrze speciální systém). Některá data jsem čerpala i z Českého statistického úřadu (ČSÚ).

Se získanými daty pracuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí, která je zpracovává a prezentuje i s komentářem na svých stránkách.

Pro expertní rozhovory jsem si vybrala osoby, které danému tématu rozumí, a proto budou jejich odpovědi cenné při hledání odpovědí na otázky této práce. Abych získala odpovědi z různých pohledů, rozhodla jsem se oslovit osoby jak ze státní správy, tak z neziskového sektoru a osoby stojící mimo tyto dvě sféry. Kritéria při výběru expertů byla tedy: znalost dané problematiky a různorodost sfér, ve kterých se pohybují.

Expertům jsem pokládala otázky týkající se nejen obalů a obalového odpadu a nakládání s ním, ale i takové, které se týkají jiných povinností nebo samotné podoby zákona a jeho nástrojů.

Statistická data jsou díky expertním rozhovorům doplněna o objasňující podrobnosti, jež nám statistika neumožňuje rozpoznat.

Téma obaly, obalové odpady a nakládání s nimi bylo už popsáno v několika závěrečných kvalifikačních pracích, a to především na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Příkladem takové diplomové práce je *Právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů* od Ivana Fidlera nebo *Právní regulace nakládání s obaly a odpady z obalů* od Dagmar Havlíčkové. V obou případech byl vedoucím práce JUDr. Michal Sobotka, Ph.D., kterého jsem oslovila jako jednoho z expertů.

Jako velmi zdařilou diplomovou práci na toto téma hodnotím práci od Martiny Krčmařové z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze *Politika prevence vzniku odpadu – počátky v České republice*.

I přesto, že práce na stejné téma existují, domnívám se, že tato bude přínosem v mnoha různých ohledech. U prvních dvou prací totiž zcela chybí praktická (empirická) část. Práce jsou teoretické, popisné. Diplomová práce od Krčmařové, která praktickou část obsahuje, se liší především v metodách a uplatnění snižování vzniku odpadů aplikuje na obce jednoho konkrétního kraje.

2. Uvedení do tématu

Množství vyprodukovaného odpadu v roce 2012 se podle dat Českého statistického úřadu snížilo o 0,6 %. Zatímco v roce 2011 se vyprodukovalo 23,6 milionů tun, v roce 2012 to bylo 23,4 milionů tun. Podniky se na tomto množství podílí daleko více (19,9 milionů tun) než obce (3,5 milionů tun). Více než polovina podnikového odpadu byla tvořena odpadem stavebním a demoličním. Podniky taktéž mohou za produkci většiny nebezpečného odpadu. Z celkového vyprodukovaného množství 1488 tisíc tun (to se rovná 6,4 % z celkové produkce odpadu), to bylo 1475 tisíc tun [czso.cz].

Komunální odpad tvoří 3,2 milionů tun. Na tomto množství se tříděný odpad (sklo, papír, plasty) podílí 14 %. *„Podíl odděleně sbíraných složek na celkové produkci komunálního odpadu od roku 2002 neustále roste. Zatímco v roce 2002 bylo odděleně sebráno (vytříděno) 16 kg plastů, papíru, skla a kovů na obyvatele, v roce 2012 to bylo 43 kg/obyvatele. Konkrétně se v přepočtu na jednoho obyvatele jednalo o 14 kg papíru, 11 kg skla, 10 kg plastů, 4 kg kovů a 4 kg ostatních odpadů“* [czso.cz].

Dobrou zprávou je, že od roku 2003 se množství podnikového odpadu snížilo o cca 5200 tun. Jde o trend snižování množství odpadů [czso.cz]. Produkce komunálního odpadu má trend opačný [czso.cz]. Největší množství komunálního odpadu se ukládá na skládky, ale stoupá i jiné nakládání s odpady, např. recyklace [czso.cz].

Obalový odpad se na celkové produkci odpadu nepodílí ani tak svou hmotností, jako spíše objemem. Množství obalového odpadu stoupá, ale statistiky působí optimisticky, protože zároveň stoupá i jeho využití. Zapomínáme však na to, že na vrcholu hierarchie při nakládání s obaly je zamezení vzniku obalového odpadu a teprve poté správné nakládání s ním. Proto bylo rozhodnuto, že členské státy musí v roce 2013 sestavit Plán prevence vzniku odpadů.

A proč je vlastně potřeba předcházet vzniku obalů a obalového odpadu? Důvodů je mnoho a všechny by se daly vyjádřit skrze analýzu životního cyklu (life cycle-assessment – LCA). Jde o prvotní získávání zdrojů, o jejich přeměnu ve výrobek a následně jejich využití, popř. přeměnu v odpad, s kterým je potřeba nějak naložit. Jednotlivá životní stádia více či méně škodí životnímu prostředí.

Velkým problémem je vyčerpání přírodních neobnovitelných zdrojů. Tyto se používají i na výrobu obalů, které po jejich využití nejčastěji skončí na skládce. Přitom

jde o druhotnou surovinu, která by mohla zamezit výrobě nových obalů z tolik cenných (ne)obnovitelných zdrojů.

Tyto externality by ve volném trhu, který by nebyl nikterak regulován státem, nebyly internalizovány (např. regulace množství vytěžených zdrojů). To je jeden z důvodů, proč je zásah státu důležitý. Otázkou zůstává, do jaké míry stát zasahovat má, a kdy by měla být odpovědnost za internalizaci externalit přenesena na jiný subjekt.

Svět bez obalů je však těžko představitelný, a proto je materiálové využití obalových odpadů další možností, jak zabránit, aby končily na skládkách. Jednou z forem materiálového využití je i recyklace. Obyvatelé České republiky se poměrně rychle naučili třídit odpad. Po roce 1989, kdy v České republice převažovaly vratné zálohovatelné nápojové obaly, které byly standardizované, se otevřel trh, na který vstoupilo mnoho nových firem, které se chtěly odlišovat a nápoje plnily do nejrůznějších obalů. Další změnou bylo zavedení plastových nápojových lahví, které společnost vřele přivítala, a to především pro jejich vlastnosti jako nízká hmotnost a vysoká odolnost. V obchodech zůstaly především skleněné zálohovatelné lahve na pivo a některé skleněné alternativy, které musí být v nabídce velkých prodejen (jde o povinnost vyplývající ze zákona).

Legislativa EU nejprve zpracovala problematiku odpadů obecně a zanedlouho poté vyšla evropská směrnice, která řešila obaly a obalové odpady. Této směrnici se legislativa České republiky jako kandidát do EU musela přizpůsobit. Avšak i před vstupem ČR do EU u nás existovala povinnost zpětného odběru a využití odpadů [zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech].

V této diplomové práci se budu zabývat prevencí vzniku obalů a obalového odpadu.

„I když tuhý komunální odpad představuje jen několik procent z celkového množství odpadů, má politika nakládání s těmito odpady mimořádný význam, neboť se prakticky a každodenně dotýká všedního života několika milionů občanů naší země“ [Moldan: Štěpánek: 1997: 100].

Věcné vymezení

Odpad se podle vyhlášky č. 381/2001 Sb. dělí do skupin, podskupin a do druhů. Toto dělení je součástí „*Katalogu odpadů*“. *“Odděleně sbíraný obalový odpad (včetně jeho směsí) se vždy, i v tom případě, že byl vytríděn z komunálního odpadu, zařazuje do*

podskupiny 15 01...“ [Vyhláška č. 381/2001 Sb.]. Značení je šestimístné a v případě obalů jsou poslední dvě čísla v rozmezí 01-11 v závislosti na materiálu, popř. nebezpečnosti látky obsažené v obalovém odpadu. Tato diplomová práce tedy sleduje odpad označený jako 15 01 01 – 11.

Nakládání s obalovým odpadem má také své značení. Kompletní značení je uvedeno v příloze č. 3 a 4 zákona o odpadech. Pokud jde o využití odpadu, jednotlivé možnosti se značí R1 – R13. Odstraňování odpadů je značeno D1 – D15.¹

Územním vymezením je Česká republika.

---

¹ Značení a jeho vysvětlení viz příloha.

3. Teoretická část

3.1. Surovinová politika

Je na místě zmínit surovinovou politiku, která úzce souvisí s odpadovým hospodářstvím.

Politika druhotných surovin České republiky s podtitulem „*Přeměna odpadů na zdroje*“ je strategický dokument, který vytváří Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen MPO). Jde o reakci na strategický dokument EU „*Evropa 2020 – Evropa účinněji využívající zdroje*“.

Vláda v říjnu roku 2013 tento dokument předložila do procesu posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (SEA) [mpo.cz].

Dokument byl vytvořen „*za účelem vytváření příznivých podmínek pro získávání druhotných surovin z výrobků a materiálů, které ukončily svůj životní cyklus a pro jejich zpracování a využívání. Hlavním cílem je nahrazování primárních přírodních zdrojů druhotnými surovinami a přispění tak ke snížení materiálové a energetické náročnosti výroby*“ [mpo.cz]. Politika druhotných surovin ČR by tedy měla přispět ke zlepšení kvality životního prostředí s přínosem pro sociální sféru tím, že zvýší počet pracovních míst a dojde ke zvýšení konkurenceschopnosti (posílení národního hospodářství).

Politika obsahuje 5 hlavních cílů [Politika druhotných surovin České republiky: 22]:

- Zvyšovat soběstačnost České republiky v surovinových zdrojích substitucí primárních zdrojů druhotnými surovinami.
- Podporovat inovace zabezpečující získávání druhotných surovin v kvalitě vhodné pro další využití v průmyslu.
- Podporovat využívání druhotných surovin jako nástroje pro snižování energetické a materiálové náročnosti průmyslové výroby za současné eliminace negativních dopadů na životní prostředí a zdraví lidí.
- Iniciovat podporu vzdělávání pro zajištění kvalifikovaných pracovníků v oboru druhotných surovin jako podporu konkurenceschopnosti ČR.
- Aktualizovat rozsah statistického zjišťování pro zpracování materiálových účtů, které umožní zpracovávat hmotnostní bilance druhotných surovin v hospodářství ČR.

Cílů má být dosaženo především materiálovým, popř. energetickým využitím obalového odpadu. Dokument se však lehce dotýká i případných problémů, kterými je odbyt a nejasné definice pojmů. Například pojem „*druhotná surovina*“ byl v roce 2000 vyňat z právní úpravy odpadů [Politika druhotných surovin České republiky: 6-7]. „*ČSÚ se potýká s dlouhodobě neřešenou a nevyřešenou komplexní novelizací zákona o odpadech včetně navazujících vyhlášek. Úřad očekává, že se předkladatel národní legislativy o odpadech zásadním způsobem vyjádří i k tomu, kdy produkt je a kdy přestává být odpadem a kdy se z něho stává „neodpad“.* Po přehodnocení a ukotvení těchto definic by pak mohlo být statistické zjišťování o odpadech orientováno už jen na provozovatele skládek a jim podobných zařízení“ [Hrbek 2013]. Problém nastává i na mezinárodní úrovni, kdy jednotlivé státy si pojmy vykládají různě.

Co se týče odbytu druhotných surovin, Česká republika nemá kapacity na zpracování vyříděných surovin, a proto je vyváží [Politika druhotných surovin České republiky: 6]. ČSÚ zpracovává statistiky týkající se druhotných surovin a kromě vedlejších produktů, odpadů, které přestaly být odpady, nespotřebovaných vstupních surovin a materiálů předávaných k novému využití se takto charakterizují i materiály získané z výrobků podléhajících zpětnému odběru² a dalších výrobků, využitelných pro další zpracování [Politika druhotných surovin České republiky: 7-8].

Využívání druhotných surovin by mělo být úsporou energetických a neenergetických zdrojů ve výrobě. Jde o tzv. průmyslovou politiku, která má svou strategii na evropské úrovni. V ČR taková strategie chybí [Politika druhotných surovin České republiky: 7-8]. Usnesením vlády ze dne 16. listopadu 2009 č. 1398 o Opatřeních k řešení aktuálních problémů trhu s druhotnými surovinami byla institucionálně zabezpečena problematika druhotných surovin a odpadů na národní úrovni. Tohoto se týkalo i usnesení vlády č. 172 (2011) a zřízení Rady vlády pro energetickou a surovinovou strategii České

---

² dle zákona č. 185/2001 Sb.

republiky. Jde o dokument, který zařadil druhotné suroviny jako součást Surovinové politiky České republiky.

Stejnou problematiku řeší i Pracovní skupina pro druhotné suroviny a Rada pro druhotné suroviny a odpady [Politika druhotných surovin České republiky: 8].

Pro přípravu Politiky bylo vybráno 10 následujících komodit:

kovy, papír, plasty, sklo, stavební a demoliční hmoty, vedlejší energetické produkty, vozidla s ukončenou životností (autovraky), odpadní (vyřazená) elektrická a elektronická zařízení, použité pneumatiky a odpadní pryž, odpadní (vyřazené) baterie a akumulátory.

„Výběr byl ovlivněn významností druhotné suroviny jako technologického vstupu do výroby, hmotnostní produkci, potřebou a potenciálem využití komodity v ČR, významností exportu apod.“ [Politika druhotných surovin České republiky: 14].

Podíl sběrového papíru, který v posledním desetiletí rostl, je v ČR 40 % (v Evropě 50 %). Vzrůstající spotřeba papíru se očekává jen u spotřeby obalových materiálů. U ostatního papíru se předpokládá spíše snižování. [Politika druhotných surovin České republiky - příloha: 15].

Využití sběrového papíru však není stoprocentní. Při produkci přes 961 tis. tun v roce 2012 (z toho přes 530 tis. tun papírové a lepenkové obaly) [ISOH], se v ČR dokáže zpracovat necelých 200 tis. tun [Politika druhotných surovin České republiky - příloha: 17].

A co se týká například skla, produkce skleněných odpadů za rok 2012 byla cca 373 tis. tun (ISOH 2013) (z toho skleněné obaly cca 77 tis. tun), zpracovat dokážeme však jen 220 tis. tun [Politika druhotných surovin České republiky - příloha: 25].

Trendy v odpadovém hospodářství se mění, využití odpadů jako druhotných surovin se stává populární a firmy na tom vydělávají.

Podle dat z Českého statistického úřadu se produkce druhotných surovin v ČR téměř rovná produkci odpadu v ČR. V roce 2012 byla 20,8 mil. tun. Druhotné suroviny byly nejvíce zastoupeny vedlejšími energetickými produkty (57 %) z energetiky (popílký, struska, škvára), surovinami z železných a neželezných kovů (17 %) a ze stavebních hmot (17 %) [Veselá 2013].

3.2. Odpady

V minulosti lidé s odpadem bojovali, a ačkoliv dnes archeologové z těchto odpadů čerpají informace o minulosti a tehdejšího způsobu života, odpad byl problém, který nejenže byl neestetický, ale také napomohl šířit epidemie a lákal do měst a do ulic živočichy. Toto se začalo měnit v 18. století, kdy se odpad vyvážel z města [Hrušová 2004:4]. Skládky za městem však nebyly nikterak hlídané a kontrolované. To se změnilo teprve v minulém století a první řízená skládka byla ve Velké Británii, kde se vybudovala i první spalovna [Hrušová 2004:5].

Oblast odpadového hospodářství je velice perspektivní. Odpad tu vždy byl a s velkou pravděpodobností tu i bude, dokud bude existovat lidstvo. V nejbližší budoucnosti nám nejde o to stát se bezodpadovou společností. Jde o to, minimalizovat jeho vznik, pokud se mu nedá vyhnout, snížit alespoň jeho objem, hmotnost a obsah nebezpečných látek. Jde tedy o prevenci v první řadě.

Evropská unie vytyčila jako jeden z cílů v oblasti odpadového hospodářství oddělit množství vyprodukovaného odpadu od ekonomického růstu. Ekonomický růst je měřen pomocí hrubého domácího produktu (HDP), ale tento v sobě nezahrnuje environmentální aspekty (např. hospodaření s přírodními zdroji). Náš ekonomický vztah k přírodě se pomalu mění, ale indikátor HDP na to nereaguje. Paradoxně, čím více lidstvo vyčerpává ze svých zdrojů, tím více HDP roste [Cudlínová 2006: 42].

Odpady se dělí různě. Jedno z možných rozdělení je na odpad komunální a průmyslový. Obojí je však upraveno ve stejném zákoně.

3.3. Klíčové dokumenty týkající se prevence vzniku odpadů

Vybrané dokumenty vychází z konceptu trvale udržitelného rozvoje a jejich obsahem je prevence vzniku odpadů. Určují směr environmentální politiky v ČR a snaží se najít spojnicí mezi třemi pilíři trvale udržitelného rozvoje. Jde o pilíř sociální, ekologický a ekonomický. Především mezi posledními dvěma pilíři vzniká častý střet, který vychází z opačného zaměření obou směrů.

3.3.1. Akční programy životního prostředí EU

„Již první akční program pro životní prostředí (1973) položil základy pro společný postup členských zemí v této oblasti...Spolupráce v oblasti odpadového hospodářství

pak byla dále prohlubována na základě všech následujících Akčních programů“ [Damohorský 2007: 400].

Jde o strategické dokumenty, které určí environmentální směr rozvoje unijní politiky. Šestý akční program byl platný od roku 2002 do roku 2012. Na něj navazuje Sedmý akční program platný v období 2012-2020.

Jednou ze 4 priorit Šestého akčního programu bylo i odpadové hospodářství – prevence vzniku odpadů. Toto bylo obsaženo v článku 8: „– *dosažením významného celkového snížení objemů produkováných odpadů pomocí podnětů, zaměřených na prevenci vzniku odpadů, cestou lepší hospodárnosti nakládání se zdroji a pomocí přechodu k udržitelnějším výrobním a spotřebním vzorcům, – významným snížením množství odpadu určeného k odstranění a objemu produkováného nebezpečného odpadu, přičemž je nutné zabránit zvýšení emisí do ovzduší, vody a půdy“* [Šestý akční program: 14].

Sedmý akční program navazuje na předchozí a poukazuje na nedostatky minulého programu, zároveň reaguje na nově přijatou strategii Evropa 2020³. Vidí příležitost ke směřování k zelené ekonomice skrze potřebné strukturální reformy. Summit Rio +20 poukázal na význam celosvětového rozměru [Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020: 7].

V oblasti odpadového hospodářství je v Sedmém akčním programu zdůrazněn velký nenaplněný potenciál při nakládání s odpadem. Velkým problémem je skládkování. V některých státech EU se na skládky ukládá až 75 % komunálního odpadu (naopak jiné státy recyklují až 70 % odpadu) [Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020: 19]. Státy by se měly snažit o snižování množství odpadu na obyvatele, energetické využití

---

³ Více informací: *Strategie Evropa 2020 v kostce*, Dostupné z: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_cs.htm

by se mělo týkat nerecyklovatelných materiálů, měly by se začít odstraňovat skládky a měla by se zajistit kvalitní recyklace a podpora trhu s druhotnými surovinami.

„Cílem je lepší využívání zdrojů, otevírání nových trhů, vytváření nových pracovních míst a snižování závislosti na dovozu surovin a zároveň omezování dopadů na životní prostředí“ [Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020: 19]. Program neobsahuje konkrétní kroky vedoucí k dosažení výše uvedených cílů. Nicméně bude průběžně vyhodnocován Evropskou agenturou pro životní prostředí (EEA) a jejími zprávami o stavu životního prostředí.

3.3.2. Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky

Jde o dílo Rady vlády pro udržitelný rozvoj MŽP z roku 2010 (Usnesení Vlády č. 37), které stanovuje dlouhodobé cíle v oblasti všech třech pilířů trvale udržitelného rozvoje [Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky, 2010]. Další koncepční a strategické dokumenty by měly vycházet z této strategie. Jde o obecné principy bez konkrétních cílů.

Požadavek na prevenci vzniku odpadů je obsažen pod Prioritou č. 2.2 *„Zajištění energetické bezpečnosti státu a zvyšování energetické a surovinové efektivity hospodářství“* v cíli 4. *„Podporovat udržitelné materiálové hospodářství“*. Z tohoto cíle mj. vyplývá, že by se měla dodržovat hierarchie odpadového hospodářství a především snížit spotřebu primárních zdrojů a dále podporovat nízkoodpadové a nejlepší dostupné technologie

3.3.3. Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020

Jde o *„plán na realizaci efektivní ochrany životního prostředí v České republice“* [Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020: 3]. I v tomto dokumentu, jehož cílem je i *„...výrazně přispět k efektivnímu využívání veškerých zdrojů a minimalizovat negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí“*, se prevence vzniku odpadů objevuje na prvních místech důležitosti. Plán se zaměřuje na středně až dlouhodobé cíle, které formuluje do 4 tématických oblastí:

- Ochrana a udržitelné využívání zdrojů
- Ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší
- Ochrana přírody a krajiny
- Bezpečné prostředí.

Prevence vzniku odpadu a vhodné nakládání s ním spadá do první tématické oblasti. Plán upozorňuje na přílišné skládkování odpadu a stanovuje tři hlavní cíle v oblasti odpadového hospodářství: snížit podíl skládkování na celkovém odstraňování odpadů, zvyšovat materiálové a energetické využití komunálních odpadů a odpadů podobných komunálním a předcházet vzniku odpadů [Státní politika životního prostředí České republiky 2012 – 2020: 18].

3.3.4. Plán odpadového hospodářství České republiky

Plán odpadového hospodářství České republiky se skládá z programů předcházení vzniku odpadů (konkrétní cíle), vyhodnocení stavu odpadového hospodářství, závazné části a směrné části.

Povinnost vypracovat Plán odpadového hospodářství udává zákon o odpadech, a to v části sedmé, konkrétně jde o § 41 – 44. Tato povinnost se týká ministerstva, krajů i původců odpadu.⁴

Závazná část Plánu odpadového hospodářství je vyhlášena nařízením vlády č. 473/2010 Sb., kterým se mění nařízení č. 197/2003 Sb. Desetiletá platnost Plánu odpadového hospodářství ČR končí v roce 2013. Poté je potřeba stanovit další Plán odpadového hospodářství platný minimálně na 10 let.

Ministerstvo každoročně vyhodnocuje stav a plnění cílů - tato povinnost vychází z § 42 zákona o odpadech. Momentálně je na internetových stránkách ministerstva dostupná šestá zpráva o plnění POH za rok 2010. V úvodu této zprávy je zdůvodněno, proč množství odpadů, s kterým bylo nakládáno, je vyšší než množství vyprodukovaného odpadu a proč došlo ke snížení hodnoty všech indikátorů: *„Vzhledem k přijetí zákona č. 297/2009 Sb. došlo ke změně ohlašovacích limitů a proto byl zaveden tzv. „dopočet*

---

⁴ § 41 odst. 2 zní: *„Plán odpadového hospodářství se zpracovává za účelem vytváření podmínek pro předcházení vzniku odpadů a nakládání s nimi podle tohoto zákona.“*

produkce“, kdy jsou odpady převzaté zařízeními od partnerů, kteří sami nepodali hlášení o produkci a nakládání s odpady započítány do produkce odpadů.“

Pro potřeby této diplomové práce jsou nejdůležitější cíle uvedeny pod bodem č. 1. *Opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností.*

Cílů je celkem 12:

- a) iniciovat a podporovat všemi dostupnými prostředky změny výrobních postupů směrem k nízkoodpadovým až bezodpadovým technologiím a v případě vzniku odpadů k jejich vyššímu využívání;
- b) zpracovat analýzy možnosti náhrady materiálů a výrobků, které po ukončení životnosti při následném využívání nebo odstraňování, by mohly mít nepříznivý vliv na zdraví lidí a životní prostředí;
- c) nahrazovat, za předpokladu, že je to technicky a ekonomicky možné, nebezpečné materiály a složky používané jako suroviny méně nebezpečnými;
- d) minimalizovat objem a hmotnost výrobků při zachování jejich funkčních vlastností;
- e) vytvářet podmínky k podpoře vratných opakovaně použitelných obalů;
- f) podporovat všemi dostupnými prostředky zavedení systémů environmentálního řízení, především systém Mezinárodní organizace pro normalizaci, Národní program zavedení systémů řízení podniků a auditů z hlediska ochrany životního prostředí;
- g) využívat v rámci jednotlivých odvětví Národní program čistší produkce a programy Státního fondu životního prostředí České republiky pro šíření a podporu preventivních postupů k omezení vzniku odpadů a jejich nebezpečných vlastností;
- h) usilovat na všech úrovních veřejné správy o efektivní změny v řízení odpadového hospodářství vedoucí ke zvýšení kvality řízení a odpovědnosti při rozhodování;
- i) usilovat o změnu chování podnikatelské i občanské sféry směrem k upřednostňování výrobků příznivých z hlediska jejich vlivu na zdraví lidí a životní prostředí;

j) naplňovat program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty pro oblast odpadového hospodářství včetně zlepšení přístupu veřejnosti k informacím o stavu odpadového hospodářství;

k) podporovat všechny formy dobrovolných aktivit výrobní a nevýrobní sféry;

l) zpracovat realizační programy České republiky pro specifické skupiny odpadů na základě analýz zpracovaných podle tohoto plánu.

Cíle jsou komplexní. Týkají se nejen dotčených subjektů, ale i osvěty a vzdělávání v daném tématu.

3.4. Právní úprava odpadového hospodářství

Je na místě zmínit i mezinárodní prameny mimo EU. OECD využívá tzv. soft nástroje, které jsou pouze doporučujícího charakteru, tedy nejsou obligatorní. Nebezpečným odpadem a jeho přeshraničním pohybem se zabývá Basilejská úmluva z roku 1989 o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.⁵ V České republice nabyla účinnosti 1. 1. 1993.

Významnější pro českou legislativu je však unijní právo.

Jen v rámci EU se každý rok vyprodukuje cca 3 miliardy tun odpadu, z toho 90 milionů tun je nebezpečný odpad. Z celkové produkce skončí 67 % na skládkách nebo ve spalovnách [ec.europa.eu].

Usnesením Rady z roku 1997 bylo prohlášeno předcházení vzniku odpadů hlavní prioritou.⁶

---

⁵ Protokol k Úmluvě, který se blíže zabývá například odpovědností a náhradou škod vzniklých přeshraničním převážením odpadů, byl přijat v roce 1999 v Basileji.

⁶ Usnesení Rady ze dne 24. února 1997 o strategii Společenství pro nakládání s odpadem

Primární prameny EU

Smlouva o Evropské unii spolu se Smlouvou o fungování EU (SoFEU) a Listinou základních práv EU tvoří od roku 2009 základ platné právní úpravy ochrany životního prostředí v rámci systému primárního práva EU. Pro oblast práva a politiky ochrany životního prostředí má patrně největší význam SoFEU. Ta upravuje fungování Unie a stanoví oblasti, meze a způsob výkonu jejich pravomocí. Na základě čl. 4 písm. e) SoFEU, ve smyslu principu subsidiarity, sdílí EU pravomoc v oblasti životního prostředí s členskými státy. Jako klíčová ustanovení SoFEU pro oblast ochrany životního prostředí se jeví zejména čl.11, vyjadřující princip integrace politiky životního prostředí do ostatních politik EU, a dále především čl.191-193 [Politika životního prostředí, Hlava XX]. Požadavky na ochranu životního prostředí musí být dle znění čl. 11 SoFEU zahrnuty do vymezení a provádění politik a činností Unie, zejména s ohledem na podporu udržitelného rozvoje.

Hlava XX. SoFEU zakotvuje společnou politiku životního prostředí (čl. 191 – 193). Tyto články nejsou bezprostředně aplikovatelné, a proto je nutné uvedená ustanovení konkretizovat v rámci norem sekundárního práva [Damohorský 2010: 150].

Sekundární právo

Mezi relevantní normy sekundárního práva z hlediska tématu této diplomové práce patří zejména Rámcová směrnice o odpadech 2008/98/ES, Nařízení 1013/2006 o přepravě odpadů, a dále dceřiné směrnice řešící nakládání s odpady, a sice zejména směrnice č. 1999/31/ES (skládky), 2000/76/ES (spalovny). Obsah Evropských Směrnic o odpadech, které se slučují v našem zákoně o odpadech, se vytvářely již od 70. let minulého století [Hrušová 2004: 5]. Mezi další důležité evropské směrnice týkající se odpadů patřila Směrnice 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění, která byla v roce 2010 nahrazena směrnicí o průmyslových emisích – Směrnice Evropského parlamentu a

---

Rady 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění), Směrnice Rady 1999/31/ES, o skládkování odpadů a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/76/ES o spalování odpadů.

V rámci Evropské unie byla přijata rámcová Směrnice o odpadech a to v roce 1975. Na základě této byl český zákon o odpadech několikrát pozměněn a stal se nepřehledným. Nicméně je propracovaný, ačkoliv má stále své nedostatky, kterým se budu věnovat dále v této práci. V současné době je základem evropské právní úpravy směrnice EP a Rady č. 2008/98/ES ze dne 19. 11. 2008 o odpadech.

V oblasti obalů je to směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech, kterou mění směrnice 2004/12/ES a 2005/20/ES. Cíl směrnice je závazný pro všechny státy, ale je na jednotlivých státech, kterou cestu zvolí k dosažení cílů: *„členské státy transponují směrnici do svého právního řádu zvolenou metodou a prostředky, přičemž sledovaný komunitární cíl musí být zachován“* [Navrátilová 2004].

3.5. Právní úprava odpadového hospodářství v České republice

„Základním účelem politiky životního prostředí je poskytovat rámec a vodítka pro rozhodování a aktivity na mezinárodní, celostátní, krajské i místní úrovni, směřující k dosažení dalšího zlepšení kvality životního prostředí jako celku i stavu jeho složek a součástí. Politika životního prostředí se zaměřuje na uplatnění principů udržitelného rozvoje, na pokračování integrace hlediska životního prostředí do sektorových politik a na zvyšování ekonomické efektivnosti a sociální přijatelnosti environmentálních programů, projektů a činností“ [mzp.cz].

3.5.1. Základní principy legislativy životního prostředí relevantní pro oblast odpadového hospodářství a nakládání s obaly

Právní úprava životního prostředí se opírá o principy, jež vedou k dosahování trvale udržitelného rozvoje a především k šetrnějšímu zacházení s primárními zdroji, ohleduplnosti vůči prostředí, ve kterém žijeme. Principy *„metoda čistší produkce“*, *„nejlepší dostupné technologie“*, *„správné laboratorní praxe“*, *„certifikací“* a *„integrované prevence znečištění“* jsou principy, z nichž právní úprava odpadového hospodářství vychází [Římanová 2005: 130]. Mezi další principy patří princip *„nejvyšší hodnoty“*, *„vysoké úrovně ochrany“*, *„odpovědnosti státu“*, *„odpovědnosti původce“*,

„prevence“, „předběžné opatrnosti“, „ekonomické stimulace“, „znečišťovatel platí“ [Hrušová 2004: 11].

A jak uvádí Sobotka (2010) [Damohorský 2010] dále principy „soběstačnosti“ a „blízkosti“. A obecně i princip „od kolébky do hrobu“, obzvláště u odpadů (hierarchie způsobů nakládání s odpady § 9a zák. č.185/2001 Sb.) a obalů (prevence vzniku, recyklace, odstranění) to platí stoprocentně.

Tyto principy jsou navzájem propojené a doplňují se. Například „metoda čistší produkce“ je princip, který úzce souvisí s principem „prevence“ a „integrované prevence znečištění“. Prosazují omezení rizik ještě před vznikem znečištění. I princip „nejlepší dostupné technologie“ se snaží předejít vzniku nadbytečného negativního vlivu na životní prostředí nebo na člověka, a to tím, že existuje povinnost využít takové technologie, které jsou v daných podmínkách nejšetrnější a dostupné (tzv. BAT– best available technologies).

Stejně tak „princip předběžné opatrnosti“, který je založený na předcházení i těm rizikům, které nelze jednoznačně předvídat.

Princip „nejvyšší hodnoty“ odkazuje na fakt, že každý má nárok na příznivé životní prostředí, které hraje v životě každého z nás důležitou roli.

Principy odpovědnosti jsou: princip „znečišťovatel platí“, „odpovědnosti původce“, „odpovědnosti státu“, kdy je odpovědnost přenášena mezi různými subjekty. Z článku 7 Ústavy vychází princip, který přenáší odpovědnost právě na stát. (I když jde o odpovědnost pouze politickou a nikoliv právní.). Problémem je, že životní prostředí nezná vlastníka, jde o tzv. veřejný statek. Mnohé z jeho složek rovněž v současném českém právním řádu nemají vlastníka. Nikdo konkrétní za životní prostředí tedy nenese odpovědnost – obecně je zodpovědný každý člověk, ale takto rozprostřená zodpovědnost není účinná. Stejně jako stát má povinnost dbát o životní prostředí, má tyto povinnosti i každá fyzická a právnická osoba, ale jejich možnosti jsou omezenější. Stát tedy chrání životní prostředí, ale odpovědnost se přenáší i na subjekty, které životní prostředí znečišťují, tedy na původce znečištění. „Celý zákon o odpadech, resp. celá právní úprava nakládání s odpady je založena na zásadě odpovědnosti původce odpadů“ [Damohorský 2007: 404].

Protože stav každé složky životního prostředí ovlivňuje i stav ostatních složek a zároveň má vliv i na lidské zdraví, je potřeba přistupovat k ochraně životního prostředí jako celku, tedy komplexně a integrovaně. Také bychom měli být všichni vzdělaní v této

oblasti a mít přístup k informacím o životním prostředí. Přístup k informacím nám v obecné rovině zajišťuje LZPS a také Aarhuská úmluva, kterou ČR podepsalo v roce 1998 a ratifikovalo v roce 2004 (vyhlášena pod č.124/2004 Sb.m.s.).

3.5.2. Prameny české legislativy upravující oblast odpadů

České právní předpisy týkající se odpadového hospodářství, popř. i obalového odpadu vychází z legislativních úprav stejné oblasti v rámci Evropské unie. Ta nám v této oblasti udává směr. Evropské unijní právo bylo potřeba implementovat do českého, ale ne doslovně. Existuje zde prostor, který je možné upravit dle možností a podmínek jednotlivých členských států.

Do roku 1989 se legislativa Československé socialistické republiky nakládání s odpady v podstatě nevěnovala a první zákon, který tuto oblast komplexněji upravoval, byl zákon č. 238/1991 Sb., o odpadech [Římanová 2005: 117]. Tento zákon byl přijat kvůli nutnosti úpravy nakládání s odpady, kterých přibývalo a měnilo se jejich složení. Do určité doby šlo především o odpad, s kterým by si příroda sama poradila. Ale to, co příroda sama nevyprodukovala, bylo člověkem do velké míry upraveno, by přírodě zabralo příliš dlouhou dobu.

Česká republika na tento problém legislativně reaguje po pádu komunismu. Prvním zákonem o odpadu byl zákon č. 238/1991 Sb., o odpadech. Tento zákon byl o šest let později nahrazen zákonem č. 125/1997 Sb. Ale i tento bylo potřeba několikrát novelizovat⁷, ačkoliv již reagoval na právní předpisy Evropského společenství. Nakonec byl nahrazen dnešním zákonem, který harmonizoval českou právní úpravu s tou evropskou mnohem lépe než zákon předcházející [Římanová 2005: 117].

3.5.3. Zákon o odpadech

Nakládání s odpady obecně řeší zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, který vychází z několika evropských směrnic, které zvláště řeší např. nakládání s odpadními oleji

---

⁷ Zákon byl pozměněn ve znění zákonů: č. 167/1998 Sb., zákona č. 352/1999 Sb., zákona č. 37/2000 Sb.

(Směrnice Rady 75/439/EHS o nakládání s odpadními oleji, ve znění pozdějších předpisů), nakládání s nebezpečnými odpady (Směrnice Rady 91/689/EHS o nebezpečných odpadech, ve znění pozdějších předpisů) nebo ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2008/98/ES o odpadech.

Obsah zákona se nevztahuje jen na odpady samotné, předcházení jim, nakládání se vzniklým odpadem, optimální využívání primárních zdrojů, ale i na osoby pohybující se v odpadovém hospodářství a veřejnou správu.

Jakkoliv je tento zákon obecný, nevztahuje se na všechny druhy odpadů, výjimky jsou v zákonu uvedeny v § 2. Obaly a obalové odpady však do jeho působnosti spadají a dále jsou upraveny speciálním zákonem č.477/2001 Sb., o obalech.

Zákon definuje mnoho pojmů z oblasti odpadového hospodářství. Prvním pojmem je odpad. Tato definice však čelí nejedné kritice [např. Hrušová 2004: 4]. Odpad je definovaný jako „...každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v příloze č. 1 k tomuto zákonu“ [§ 3 odst. 1 zákona č. 185/2001 Sb.].

Za jakých podmínek jde o „zbavování se odpadu“ je potom popsáno v § 3 odst. 2 zákona. Ustanovení § 3 odstavec 5 upřesňuje, kdy jde o tzv. vedlejší produkt a kdy jde o odpad. Jde o totožnou movitou věc, avšak je nahlížena ze dvou různých pohledů a mohly by se snadno zaměnit. Není-li jasné, jde-li o odpad nebo vedlejší produkt, MPO se může spolupodílet na vyhláše, která by upřesnila kritéria (viz § 3 odstavec 8). Ustanovení § 4 poté upřesňuje významy dalších pojmů z oblasti odpadů (např. nebezpečný odpad, komunální odpad).

Komunální odpad je dle zákona definovaný jako: „*veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a který je uveden jako komunální odpad v Katalogu odpadů, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání*“.

Část druhá zákona pojednává o „*Zařazování odpadů a hodnocení nebezpečných vlastností odpadů*“. V § 9a je popsána „*Hierarchie způsobů nakládání s odpady*“, která „*musí být dodržovaná*“ (dle odstavce 2 se dá hierarchie nedodržet, je-li to vhodnější. V praxi jde například o odpad z nemocničních zařízení, který je potřeba ihned odstranit):

- „a) předcházení vzniku odpadů,*
- b) příprava k opětovnému použití,*

- c) *recyklace odpadů,*
- d) *jiné využití odpadů, například energetické využití,*
- e) *odstranění odpadů.*“

Část třetí zákona upřesňuje jednotlivé způsoby nakládání s odpady.

Hlava II. zákona nese název „*Povinnosti pro jednotlivé fáze nakládání s odpady*“. Jde o povinnosti, které jsou přiřazeny původcům odpadů, obcím, fyzickým osobám, ale také se zde řeší poplatek za komunální odpad. Díl druhý je o sběru a výkupu odpadů. A díl třetí je o využívání odpadů, dále odstraňování a přepravě odpadů.

Část čtvrtá se týká nakládání jen s vybranými typy odpadů, jako jsou odpadní oleje, baterie a akumulátory, odpady azbestu, autovraky atd. Část pátá dále řeší zpětný odběr, ale jen některých výrobků. Povinnost zpětného odběru mají výrobci a dovozci obalů, ale toto je řešeno samostatně v zákonu o obalech. Část šestá ukládá povinnosti evidence a ohlašování, plány odpadového hospodářství na různých úrovních jsou obsaženy v části sedmé. Část osmá a devátá je o ekonomických nástrojích a sankcích při porušování zákona o odpadech. Veřejná správa je řešena v části jedenácté. Poslední části zákona jsou věnovány společným, přechodným a zrušovacím ustanovením, změnám zákonů a poslední část je účinnost.

Parlament České republiky v současné době projednává vládní návrh novely zákona o odpadech. „*Hlavním cílem předkládaného zákona je odstranit nebo zmírnit některé požadavky převážně administrativního charakteru, které jsou podle platné právní úpravy kladeny na subjekty nakládající s odpadem a které byly shledány jako ne zcela nutné, a to při zachování dostatečné ochrany životního prostředí*“ [Vládní návrh změny zákona o obalech, 2013: 20, mzp.cz]. Příkladem administrativní úlevy je zrušení povinnosti vypracovávat plán odpadového hospodářství, což ulehčí práci malým a středním podnikatelům. Obcím tato povinnost má zůstat i nadále.

Dalším příkladem změny ve stávajícím zákoně je zrušení omezení pěti původců odpadů pro jednoho odpadového hospodáře a to z důvodu nedostatku takto oprávněných osob [Vládní návrh změny zákona o obalech, 2013: 18, mzp.cz].

3.5.4. Nakládání s odpady

Při nakládání s odpady by měly být dodrženy jednotlivé principy práva životního prostředí a z nich vyplývající hierarchie nakládání s odpady.

- a. Předcházení vzniku odpadů⁸ – jde o prioritu v odpadovém hospodářství, která se snaží o minimalizaci odpadů (především nevyžitelných a nebezpečných odpadů) a také o minimalizaci nebezpečných látek obsažených v odpadech – cíle jsou tedy jak kvalitativního, tak kvantitativního charakteru. Právní zodpovědnost za odpady je ukládána prvotnímu původci odpadů. Prvotní původce odpadů je zákonem definován jako „každý, při jehož činnosti vzniká odpad“. Nejde-li o odpadu předcházet, musí s ním být nakládáno tak, aby neškodil lidem ani životnímu prostředí. Zákon ukládá fyzickým nebo právnickým osobám oprávněným k podnikání, které uvádí výrobky na trh i povinnost informovat o využití nebo odstranění vzniklého odpadu z výrobku. Tato informace musí být součástí obalu.

Povinnost předcházet vzniku odpadů se však týká všech, i nás jednotlivců.

„Cíle pro předcházení vzniku odpadů“ jsou uvedeny v příloze č. 13 k tomuto zákonu.

Prevence odpadů je řešena i evropskou směrnicí 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečišťování. V této je stanovena povinnost provozovatele zařízení používat nízkoodpadové technologie a snížit množství nebezpečných látek při provozu zařízení [Hrušová 2004: 10].

Prevenčí se zabývá i jiná evropská směrnice 2010/75/EU ze dne 24. listopadu 2010 o průmyslových emisích (integrované prevenci a omezování znečištění).

- b. Příprava k opětovnému použití – opětovné použití je proces, při kterém se výrobek, nebo jen jeho část, použije ke stejnému účelu, ke kterému byl původně

---

⁸ Na předcházení vzniku odpadů a i další nakládání s odpady se vztahuje i tzv. IPPC a BAT a jiné dobrovolné nástroje. (IPPC a BAT jsou pro některé subjekty povinnými nástroji).

vyroben. Příkladem jsou vratné skleněné lahve nebo zapalovače, které lze opětovně doplňovat.

Úprava výrobku je minimální, zpravidla jde o vymytí a vnější úpravu.

- c. Recyklace odpadů – při recyklaci jde o větší zásah, při kterém se odpad mění opět ve výrobek, materiál nebo látku, které mohou mít stejné nebo jiné využití než původně (nesmí však jít o palivo, zásypový materiál nebo o energetické využití, které spadá do „*Jiného využití odpadů*“).
- d. Jiné využití odpadů, například energetické využití – energie z odpadů může být získávána ve spalovnách, elektrárnách apod.
- e. Odstranění odpadů – ačkoliv jde o nakládání s odpady nejméně žádoucí, nelze jej vyloučit z hierarchie a při posouzení všech vlivů a dopadů může být i upřednostněno před jiným nakládáním. (Např. je to ekonomicky přijatelnější). Jde o „*činnost, která není využitím odpadů*“. Využití nezahrnuje znovuzískání látek nebo energie. Patří sem například skládkování a spalování a další možnosti odstraňování jsou uvedeny v příloze č. 4 tohoto zákona.

Evropská směrnice o odpadech 2008/98/ES rozlišuje tři možnosti nakládání s odpadem: využití, odstranění a ostatní způsoby nakládání. V českém zákonu o odpadech jsou možnosti využití a odstranění blíže specifikovány v přílohách č. 3 a 4.

Špatné nakládání s odpady, může mít velmi negativní vliv na životní prostředí i na člověka. Jak nejlépe nakládat s jednotlivými odpady nám napoví i LCA [lca.cz]. Jde o metodu, která vypočítává celkové náklady výrobku nebo služby na životní prostředí tzv. od kolébky do hrobu. Tato metoda počítá s náklady na získání surovin, výrobní proces, užívání výrobku a následné využití nebo odstraňování. Upravují ji a pevně stanovují postup, jak vypočítat LCA, mezinárodní normy řady ISO 14040.

3.6. OBALY

3.6.1. Obal prodává

Obal, obalový odpad a nakládání s nimi je předmětem samostatného zákona, jehož cílem je prevence vzniku obalových odpadů. Ve chvíli, kdy obal splní svou funkci, stává se odpadem, který by však zpravidla šel ještě opětovně využít (materiálově, energeticky). V opačném případě se dostane na skládku nebo do spalovny a tím škodí

životnímu prostředí. Damohorský [2007: 414] uvádí, že podíl obalového odpadu na celkové produkci komunálního odpadu je 17 % hmotnosti a 20-30 % objemu.

Obalům se však nelze vyhnout, mají mnoho pozitivních funkcí: chrání výrobek, uchovávají jeho jakost, zaručují jeho originalitu, umožňují jeho skladování a přepravu, „prodávají“, apod. [Smejtková, Dobiáš 2004: 1]. Tyto funkce shrnuje Smejtková, Dobiáš [2004: 2] do třech základních:

- ochranná funkce (před vnějšími a vnitřními vlivy),
- snazší manipulace s výrobkem a
- zprostředkování komunikace mezi výrobcem a zákazníkem (např. potřebné informace o výrobku na obalu).

V dobách, kdy místo výroby a spotřeby bylo nedaleko od sebe, byla potřeba obalů nižší. „*Význam balení stoupá s tím, jak se vzdaluje místo a čas balení od místa a času spotřeby potravin*“ [Smejtková, Dobiáš 2004: 2]. Toto průmyslové balení a zaměření se na technologii obalů se začíná objevovat od 19. století.

Ještě před přijetím samostatného zákona o obalech, platilo v České republice nařízení vlády č. 31/1999 Sb., jež ukládalo výrobcům, distributorům a prodejcům zboží povinnost zpětného odběru použitých obalů [Hrušová 2004: 35]. Obaly a obalový odpad řešil stejný zákon jako odpad samotný, tedy zákon 125/1997 Sb. Tato právní úprava byla základním materiálem při vytváření samostatného zákona o obalech [Hrušová 2004: 38].

3.6.2. Směrnice o obalech

Směrnice 94/62/ES o obalech a obalovém odpadu ruší směrnici 85/339/EHS o obalech na tekutiny, která byla prvním právním předpisem řešícím obaly na komunitární úrovni. Směrnice byla přijata s ohledem na principy trvale udržitelného rozvoje a jedním ze dvou cílů bylo právě snížení negativních dopadů obalů a obalových odpadů na životní prostředí. Druhým cílem bylo vytvoření podmínky pro vnitřní trh a odstranit překážky, které by mohly bránit ve volném pohybu zboží.

Nakládání s odpady je „*společně sdílená odpovědnost*“, a i proto by měla fungovat spolupráce mezi jednotlivými státy, ale také by se měli zapojit i jednotlivci. Směrnice ve svém úvodu požaduje nejen prevenci vzniku obalového odpadu skrze „*budování nových kapacit pro využití a recyklaci*“, ale rovněž podporuje iniciativy jednotlivých

států především v oblasti informovanosti spotřebitelů o různých možnostech předcházení vzniku odpadů.

Obaly mají z pohledu této směrnice „*životně důležitou společenskou a hospodářskou funkci*“. Je ale potřeba předcházet vzniku odpadů z nich a rozumně se vzniklým odpadem nakládat. Tato směrnice uvádí možné způsoby nakládání s obalovým odpadem v hierarchickém pořadí, a to od nejvíce žádoucích po méně žádoucí. Členské státy Evropské unie by měly upřednostňovat využití obalových odpadů materiálně nebo energeticky. A až na posledním místě skládkovat.

Obrázek č. 1: Hierarchie odpadového hospodářství [Největší ekologické problémy v ČR, 2010, skladka-odpadu.cz]

Tato směrnice se týká všech obalů, přičemž tyto jsou definované jako: „*veškeré výrobky zhotovené z jakéhokoliv materiálu jakékoli povahy, které mají být použity k pojmutí, ochraně, manipulaci, dodávce a prezentaci zboží, od surovin až po hotové výrobky, od výrobce až po uživatele nebo spotřebitele. Za obaly se rovněž pokládají nevrátelné předměty, používané k těmž účelům*“ [směrnice 94/62/ES].

Tato definice byla dále upřesněna směrnicí 2004/12/ES přidáním třech pododstavců a nová směrnice také obsahuje přílohu s názornými příklady obalů. Příloha byla upravena směrnicí 2013/2/EU, kterou mají členské státy povinnost implementovat do 30.0.2013.

Další termín, který směrnice definuje je prevence. Jde o prevenci kvalitativní a kvantitativní. Cílem je snižovat hmotnost a objem obalů, ale také množství nebezpečných látek, které v nich jsou obsaženy. Specifické požadavky jsou obsahem přílohy II; požadavky na výrobu a složení obalů, na vlastnosti opakovaně použitelných obalů a na využitelné obaly.

Článek 3 dále objasňuje pojmy obalový odpad, nakládání s obalovým odpadem, opakované použití, využití, recyklace, energetické využití, organická recyklace, odstranění, ekonomičtí činitelé a dobrovolná dohoda.

Dobrovolnou dohodu uzavřelo České průmyslové sdružení pro obaly a životní prostředí (ČPSOŽP) a MŽP v roce 1999. Týkala se uplatňování Směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech v ČR.

Směrnice obsahuje nejen obecné cíle, které mají být naplněny v dlouhodobé perspektivě, ale i konkrétní cíle, které jednotlivé státy musí plnit i v kratším časovém horizontu.

Konkrétní požadavky na míru využití a recyklace jsou uvedeny v článku 6, který byl také nahrazen směrnicí 2004/12/ES.

„K naplnění cílů této směrnice členské státy přijmou nezbytná opatření, aby na celém svém území dosáhly těchto cílů:

- a) nejpozději 30. června 2001 bude alespoň 50 % a nejvýše 65 % hmotnosti obalových odpadů využíváno nebo spalováno ve spalovnách odpadu s energetickým využitím;*
- b) nejpozději 31. prosince 2008 bude alespoň 60 % hmotnosti obalových odpadů využíváno nebo spalováno ve spalovnách odpadu s energetickým využitím;*
- c) nejpozději 30. června 2001 bude recyklováno alespoň 25 % a nejvýše 45 % hmotnosti veškerých obalových materiálů obsažených v obalových odpadech, přičemž z každého obalového materiálu bude recyklováno alespoň 15 % hmotnosti;*
- d) nejpozději 31. prosince 2008 bude alespoň 55 % a nejvýše 80 % hmotnosti obalového odpadu recyklováno;*
- e) nejpozději 31. prosince 2008 bude dosaženo následujících minimálních cílů v oblasti recyklace materiálů obsažených v obalovém odpadu:*
  - i. 60 % hmotnosti u skla;*
  - ii. 60 % hmotnosti u papíru a lepenky;*
  - iii. 50 % hmotnosti u kovů;*
  - iv. 22,5 % hmotnosti u plastů, přičemž se jedná výhradně o plasty, které jsou recyklovány zpět na plasty;*
  - v. 15 % hmotnosti u dřeva.“*

Směrnice 2005/20/ES bere ohled na nově přistupující země a mimo jiné i České republice byl odložen termín splnění těchto požadavků do 31. prosince 2012.

Směrnice neukládá povinné postupy k dosažení vytyčených cílů. Jednotlivé členské státy mají stejný cíl, ale cesta k jeho plnění je na vůli jednotlivých států.

Zpochybnění hierarchie při nakládání s odpadem a možnost upřednostnit energetické využití před recyklací, je součástí stejné směrnice jako odložení termínu plnění využití a recyklace. Možné to je za předpokladu, že *„energetické využití je z ekologického hlediska a z hlediska nákladů a přínosů výhodnější než recyklace.“*

Článek 7 požaduje vytváření podmínek pro vytvoření systému vrácení, sběru a využití obalů a obalového odpadu opakovaného použití nebo využití.

Následující články se týkají systému značení a identifikace materiálu, z něhož byl obal vyroben, požadavků na členské státy a také technických norem, které zajistí, že v jednotlivých zemích budou platit stejné normy.

Článek 11 omezuje obsah těžkých kovů v obalech, který se týká olova, kadmia, rtuti a šestimocného chrómu. Jejich součet nesmí překročit 100 ppm (hmot.). Výjimkou jsou obaly, které byly vyrobeny z olovnatého křišťálového skla.

Článek 12 nazvaný Informační systémy požaduje po jednotlivých státech vést evidenci obalů a obalového odpadu a tuto poskytovat Evropské komisi. Jde o monitoring obalové problematiky v jednotlivých členských státech.

Na základě článku 13 mají spotřebitelé obalů nárok na informace o systémech vrácení, sběru a využití, významu značení na obalech. Zároveň mají být informováni o příslušných prvcích POH (součástí POH musí být zvláštní kapitola o nakládání s obaly a obalovým odpadem – článek 14) a také možnostech k přispívání k opakovanému použití, využívání a recyklaci.

3.6.3. Zákon o obalech

Zákon o obalech č. 477/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů kopíruje evropskou směrnici č. 94/62/ES o obalech a obalových odpadech. Stejně jako v zákoně o odpadech, jde i u tohoto zákona o kvantitativní snížení produkce obalových odpadů a navíc i o kvalitativní zlepšení složení obalů (míněno snížení množství nebezpečných látek obsažených v obalech). Vztah obou zákonů je subsidiární, tzn., že zákon o obalech má aplikační přednost před zákonem o odpadech.

Přednostní je řídit se speciálním zákonem o obalech. Existují však zákony, které nakládání s obaly již řeší, a vůči těmto jde v případě zákona o obalech o zákon obecné povahy. Jde například o zákon č.22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů nebo o zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o obalech spolu se zákonem o odpadech z roku 2001 nahradily jediný zákon do té doby platný, zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech ve znění pozdějších předpisů. Zákon o obalech byl tak prvním zákonem svého druhu v oblasti nakládání s odpady. Neznamená to, že obalový odpad do té doby nebyl právně nikterak řešen. Zákon 125/1997 Sb. upravoval i nakládání s obalovým odpadem. Například zakázal uvádět na trh obaly, jež nešlo dále využít nebo jejich odstraňování by bylo příliš zatěžující pro životní prostředí [Petržílek 2002: 9]. Ale nevyhovoval plně požadavkům evropské směrnice. Dalším důvodem jeho nahrazení byl i fakt, že vymahatelnost v praxi byla náročná.

Právní úprava nakládání s obaly v ČR je dnes plně implementována na základě několika právních předpisů EU: Směrnice Evropského parlamentu a rady 94/62/EC o obalech a obalových odpadech a pěti různých Rozhodnutí Evropské komise [Petržílek 2002: 12]. Nejnovější novelou směrnice 94/62/EC je č. 2013/2/EU ze dne 7. 2. 2013, kterou se mění příloha I Směrnice Evropského parlamentu a rady 94/62/ES o obalech. K souladu musí dojít do 30. 9. 2013. Jde o zpřesňující vymezení, skrze názorné příklady, co je a co není obal [Směrnice Evropské komise 2013/2/EU, příloha I.].

Jelikož je povinností všech členských států EU implementovat směrnici o obalech a obalových odpadech, bylo potřeba sjednotit normy v oblasti technických požadavků obalů. Toto má na starosti Evropská komise pro normalizaci (CEN), která jednotlivé normy vydává. Česká republika normu doslovně převzala skrze Český normalizační institut, jenž je členem CEN [Petržílek 2002: 13]. Pro státy EU tedy platí stejná směrnice o obalech a její cíle, ale nástroje, které jednotlivé země využijí k jejich docílení, jsou na uvážení každé jednotlivé země.

Směrnice uvádí dva cíle:

- „zabránit jakýmkoli jejich účinkům na životní prostředí nebo tyto účinky omezit a tím dosáhnout vysoké úrovně ochrany životního prostředí...“

- „...jednak zabezpečit fungování vnitřního trhu, vyloučit překážky, které brání obchodu, jakož i narušování a omezování soutěže v rámci Společenství“ [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech].

Tyto cíle mají být naplněny s ohledem na trvale udržitelný rozvoj, jež je zakotvený ve Smlouvě o Evropské Unii. Hierarchie nakládání s obaly a obalovými odpady je totožná s hierarchií uvedenou v zákoně o odpadech. Prvotní je tedy prevence vzniku obalových odpadů. (Podle směrnice však není jednoznačné, je-li daná hierarchie optimální – toto je potřeba prozkoumat).

Trvale udržitelný rozvoj zohledňovaný při nakládání s obaly a obalovým není jedinou zásadou, kterou mají jednotlivé členské státy uplatňovat. Tato i následující zásady jsou součástí i odpadového zákona.

Mezi další zásady patří [Petržilek 2002: 15]:

- Zásada blízkosti a soběstačnosti – s obalovým odpadem by mělo být nakládáno, co nejbližší k místu, kde vznikl. Problém je, že tato zásada se uplatňuje v případě sběrných míst, ale ne v případě místa zpracování obalového odpadu.
- Zásada znečišťovatel platí – původce by měl hradit náklady na zpracování obalového odpadu.
- Zásada rozšířené odpovědnosti – výrobce, dovozce, distributor a prodejce by měli být zodpovědní za obalový odpad po celou jeho dobu životního cyklu.
- A již zmíněná zásada dodržování hierarchie odpadového hospodářství.

3.6.4. Obsah zákona o obalech se zaměřením na prevenci

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, ve znění pozdějších předpisů, se skládá z pěti částí. První část zákona je rozdělena do sedmi hlav. Zákon o obalech je komplexní a upravuje celý životní cyklus obalu, od vzniku, přeměnu v odpad až po jeho opětovné využití, popř. zánik. Hlava I definuje účel a předmět tohoto zákona. Účelem zákona je chránit životní prostředí před negativním dopadem obalových odpadů. Chce toho docílit preventivním opatřením, kterým je snižování „*hmotnosti, objemu a škodlivosti obalů a chemických látek v těchto obalech obsažených*“. Zákon se týká všech obalů na českém trhu nebo v oběhu. Výjimku tvoří „*kontejnery užívané v silniční, železniční nebo letecké dopravě nebo při námořní nebo vnitrozemské plavbě*“, podle § 1, odst. 2. Petržilek [2002: 42] popisuje 4 základní cíle zákona:

1. Stanovit vlastnosti obalů z hlediska prevence jejich škodlivosti vůči životnímu prostředí.
2. Stanovit postupy na snižování množství odpadu z obalů.
3. Zajistit sběr a třídění tohoto odpadu.
4. Zajistit využití odpadu z obalů.

Zákon upravuje samotné obaly, ale také stanoví práva a povinnosti podnikajících fyzických a právnických osob a správních úřadů. Nutno dodat, že se zákon vztahuje pouze na osoby fyzické a právnické, které podnikají a obaly uvádí na trh nebo do oběhu. Konkrétně jde o výrobce, dovozce, prodejce, zpracovatele a distributory.

§ 2 definuje základní pojmy a začíná s pojmem obal: *“výrobek zhotovený z materiálu jakékoli povahy a určený k pojmání, ochraně, manipulaci, dodávce, popřípadě prezentaci výrobku nebo výrobků určených spotřebiteli nebo jinému konečnému uživateli”*. Obaly se dají rozdělit do 3 skupin: prodejní, skupinový nebo přepravní obaly. Prodejní obal je ten, který je v místě nákupu prakticky neoddělitelný od výrobku a spolu tvoří prodejní jednotku. Skupinový obal může mít stejnou funkci, ale zároveň může sloužit jen jako pomůcka pro snazší manipulaci s více výrobky (např. obal na 6 PET lahví vody). A přepravní obal je primárně určen k jednodušší manipulaci a ochraně před fyzickým poškozením. Uvedené typy obalů jsou tzv. obaly obchodní, tzn., že jsou určeny konečnému spotřebiteli. Obaly, jež nejsou určeny konečnému spotřebiteli, jsou tzv. průmyslové obaly [Petržílek 2002: 46]. Kvůli nedostačující definici obalu, jsou v příloze č. 1 uvedena tři kritéria a názorné příklady obalů. O obal jde pokud:

„a) není nedílnou součástí jiného výrobku,

b) není nezbytný k tomu, aby uzavíral, nesl nebo uchovával tento výrobek po dobu jeho životnosti a

c) nejsou všechny části určeny k tomu, aby byly společně používány, spotřebovány nebo odstraněny.“

Pokud by stále docházelo k nejasnostem o tom, zda se jedná o obal či nikoliv, rozhodne o konkrétní věci MPO po projednání s MŽP (viz § 47).

Další pojmy v § 2 jsou výrobek, nakládání s obaly, opakované použití atd. Tyto pojmy jsou definovány stejně jako v evropské směrnici.

Základní povinnosti při nakládání s obaly (obalovým odpadem) jsou předmětem Hlavy II. Pojem *„nakládání s obaly“* v sobě zahrnuje *„výrobu obalů, uvádění obalů nebo*

balených výrobků na trh nebo do oběhu, použití obalů, úpravu obalů a opakované použití obalů“.

Mezi povinnosti osob zapsaných v tzv. Seznamu osob patří:

Prevence

Prevence je v podstatě hlavním cílem při nakládání s (obalovým) odpadem. V první řadě by se měla snížit celková produkce obalových odpadů.

a) kvantitativní – Nelze-li výrobě obalu předejít, mělo by být dosaženo snížení hmotnosti a objemu obalu na co nejnižší možné hodnoty, ale za předpokladu, že obal bude stále plnit dané funkce a mít dané vlastnosti (více § 4a zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Zároveň musí být i přijatelný pro spotřebitele. Tato povinnost se týká osob uvádějících obal na trh - výrobců obalů, obalových prostředků a balených výrobků a dovozců.

Při prevenci hrají důležitou roli zejména dvě technické normy:

ČSN EN 13427 Obaly – Požadavky na používání evropských norem pro obaly a odpady z obalů

ČSN EN 13428 Obaly – Specifické požadavky na výrobu a složení – Prevence snižováním zdrojů⁹

a také vyhláška č. 115/2002 Sb., o podrobnostech nakládání s obaly.

b) kvalitativní – tyto požadavky jsou obsaženy v § 4 „*Podmínky uvádění obalů na trh*“. Prevence se týká i obsahu nebezpečných látek v obalu a množství olova, kadmia, rtuti a chromu s oxidačním číslem VI. Součet těchto látek nesmí překročit limitní hodnotu 100 mikrogramů/g (§ 4). Výjimkou jsou skleněné obaly a obalové prostředky, plastové přepravky a plastové palety za podmínek uvedených v zákoně.

---

⁹ Prevence snižováním zdrojů se týká minimalizace objemu i hmotnosti obalu při zachování přijatelnosti pro spotřebitele Hradec 2005: 620.

Zákon také stanoví, že obal, který není opakovatelně použitelný, musí být (organicky) recyklovatelný nebo energeticky využitelný. Skládkování obalu není jednou z možností. Bližší podmínky stanoví prováděcí právní předpisy (např. chemický zákon, zákon o ovzduší).

I prevence kvalitatívni se týká pouze osob uvádějících obal na trh.

Následující § 5 stanovuje těmto osobám povinnost vést technickou dokumentaci o splnění podmínek v případě složení obalů. Dokumentace je určena nejen kontrolním organům, ale i odběratelům obalu nebo obalového prostředku.

Ustanovení § 6 se týká pouze těch osob, jež se rozhodly označit na obalu nebo baleném výrobku materiál, z něhož je vyroben. Tyto osoby jsou povinny označení provést v souladu s právními předpisy EU.

Opakovaně použitelné obaly

Není zákonem určeno, že obal musí být opakovaně použitelný, ale pokud je, je osoba, která uvádí na trh nebo do oběhu výrobky v takových obalech, učinit opatření, která to umožňují. Podrobněji je tato povinnost popsána v technických normách.

Zákonem jsou stanoveny tři systémy na zajištění opakovaného použití obalů: uzavřený, otevřený a smíšený. Kritéria těchto tří systémů jsou popsány v příloze č. 2.

Ustanovení § 13 upřesňuje, kdy je tato podmínka a také povinnost využití obalového odpadu splněna: *„Jsou-li na trh nebo do oběhu uvedeny opakovaně použitelné obaly, pro které je opakované použití organizačně zajištěno způsobem podle bodu B. 1 nebo B. 2 přílohy č. 2 k tomuto zákonu, platí, že pro tyto obaly byl zajištěn zpětný odběr a využití, jestliže z těchto obalů nově uvedených na trh nebo do oběhu je opakovaně použito alespoň 55 % hmotnostních.“*

Vratné obaly

Osoba, která na trh nebo do oběhu uvádí vratné obaly, musí zajistit i jejich opakované použití nebo využití takového obalového odpadu (§ 12).

Vratné zálohované obaly

Zákon opět neukládá povinnost výroby vratných zálohovaných obalů, ale pokud takové osoba uvádí na trh nebo do oběhu, týká se jí povinnosti v tomto paragrafu.

Povinností osob, které uvádí do oběhu nápoje v obalech, které nejsou vratné zálohované, je takové nápoje ve vratných zálohovaných obalech, jsou-li na trhu dostupné, nabízet obchodům s plochou větší než 200 m².

Zpětný odběr

Zpětný odběr (§ 10) je však povinný, a to v případě „*Pokud osoba, která uvádí na trh nebo do oběhu obaly nebo balené výrobky, neprokáže, že se z těchto obalů nestaly na území České republiky odpady...*“ Zpětný odběr se tedy týká výrobců, dovozců, distributorů a prodejců. Zpětný odběr musí být zajištěn dostatečnou četností a dostupností sběrných míst a bezúplatně. Tuto povinnost ze zákona vyplývající nemusí osoba plnit sama, ale má další dvě možnosti: může tyto povinnosti, ale i vlastnická práva na obal převést na jinou osobu anebo převést tuto povinnost na autorizovanou obalovou společnost (EKO-KOM, a.s.). Stejně tak ze zákona vyplývající povinnosti při využití odpadu z obalu, může převést na jinou osobu nebo EKO-KOM, a.s.

Celá Hlava III je věnována právě autorizované obalové společnosti EKO-KOM, a.s. Upravuje její fungování, povinnosti a práva.

Využití odpadu z obalů

Pokud nejde o obal opakovaně použitelné, vratný (zálohovaný), upřednostňuje se přeměna v surovinu nebo ve výrobek (recyklace). Není-li recyklace možná nebo z jiných důvodů nejvhodnější, doporučuje se energetické využití a poslední možností je spalování bez energetického využití nebo uložení na skládku. Rozsah a formy využití jsou uvedeny v příloze č. 3.

Tabulka č. 1: Požadovaný rozsah recyklace a využití obalového odpadu do roku 2012
[zákon č. 477/2001 Sb., o obalech]

Příloha 3
Požadovaný rozsah recyklace a využití obalového odpadu

A: recyklace   B: celkové využití

Materiál	do 31.12. 2006		do 31.12. 2007		do 31.12. 2008		do 31.12. 2009		do 31.12. 2010		do 31.12. 2011		do 31.12. 2012	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Papír a lepenka	60		63		65		67		69		70		70	
Sklo	65		66		67		68		69		70		70	
Plast	24		25		25		26		26		27		27	
Kovy	33		36		39		41		44		47		50	
Dřevo	4		6		8		9		11		13		15	
Celkem	47	50	49	50	50	52	52	54	53	56	54	58	55	60

Součástí novely měla být i příloha s novými cíli recyklace a využití obalového odpadu, jež by stanovovala cíle do roku 2020.

Tabulka č. 2: Požadovaný rozsah recyklace a využití obalového odpadu do roku 2020
[Rozhodnutí, změny zákona o obalech, 2012: 2, mzp.cz]

„A: recyklace   B: celkové využití

Materiál	do 31. 12. 2013		do 31. 12. 2014		do 31. 12. 2015		do 31. 12. 2016		do 31. 12. 2017		do 31. 12. 2018		do 31. 12. 2019		do 31. 12. 2020	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Papír a lepenka	70		70		70		70		70		70		70		70	
Sklo	70		70		70		70		70		70		70		70	
Plast	27		27		27		45		45		45		45		50	
Kovy	50		50		50		51		52		52		52		55	
Dřevo	15		15		15		15		15		15		15		15	
Spotřebitelské obaly celkem	36	41	38	43	40	45	42	47	44	49	46	51	48	53	50	55
Celkem	55	60	55	60	55	60	65	60	65	70	65	70	65	70	70	80

Celkové využití obalového odpadu by se mělo zvýšit z 50 % v roce 2006 na 80 % do konce roku 2020. Recyklace papíru a lepenky se za 15 let má zvýšit o 10 %, recyklace skla o 5 %, největší nárůst recyklace by měl nastat u plastů, z původních 24 % na 50 %,

kovy by se měly recyklovat z 55 % oproti původním 33 % a recyklace dřeva by se měla zvýšit z 4% na 15 %.

Novela ovšem nebyla v této podobě přijata a cíle byly stanoveny jen do roku 2015. Míra recyklace ani využití obalového odpadu se do roku 2015 nikterak nezvýšila v porovnání s rokem 2012.

Tato povinnost se vztahuje na osoby, které uvádějí obaly nebo balené výrobky na trh nebo do oběhu.

Zápis do Seznamu osob a povinnost vést evidenci

Všechny osoby uvádějící obaly na trh nebo do oběhu jsou povinny se zapsat do Seznamu osob u MŽP a musí vést evidenci obalů a nakládání s nimi. Zápis musí tyto osoby provést nejpozději do 60 dnů ode dne, kdy jim vznikla povinnost zpětného odběru nebo využití odpadu z obalů.

Zpětný odběr, využití odpadů z obalů ani zápis do Seznamu osob se netýká, pokud na trh nebo do oběhu neuvedou více než 300 kg obalů za kalendářní rok a jejich roční obrat nepřekročí 4 500 000 Kč.

Registrační a evidenční poplatky řeší Hlava IV. Jde o poplatky spojené se zápisem do Seznamu osob a s převedením povinností na EKO-KOM, a.s.

Povinnost evidence upravuje vyhláška MŽP č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence. Osoba zapsaná v Seznamu osob má povinnost vést evidenci o nakládání s obaly, tj. evidovat množství obalů, které uvedla na trh či do oběhu, množství obalů, které zpětně odebrala a také má povinnost uvést způsob, jakým naložila se zpětně odebranými obaly.

Tyto informace musí osoba poskytnout určenému správnímu úřadu. Tímto úřadem je MŽP, které pověřilo Českou informační agenturu životního prostředí (CENIA), aby zpracovávala sesbíraná data, jež jsou uvedena na stránkách Informačního systému odpadového hospodářství (ISOH).

Statistiky o nakládání a produkci odpadu vede i Český statistický úřad.

Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s.

Povinnost státu zajistit odběr, využití a recyklaci obalového odpadu udává článek 7 směrnice o obalech a obalových odpadech. Tento systém je zároveň jednou z možností,

jak povinné osoby mohou plnit povinnosti zpětného odběru použitých obalů. V České republice je touto autorizovanou osobou EKO-KOM, a.s.

EKO-KOM, a.s. je právnickou osobou, která byla založena osobami, kterých se týká povinnost zápisu do Seznamu osob. Tím se chtělo dosáhnout větší efektivity fungování systému a také se tím předchází podezření státu o zvýhodňování určitých subjektů. EKO-KOM, a.s. je akciová společnost, což má přispět k větší transparentnosti systému. EKO-KOM, a.s. podléhá kontrole nejen ze strany MŽP, která mu spolu s Ministerstvem zemědělství (dále jen MZ) a MPO, vydává rozhodnutí o autorizaci, ale také např. auditorské firmě Ernst & Young.

Autorizace se vydává maximálně na dobu 10 let a nejpozději rok před uplynutím doby autorizace musí společnost zažádat o vydání nového rozhodnutí.

Ačkoliv jde o akciovou společnost, která se řídí ustanoveními obchodního zákoníku, zákon o obalech má před tímto přednost.

Akcionář:

- může být pouze osoba, která uvádí obaly na trh nebo do oběhu
- musí mít smlouvu s autorizovanou společností smlouvu o sdruženém plnění
- jeho podíl na společnosti nesmí přesáhnout 33 %
- nesmí podnikat v oblasti nakládání s odpady
- nesmí si s ostatními akcionáři rozdělit zisk

Autorizovaná společnost:

- musí všem nabízet stejné podmínky a uzavřít smlouvu s kýmkoliv, kdo o to projeví zájem (tato osoba však nesmí mít dluhy vůči AOS)
- nesmí sdělovat informace třetí osobě s výjimkou uvedenou v zákoně (např. do 30. června je povinna zveřejnit hospodářské výsledky § 23)
- jedinými povolenými vedlejšími činnostmi AOS je výzkumná, osvětová nebo propagační činnost v oblasti nakládání s obaly a odpady

§ 26 uvádí důvody možné ke zrušení autorizace společnosti:

„a) autorizovaná společnost nedosáhla do 1 roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o autorizaci využití alespoň 15 % hmotnostních odpadů z obalů, pro něž uzavřela smlouvy o sdruženém plnění,

b) autorizovaná společnost nedosáhla v prvním roce činnosti využití odpadů z obalů v rozsahu alespoň dvou třetin množství požadovaného v rozhodnutí o autorizaci, nebo c) celkové množství obalů, pro něž autorizovaná společnost uzavřela smlouvu o sdruženém

plnění, netvoří po uplynutí 1 roku ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o autorizaci alespoň 10 % hmotnostních všech obalů uvedených na trh nebo do oběhu v České republice, na které se vztahuje rozhodnutí o autorizaci.

(3) Jestliže valná hromada autorizované společnosti rozhodne, že autorizovaná společnost nebude nadále vykonávat činnost, pro kterou jí bylo vydáno rozhodnutí o autorizaci, je autorizovaná společnost povinna bezodkladně tuto skutečnost oznámit Ministerstvu životního prostředí, které rozhodnutí o autorizaci zruší, a to nejpozději do 30 dnů ode dne přijetí tohoto oznámení.“

Přehled správních úřadů, které řeší obaly a obalové odpady je uveden v Hlavě V. Jde o tyto:

a) MŽP – jde o ústřední orgán, který mimo jiné vede „*Seznam osob*“, zpracovává a vede souhrnnou evidenci o obalech a následně Evropské komisi poskytuje údaje o nakládání s nimi, dohlíží na činnost EKO-KOM, a.s., spolu s MPO a MZ rozhoduje v případech nejasností, jde-li o obal, podává podnět ČOI ke kontrole.

b) MPO spolu s MZ vydávají stanoviska MŽP týkající se autorizace.

c) MZ

d) Krajské hygienické stanice (Hygienická stanice hlavního města Prahy) – kontrolují plnění povinností vyplývajících se zákona u obalů kosmetických přípravků. Mohou ukládat i ochranná opatření, opatření k nápravě a pokuty.

e) Česká obchodní inspekce (ČOI)– kontroluje plnění povinností vyplývajících ze zákona u jiných než obalů kosmetických přípravků, obalů, které přicházejí do přímého styku s potravinami (Česká zemědělská a potravinářská inspekce), obalů léčivých přípravků (Státní ústav pro kontrolu léčiv) a obalů surovin pro přípravu humánních léčivých přípravků. Stejně jako hygienické stanice může uložit ochranná opatření, opatření k nápravě nebo pokutu.

f) Česká zemědělská a potravinářská inspekce

g) Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) - kontroluje plnění povinnosti zpětného odběru, s výjimkou povinnosti zpětného odběru uvedeného v § 36 písm. b), a povinnosti využití odpadu z obalů a dalších povinností s tím souvisejících

h) Státní ústav pro kontrolu léčiv

i) Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv

j) Celní úřady – dohlíží na splnění podmínek vyplývajících ze zákona při přeshraniční přepravě obalů nebo balených výrobků. Samy vak nemohou provádět kontrolu, musí vyzvat konkrétní kontrolní úřad a informovat i MŽP.

Hlava VI řeší Ochranná opatření, opatření k nápravě a pokuty. Tato část zákona uvádí, za jakých podmínek dochází k porušení právních předpisů a ke správním deliktům. V § 45 jsou uvedeny výše pokut.

Hlava VII „*Ustanovení společná, zmocňovací a přechodná*“ je poslední hlavou zákona o obalech.

4. Empirická část

V empirické části této práce budu využívat tři metod. Nejprve budu analyzovat dostupná statistická data, dále bude pracovat se získanými expertními rozhovory a na závěr porovnam zjištění z těchto dvou metod – k tomu využiji tzv. triangulaci. Podle Olsen [2004: 3] jde o „*kombinovanou metodu výzkumu*“, která těží právě z porovnávání výsledků z různých metod výzkumu: kvalitativních i kvantitativních. Kombinace různých metod má přinést nové nazírání na skutečnost.

4.1. Strategie a cíl výzkumu

Cílem této diplomové práce je ověřit účinnost zákona o obalech v praxi. Zákon o obalech je poměrně nový a byl první svého druhu. Jeho cílem je snížit množství vyprodukovaných obalového odpadu, snížit jejich objem, hmotnost, ale i obsah těžkých kovů a škodlivých látek v nich obsažených. Ráda bych tedy zjistila, jestli a jak se snížila proměna obalů na obalový odpad a jak se daří naplňovat ostatní povinnosti z tohoto zákona vyplývající. Toto budu zjišťovat skrze dostupná statistická data, která budu porovnávat se získanými expertními rozhovory na dané téma.

4.2. Metodologie

Jde o porovnávání kvalitativních a kvantitativních dat, o tzv. triangulaci. Kvantitativní data jsou data, která zveřejňuje autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s., jež je poskytuje MŽP a ČSÚ.

Kvalitativní metodou byly v tomto případě strukturované expertní rozhovory na téma obaly a obalový odpad. Otázek bylo každému respondentovi položeno dvanáct, přičemž ta poslední otázka se netýkala daného tématu věcně, ale respondentům dala prostor pro návrh dalších možných otázek vedoucích k zamyšlení.

Některé rozhovory byly nahrávány na diktafon, následně přepsány. Od některých respondentů se mi nepodařilo získat rozhovor, ale jen písemné odpovědi na otázky.

Rozhovory byly uskutečněny v průběhu v období května až listopadu roku 2013.

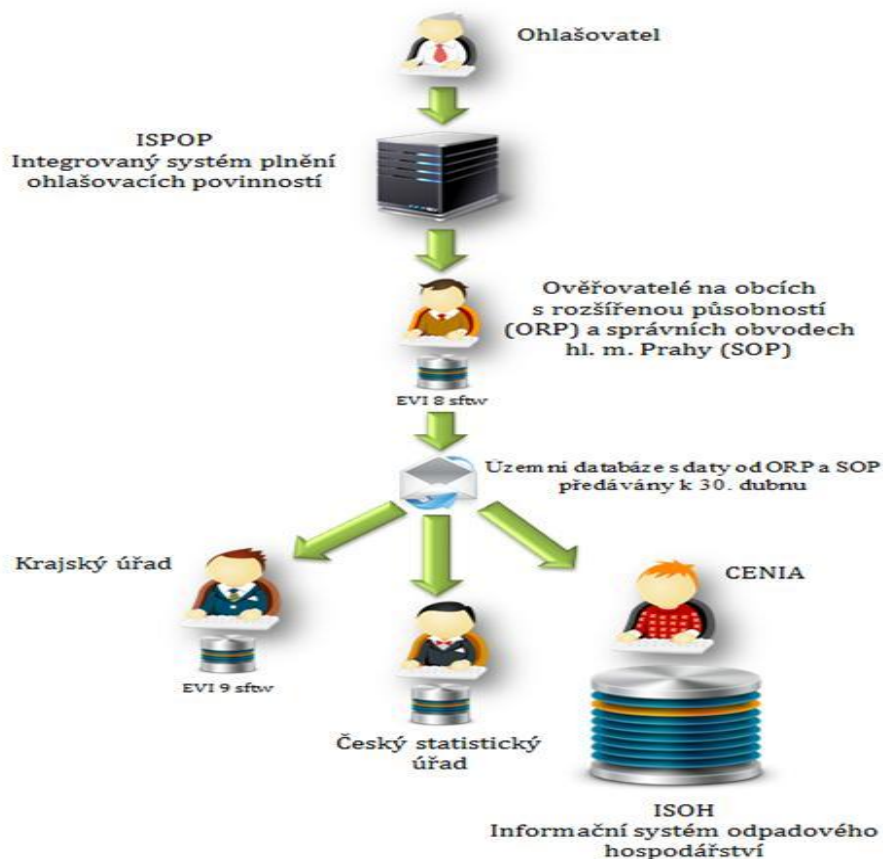
4.3. Evidence obalů, obalového odpadu a nakládání s ním

Ze zákona o obalech (§15) vyplývá povinnost osobám uvádějícím obal nebo balený výrobek na trh nebo do oběhu vést evidenci o obalech, obalovém odpadu a nakládání s ním. Údaje musí být každoročně hlášeny MŽP. O této povinnosti konkrétně vypovídá vyhláška č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence.

Od roku 2012 se evidence provádí prostřednictvím Integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností (ISPOP). Tento systém provozuje od roku 2007 CENIA – česká informační agentura životního prostředí, která tento úkol převzala po Výzkumném ústavu vodohospodářském T.G.Masaryka, veřejné výzkumné instituci – Centra pro hospodaření s odpady (VÚV T.G.M., v.v.i. – CeHO).

Hlášení podávají osoby zapsané v Seznamu osob přímo s výjimkou těch, které přenesly tuto povinnost na autorizovanou společnost EKO-KOM, a.s. - v tom případě má osoba povinnost hlásit tyto údaje přímo společnosti EKO-KOM, a.s.

Obrázek č. 2: Ohlašovací povinnost [cenia.cz]

Ve výkazech, které byly do minulého roku ještě aktuální, a jsou součástí vyhlášky č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence, se materiál obalů rozlišuje na: sklo, plasty (PET, PVC, PE, PP, PS a jiné), papír a lepenka, kovy (FE, AL), kompozitní materiály ostatní¹⁰, dřevo a jiné obaly. Ve výkazu je potřeba hmotnostně zaznamenat, kolik obalů bylo vyrobeno, dovezeno, vyvezeno, uvedeno na trh, uvedeno do oběhu, využito (recyklováno, organicky recyklováno, energeticky využito) a odstraněno (není zde prostor pro rozlišení, jaké množství obalového odpadu bylo spáleno a jak byl uložen na skládku, popř. jinak odstraněn). Osoby, které uvádí na trh nebo do oběhu obaly nebo balené výrobky opakovaně použitelné (podmínkou je opakovaně použit alespoň 55 % hmotnosti obalu), ještě navíc uvádí, kolik bylo zpětně odebráno, opakovaně použito a vyřazeno z oběhu.

Tato povinnost platí ve všech členských státech EU a všechny země musí získaná data poskytovat Evropské komisi. Česká republika si v recyklaci, jako v jedné formě využití, vede podle statistik dobře. Ale na kolik jsou statistiky pravdivé?

O sjednocení statistik v jednotlivých státech EU se snaží Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2150/2002 ze dne 25. listopadu 2002 o statistice odpadů.

V tomto nařízení jde o požadavek Společenství, aby jednotlivé státy vykazovaly údaje o produkci odpadů a o nakládání s nimi [eur-lex.europa.eu]. Jde především o to, aby bylo monitorováno, jestli se dodržuje hierarchie při nakládání s odpadem a také, aby se definovaly jednotlivé pojmy a data byla srovnatelná. Toto nařízení obsahuje definice např. odpad, recyklace, využití, skládka. Definice často odkazují na jinou směrnici, která se pojmu týká a kde je pojem již vysvětlen.

Zjištěná data poskytují jednotlivé státy Eurostatu.

---

¹⁰ Jde o obaly, u nichž žádný z použitých materiálů nepřevyšuje 70 % jeho hmotnosti.

Příloha 1 v oddílu 2 uvádí jednotlivé kategorie odpadů, pro které musí být statistiky zpracované.

Evropská unie také vydává tzv. quality report, který se týká kvality statistik jednotlivých členských států. Povinnost členských států EU hlásit podrobnosti o statistikách vychází z nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2150/2002 o statistice odpadů. Jako možné problémy jsou uvedeny nejednoznačné porozumění právním definicím – tomu, co je a co není odpad, neúplném pokrytí v případě malých podniků apod. [Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2150/2002].

Ing. Ivo Kropáček statistiky komentuje takto: „Podle zprávy o plnění Plánu odpadového hospodářství ČR za rok 2010 bylo 8,9% odpadu energeticky využito, 24,3% materiálově využito a 66,8% skončilo na skládkách. Na jeden díl spalovaného směsného komunálního odpadu tedy připadá 7,5 dílů skládkovaného odpadu“, vypočítává Ing. Ivo Kropáček z Hnutí DUHA. „Pokud tedy bylo 18 755 tun papírových obalů spáleno ve spalovnách, pak na skládkách skončilo (7,5 x 18 755 tun =) 140 000 tun papírových obalů. Součet skládkovaných, spalovaných a recyklovaných papírových obalů (140 000 + 18 755 + 330 507 = 489 262 t) je tak 1,3 x vyšší než udávaný počet vzniklých obalů (353 413 t)“ [Charvát 2012, ekolist.cz].

V roce 2011 činily pokuty udělené Českou inspekcí životního prostředí 1,84 milionů korun. Tyto byly uděleny za nesprávnou evidenci [Charvát 2012, ekolist.cz].

Ředitel oddělení komunikace autorizované obalové společnosti EKO-KOM, a.s. se však hájí, že jejich statistiky jsou pravdivé, a to dokazují i kontrolní orgány jako MŽP nebo auditorská firma ERNST&YOUNG. Nicméně situaci přirovnává ke stanovování výsledků HDP [Charvát 2012, ekolist.cz].

Statistiky nemusí úplně odpovídat realitě i z jiného důvodu. Množství obalového odpadu v kontejnerech se dopočítává. „Množství obalů obsažených v tříděném komunálním odpadu se vypočítává z celkového množství vyříděných odpadů na základě standardů. Standardy jsou vytvořeny na základě výsledků státních programů Vědy a výzkumu VaV/720/2/00 Intenzifikace sběru, dopravy a třídění komunálního odpadu a SP/2f1/132/08 Výzkum vlastností komunálních odpadů a optimalizace jejich využívání. Součástí těchto projektů je i podrobná analýza skladby komunálních odpadů včetně zastoupení obalových komunálních odpadů na území ČR. Analýza se provádí

pravidelně podle státem schválené metodiky. Standardy se každoročně aktualizují podle změn ve skladbě odpadů. Pro rok 2012 jsou stanoveny následující:

Papír 29 %

Plasty 81 %

Sklo 99 %

Kovy 6 %

Nápojové kartony 100 %“ [ekokom.cz].

Na základě smlouvy s MŽP byla zpracovaná zpráva: *„Zpracování matematického vyjádření výpočtu „soustavy indikátorů OH“ v souladu s vyhláškou č. 351/2008 Sb., kterou se mění vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů. „Soustava indikátorů byla navržena tak, aby postihla vývoj v produkci a způsobech využívání a odstraňování odpadů. Hlavním záměrem je mapovat způsoby nakládání zejména pak způsoby odstraňování odpadů, které přinášejí potencionálně nejvýznamnější riziko pro životní prostředí nebo metody využití odpadů, které jsou náročné z hlediska vlivů na jiné složky životního prostředí“ [mzp.cz].*

Indikátory týkající se obalového odpadu jsou na stranách 71-77 *„Plnění cílů recyklace a využití odpadů z obalů ve struktuře přílohy č. 3. zákona o obalech“ [mzp.cz]. Zpráva byla aktualizovaná k 30. 6. 2011.*

4.4. Konkrétní cíle a jejich plnění v praxi

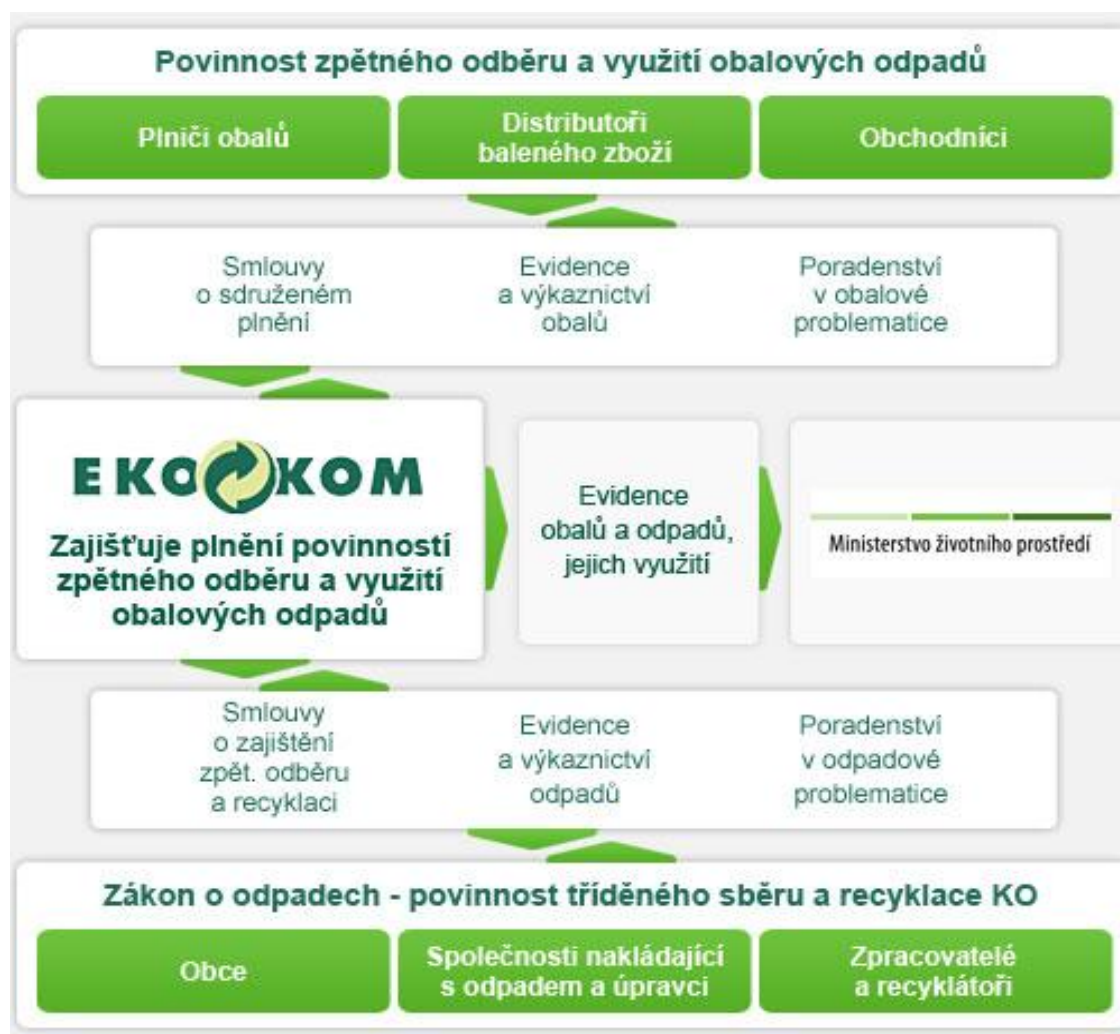
4.4.1. Povinnosti osob uvádějících obaly nebo obalové prostředky na trh

Povinnosti, které jsou určeny jen podnikajícím právnickým osobám a fyzickým osobám (dále jen „*povinné osoby*“) uvádějícím obaly, balené výrobky nebo obalové prostředky na trh, jsou uvedeny v § 3 a 4 zákona o obalech. Jde o kvalitativní požadavky na obal: hmotnost a objem obalu mají být co nejmenší, ale při zachování funkce obalu a koncentrace těžkých kovů a nebezpečných látek nesmí převyšovat stanovené limity.

4.4.2. Povinnosti osob uvádějících obaly nebo obalové prostředky na trh nebo do oběhu

Povinnosti těch osob, které nejenže obaly, balené výrobky nebo obalové prostředky uvádí na trh, ale i do oběhu, jsou rozsáhlejší. Patří mezi ně zpětný odběr a povinnost informovat spotřebitele o způsobu zajištění tohoto zpětného odběru (tato povinnost nevychází ze zákona o obalech, ale ze zákona o odpadech) v § 10 zákona o obalech (týká se jen těch osob, které na trh nebo do oběhu posílají obaly určené konečnému spotřebiteli a nikoliv průmyslové obaly; povinnost využití a recyklace ve stanovených mírách se potom týká všech obalů) a využití obalového odpadu v § 12 zákona o obalech.

Obrázek č. 3: Schéma „Povinnost zpětného odběru a využití obalových odpadů“ [ekokom.cz]

Poplatky za sběr, třídění a využití obalového odpadu se odvíjí od cen druhotných surovin a také od nákladů na provoz takového systému [ekokom.cz].

4.4.3. Plán odpadového hospodářství a jeho hodnotící zpráva

Konkrétní cíle, které vychází z cílů uvedených v právních předpisech, týkající se (obalového) odpadu, jsou blíže specifikovány v Plánu odpadového hospodářství. Jejich plnění se každoročně vyhodnocuje. Nejnovější zprávou je Šestá hodnotící zpráva o plnění nařízení vlády č. 197/2003 Sb., o Plánu odpadového hospodářství České republiky za rok 2010.¹¹

Tato hodnotící zpráva, ačkoliv obsahuje podkapitoly, které se věnují např. odpadním olejům, bateriím a akumulátorům, neobsahuje samostatnou podkapitolu věnující se obalům a obalovému odpadu. To pravděpodobně vychází z faktu, že některé povinnosti vychází ze zákona o odpadech.

Cíle týkající se obalů a obalového odpadu jsou obsaženy především v následujících kapitolách: kapitole 3.1 „*Opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností*“, kapitole 3.4 „*Zásady pro vytváření jednotné a přiměřené sítě zařízení k nakládání s odpady*“, kapitole 3.5 „*Zásady pro rozhodování ve věcech dovozu a vývozu odpadů*“, kapitole 3.6 „*Podíl recyklovaných odpadů*“ a kapitole 3.7 „*Podíl odpadů ukládaných na skládky*“ [Šestá hodnotící zpráva POH ČR, mzp.cz].

Hodnotící zpráva je pozitivním shrnutím dosavadního nakládání s obalovým odpadem. Většina cílů je plněna bez výhrad. Zpráva ale například upozorňuje na množství

---

¹¹ Tato i předchozí hodnotící zprávy jsou dostupné na stránkách MŽP.

neohlášeného komunálního odpadu, které v roce tvořilo 9,28 % - toto číslo bylo dopočteno.

Největší nedostatky v neplnění cílů jsou v komunálním a biologicky rozložitelném odpadu.

V tomto dokumentu jsou uvedena základní opatření pro prevenci vzniku odpadů, nedostatkem však je absence konkrétních postupů a cílů [Hřebíček, Kalina 2011: 151-156].

Příklady cílů a jejich plnění¹²:

K prevenci vzniku obalů a obalového odpadu se váže například následující cíl:

1.a Iniciovat a podporovat všemi dostupnými prostředky změny výrobních postupů směrem k nízkoodpadovým až bezodpadovým technologiím a v případě vzniku odpadů k jejich vyššímu využívání.

Minimalizace objemu a hmotnosti a nebezpečných látek v obalech a obalovém odpadu se týkají např. následující cíle:

1.b Zpracovat analýzy možnosti náhrady materiálů a výrobků, které po ukončení životnosti při následném využívání nebo odstraňování by mohly mít nepříznivý vliv na zdraví lidí a životní prostředí.

Analýzy byly provedeny jen ve zdravotnickém zařízení, netýkaly se tedy obalů.

1.c Nahrazovat, za předpokladu, že je to technicky a ekonomicky možné, nebezpečné materiály a složky používané jako suroviny méně nebezpečnými.

Tento cíl se týká i obalů a obalového odpadu a byl plněn bez výhrad. Důkazem by měl být projekt SP/2F3/118/08 – „Výzkum skutečných vlastností odpadů považovaných za

---

¹² Příklady jsem vybírala dle výskytu pojmu obal a jiné, které jsem uznala za vhodné. Jde jen o příklady, ne o pokus vyčerpat všechny cíle týkající se obalů a obalového odpadu.

vhodný zdroj nestandardních surovin ve smyslu současných právních požadavků na ochranu zdraví lidí, životní prostředí.“¹³

I.d Minimalizovat objem a hmotnost výrobků při zachování jejich funkčních vlastností.

Tento cíl je plněn skrze „Čistší produkci“ a „Národní program označování ekologicky šetrných výrobků“. Hodnotící zpráva konkrétně uvádí, že se snižuje hmotnost především nápojových obalů.

I tento cíl je plněn bez výhrad.

Vratné opakovaně použitelné obaly jsou předmětem cíle:

I.e Vytvářet podmínky k podpoře vratných opakovaně použitelných obalů.

Šestá hodnotící zpráva udává, že v roce 2010 bylo 47 % obalů uvedených na trh nebo do oběhu v České republice opakovaně použitelných. Ze zákona vyplývá povinnost uvádět na trh nebo do oběhu alternativu v podobě opakovaně použitelných nápojových obalů. MŽP na svých stránkách zveřejnilo studii životního cyklu (metoda LCA) právě nápojových obalů, jejíž výsledky uvádí, že opakovaně vratné nápojové obaly jsou environmentálně šetrnější. Toto však může být sporné.

Tento cíl je plněn bez výhrad.

I.g Vytvářet podmínky k podpoře vratných opakovaně použitelných obalů.

Jedním z projektů byl například mezinárodní projekt ACT CLEAN - Access to Technology and Know-how in Cleaner Production in Central Europe¹⁴. Cílem je mj. podpora a propagace strategie čistší produkce.

Snaha o podporu dodržování hierarchie odpadového hospodářství je cílem např. v následujícím bodě:

---

¹³ Více informací: <http://www.isvav.cz/projectDetail.do?rowId=SP%2F2F3%2F118%2F08>

¹⁴ Více o projektu k nalezení zde: <http://www.act-clean.eu/>

6.a Stanovit nástroje pro podporu zvýšení materiálového využití odpadů s upřednostněním jejich opětovného použití, pokud je to ekologicky a ekonomicky vhodné. Návrh nástrojového mixu obsahoval především ekonomické nástroje, které měly vést k určenému cíli a s tím souvisejícímu rozvoji trhu s recyklovanými výrobky. Prostředkem byly např. poplatky za odstranění odpadů, poplatky za uvádění obalů na trh a podpora pro zařízení na využití odpadů.

Zajímavým cílem je i snaha o změnu spotřebitelského chování:

1.i Usilovat o změnu chování podnikatelské i občanské sféry směrem k upřednostňování výrobků příznivých z hlediska jejich vlivu na zdraví lidí a životní prostředí.

Tohoto cíle je dosahováno především díky environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě (program EVVO¹⁵). Vzdělávání je podporováno jak státem, tak i společností EKO-KOM, a.s.

Cíl je plněn bez výhrad.

Možnost třídit pro každého byl dalším cílem:

4.1 Zajistit tříděný sběr využitelných složek komunálního odpadu prostřednictvím dostatečně četné a dostupné sítě sběrných míst, za předpokladu využití existujících systémů sběru a shromažďování odpadů, a pokud je to možné, i systému sběru vybraných výrobků, které jsou zajišťovány povinnými osobami, tj. výrobci, dovozci, distributory.

V tomto cíli jde o to, aby sběrná síť v ČR byla hustá a dostupná pro co možná nejvíce lidí. Jde tedy o zvyšování četnosti sběrných dvorů a systémů odděleného sběru a svozu odpadů. O toto se staraly kraje ve spolupráci se společností EKO-KOM, a.s.

Cíl je plněn bez výhrad.

Cíl 6.g Zpracovat RP ČR pro obaly a odpady z obalů komplexně řešící nakládání s

---

¹⁵ Více informací: <http://www.mzp.cz/cz/evvo>

obaly a odpady z obalů zejména s prioritou prevence, opakovaného použití a recyklace byl splněn již v roce 2004. Realizační program POH ČR pro obaly a obalové odpady doplňuje POH.

Hodnoticí zpráva mapuje i celkovou produkci a využití obalového odpadu. Produkce obalového odpadu roste. Od roku 2003 se produkce zvýšila ze 720 158 tis. tun obalového odpadu na 962 346 tis. tun v roce 2012. Nárůst od roku 2003 do roku 2011 představuje více než 33,6 % [issar.cenia.cz]. Snižování produkce obalů a obalového odpadu se tedy naplňovat nedaří.

Tabulka č. 3: Vzniklé obalové odpady a struktura jejich složení [issar.cenia.cz]

Vzniklé obalové odpady a struktura jejich složení, ČR [t]

Rok	Autor dat	Kvalita údajů	Sklo [t]	Plasty [t]	Papír/lepenka [t]	Kovy [t]	Dřevo [t]	Jiné [t]	Celkem [t]
2003		MŽP konečný údaj	164 087	172 698	286 636	47 442	46 870	2 425	720 158
2004		MŽP konečný údaj	159 658	177 138	311 325	52 380	63 638	11 842	775 981
2005		MŽP konečný údaj	183 299	206 781	306 346	46 107	67 820	37 092	847 445
2006		MŽP konečný údaj	184 437	204 106	335 365	46 853	99 338	28 570	898 669
2007		MŽP konečný údaj	195 402	217 119	357 671	49 687	113 780	29 024	962 683
2008		MŽP konečný údaj	193 879	216 156	373 685	49 544	106 160	28 201	967 625
2009		MŽP konečný údaj	188 086	208 815	337 799	45 524	86 343	27 786	894 353
2010		MŽP předběžný údaj	176 271	209 550	353 413	49 752	105 358	28 382	922 726
2011		MŽP konečný údaj	186 956	209 414	374 591	51 282	94 548	28 515	945 316
2012		MŽP konečný údaj	193 848	211 650	379 627	54 295	95 255	27 661	962 346

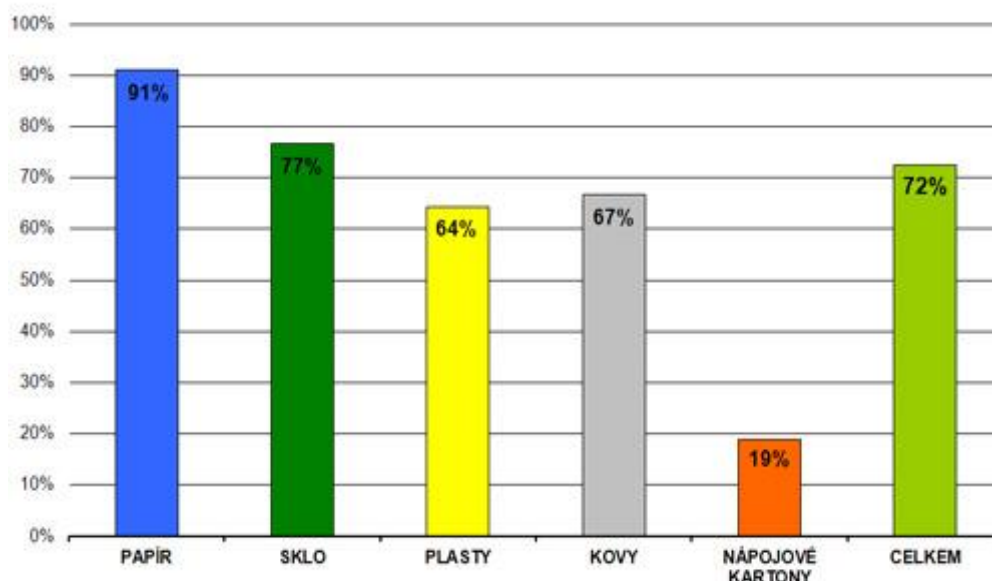
Zároveň však roste i recyklace obalového odpadu jako jedna z možností využití obalového odpadu. V roce 2003 bylo recyklováno 370,01 tis. tun, v roce 2012 se množství recyklovaného obalového odpadu zvýšilo na 672,54 tis. tun. Energetické využití výrazně kleslo v porovnání nejen s rokem 2003 (54,51 tis. tun), ale i s rokem 2011 (52,05 tis. tun). V roce 2012 bylo energeticky využito jen 35,89 tis. tun. I jiné využití od roku 2003 mírně kleslo.

Rok 2012 tedy znamenal recyklaci 69,7 % obalového odpadu a 3,7 % energetické využití [issar.cenia.cz].

Směrnice o obalech z roku 2004 uvádí požadavek celkového využití obalového odpadu minimálně 60 %, z toho recyklaci 55 – 80 % (sklo min. 60 %, papír a lepenka min. 60 %, kov min. 50 % a plasty min. 22,5 %). Toto mělo být splněno do konce roku 2012.

A jak to vypadá dnes?

Graf č. 1: Dosažená míra recyklace a využití odpadů z obalů 2012 [ekokom.cz]

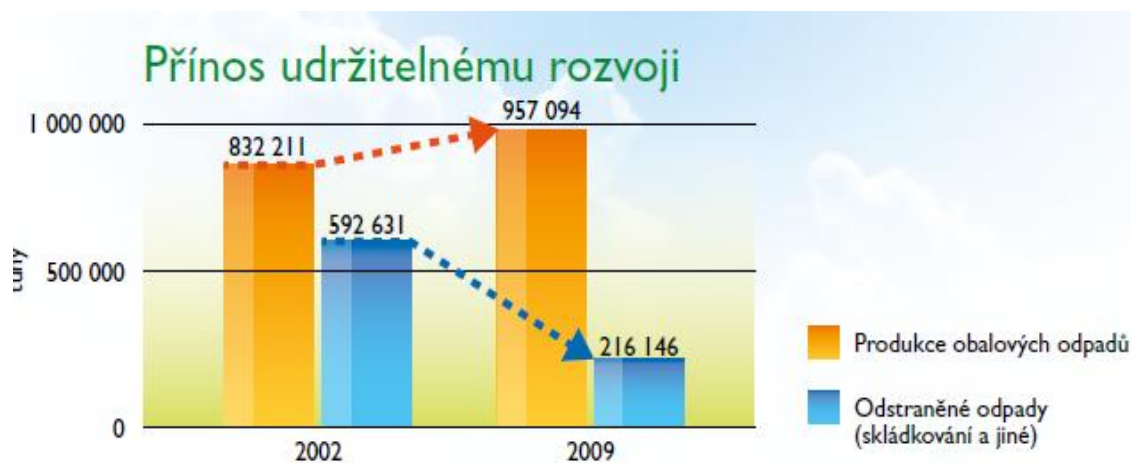
Tabulka č. 4: Využití obalových odpadů [issar.cenia.cz]

Využití obalových odpadů, ČR [tis. t]

Rok	Autor	Kvalita dat	Recyklace (tis. t)	Energetické využití (tis. t)	Jiné nakládání (tis. t)
2003	MŽP	konečný údaj	370,01	54,51	295,64
2004	MŽP	konečný údaj	432,40	52,52	291,06
2005	MŽP	konečný údaj	499,87	57,60	289,98
2006	MŽP	konečný údaj	570,06	48,92	279,68
2007	MŽP	konečný údaj	633,93	51,56	277,20
2008	MŽP	konečný údaj	649,32	67,99	250,32
2009	MŽP	konečný údaj	615,61	62,56	216,18
2010	MŽP	předběžný údaj	646,01	73,07	203,64
2011	MŽP	konečný údaj	659,18	52,05	234,09
2012	MŽP	konečný údaj	672,54	35,89	253,92

Pozitivním však může být následující graf, který znázorňuje množství vyprodukovaného obalového odpadu, které stoupá pomaleji než klesá odstraňování obalového odpadu nežádoucími metodami (např. skládkováním) – ekologicky žádanější nakládání s obalovým odpadem, recyklace, narostla od roku 2003 o 78 % [issar.cenia.cz].

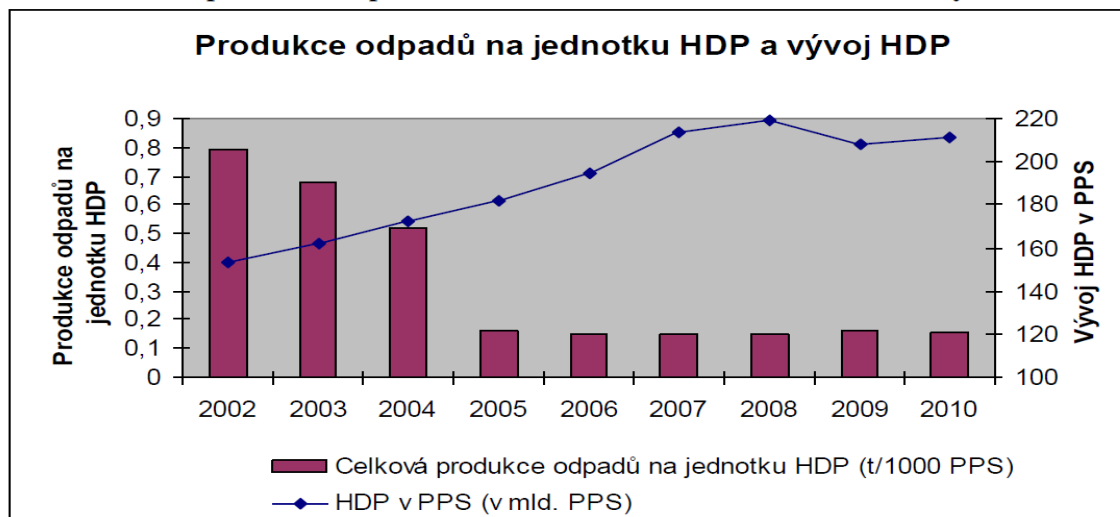
Graf č. 2: Přínos udržitelnému rozvoji [edb.cz]

Dalším cílem byl decoupling. Tento cíl je plněn. Důkazem, že decoupling se daří plnit, je následující graf.

Graf č. 3: Produkce odpadů na jednotku HDP a vývoj HDP [Šestá hodnotící zpráva POH ČR 2010-2012]

Graf 2 Celková produkce odpadů v ČR v letech 2002 – 2010 ve vztahu k výši HDP

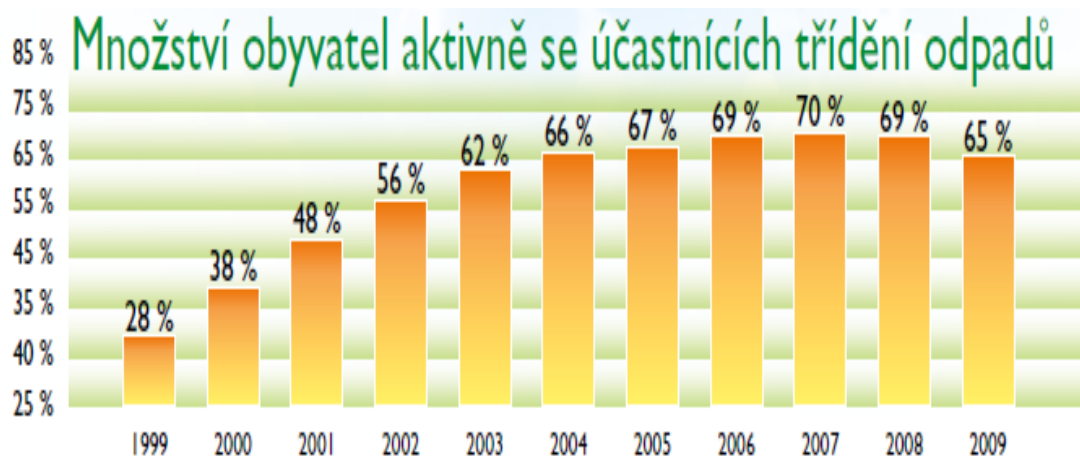

Zdroj: VÚV T. G. M. – CeHO, CENIA

Šestá hodnotící zpráva dále uvádí, že v roce 2010 měla možnost třídít „drtivá většina populace“ (do třídícího systému zavedeného společností EKO-KOM, a.s. bylo zapojeno 98 % populace), využily toho více než dvě třetiny populace. Tím se Česká republika

dostala mezi nejméně úspěšnější v Evropě. „Ze sociologických průzkumů vyplývá, že přibližně 70 % obyvatel ČR se soustavně věnuje třídění odpadů. Míra zapojení občanů do obecních systémů třídění odpadů se odráží ve výtěžnosti tříděného sběru na obyvatele“ [Šestá hodnotící zpráva POH ČR 2010-2012: 55, mzp.cz].

Graf č. 4: Množství obyvatel aktivně se účastnících třídění odpadů [edb.cz]

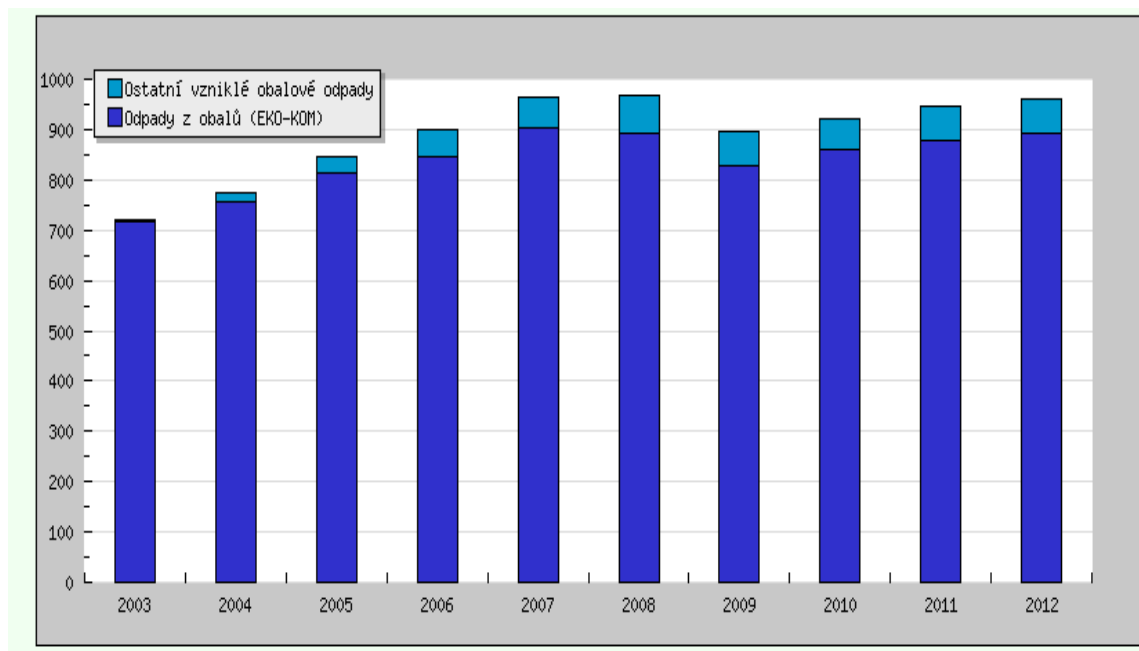
K tomu, aby byl celý systém třídění účinný, je mimo jiné potřeba i hustá síť sběrných míst. „Je prakticky ověřeno, že pokud vzdálenost, kterou musí občan ujít k nejbližšímu kontejneru, přesáhne 400 metrů, pak bude odpad třídít nejvýše 5 % populace. Pro stabilní zapojení nejméně 65 % spotřebitelů do třídění odpadu musí být sběrné kontejnery rozmístěny tak, aby běžná donášková vzdálenost nepřesahovala 150 metrů“ [edb.cz]

Graf č. 5: Vzdálenost ke kontejnerům na tříděný odpad [edb.cz]

190 tisíc kontejnerů v roce 2009 pokrývalo velkou část území České republiky a docházková vzdálenost tak byla 113 metrů. Dnes je to cca 106 metrů [ekokom.cz].

Graf č. 6: Vzniklé obalové odpady v rámci systému EKO-KOM, a.s. a ostatní, ČR [tis. t] [issar.cenia.cz]

4.4.4. Český statistický úřad

První šetření o produkci odpadů a skládkách bylo provedeno v roce 1980 a následně o sedm let později. Pravidelná šetření však začínají až v roce 1992. V roce 2011 se do šetření zahrnují i druhotné suroviny. Šetření jsou prováděna na základě registru jednotlivých ekonomických subjektů [Veselá 2013].

Český statistický úřad zveřejnil Program statistických zjišťování na rok 2014 (Vyhláška č. 348 ze dne 22. října 2013 o Programu statistických zjišťování na rok 2014) [czso.cz]. Data o odpadech a druhotných surovinách budou stejně jako v loňském roce sbírány ročně formou výkazů, elektronických výkazů a elektronických sběrů dat. Na základě sesbíraných dat bude moci MPO sestavit strategický a analytický dokument týkající se využívání druhotných surovin.¹⁶

Použitá metoda bude výběrové zjišťování u podnikové sféry a výběrové zjišťování u obcí [czso.cz].

Podmínky statistického šetření vychází mj. ze zákona č 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

ČSÚ provádí i vlastní šetření, avšak v případě obalového odpadu má na trhu dominantní postavení společnost EKO-KOM, a.s., jejíž klienti uvádějí na trh 81 % obalů [ekokom.cz]. Osoby, které své povinnosti nepřenesly na EKO-KOM, a.s., nahlašují sesbíraná data nejen ČSÚ a MŽP, ale i Krajským úřadům a v neposlední řadě má tyto informace k dispozici i ISOH (Informační systém odpadového hospodářství).

4.4.5. Eurostat

Eurostat je statistická kancelář spadající pod Evropskou unii. Jejím cílem je shromažďovat a zveřejňovat dat tak, aby byla sesbíraná data z jednotlivých členských států srovnatelná.

Mimo jiné sbírá i data týkající se obalů a obalového odpadu z členských zemí EU. A jak si tedy vede Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi?

Následující tabulka ukazuje, kolik kg vyprodukuje jeden člověk za rok.

---

¹⁶ Tato povinnost vyplývá z Nařízení 2150/2002 o statistice odpadů.

Tabulka č. 5: Vyprodukovaný obalový odpad podle země na osobu (v kg/os)
[eea.europa.eu]

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Austria	138,4	139,8	141,4	146,0	136,4	131,0	142,8	134,8	135,1	141,1	142,7	141,6
Belgium	133,2	139,8	144,5	146,0	138,4	144,2	156,5	156,6	158,4	157,9	157,1	157,8
Denmark	171,6	158,0	159,0	159,6	161,3	159,4	177,5	175,6	181,4	178,6	179,2	164,2
Finland	81,4	82,3	85,7	85,5	88,1	86,8	118,2	124,2	131,3	128,6	131,5	131,9
France	185,0	193,9	198,8	205,7	201,6	199,1	198,7	198,0	196,2	199,7	200,5	199,9
Germany	167,2	171,7	178,2	183,9	182,4	187,1	187,4	188,0	187,6	195,8	195,9	195,4
Greece	66,0	73,4	78,6	85,6	89,0	90,5	92,0	93,8	95,6	94,7	93,8	93,4
Ireland	163,9	183,9	187,5	209,0	212,2	216,1	205,1	209,1	222,4	241,4	242,4	232,0
Italy	167,5	190,6	195,4	196,1	197,7	198,9	200,3	206,1	203,9	207,3	211,2	203,4
Luxembourg	182,4	182,5	182,4	182,7	179,9	190,4	194,3	203,7	212,5	222,3	212,6	213,2
Netherlands	175,8	160,8	164,0	182,3	186,0	193,0	209,2	197,4	205,2	168,5	170,0	169,0
Portugal		101,2	119,1	122,1	124,9	125,2	134,7	136,2	142,0	163,7	161,5	168,0
Spain	147,4	159,1	156,3	164,6	146,1	154,3	175,6	174,4	179,7	181,5	187,6	175,7
Sweden	104,4	107,9	109,7	110,1	113,6	115,3	158,8	164,5	167,5	156,4	157,7	153,0
United Kingdom	171,5	175,1	156,8	155,9	157,6	166,8	168,9	170,9	170,7	172,8	174,0	174,7
Bulgaria									67,2	47,9	41,6	39,6
Cyprus								196,1	162,4	81,6	99,9	110,3
Czech Republic							70,6	76,0	82,8	87,5	93,2	92,8
Estonia								97,4	101,9	113,2	120,9	160,0
Hungary								80,6	84,6	87,9	96,3	100,1
Latvia								102,3	114,7	134,1	142,0	116,5
Lithuania								68,1	77,3	83,6	101,4	98,2
Malta								102,7	104,8	107,2	117,8	
Poland								89,4	91,9	95,8	82,2	109,7
Romania									52,7	60,7	59,7	54,4
Slovakia							76,8	68,8	64,4	55,7	58,9	60,1
Slovenia								80,9	84,3	101,7	105,1	106,4
EU15	158,5	167,8	168,6	173,3	170,8	174,4	180,4	181,2	182,0	184,4	186,1	183,1
EU12							10,8	59,2	77,5	81,0	74,8	87,7
EU-27	123,3	131,4	132,2	136,2	134,7	137,9	145,5	157,1	160,4	163,0	163,8	163,5
Norway										105,0	107,4	148,6
Switzerland				174,0	173,0	170,0	172,0	173,0	169,0	209,0	179,0	184,0
Croatia												50,0

Údaje se velmi liší. Irsko má v produkci odpadu na osobu prvenství, jde o 232 kg. Následuje Lucembursko a Itálie, které mají přes 200 kg. Nejnižší produkce je v Bulharsku 39,6 kg - žádná jiná země nemá pod 50 kg. V České republice produkuje

jedna osoba 92,8 kg.¹⁷ Česká republika si vede dobře v porovnání s ostatními členskými státy.

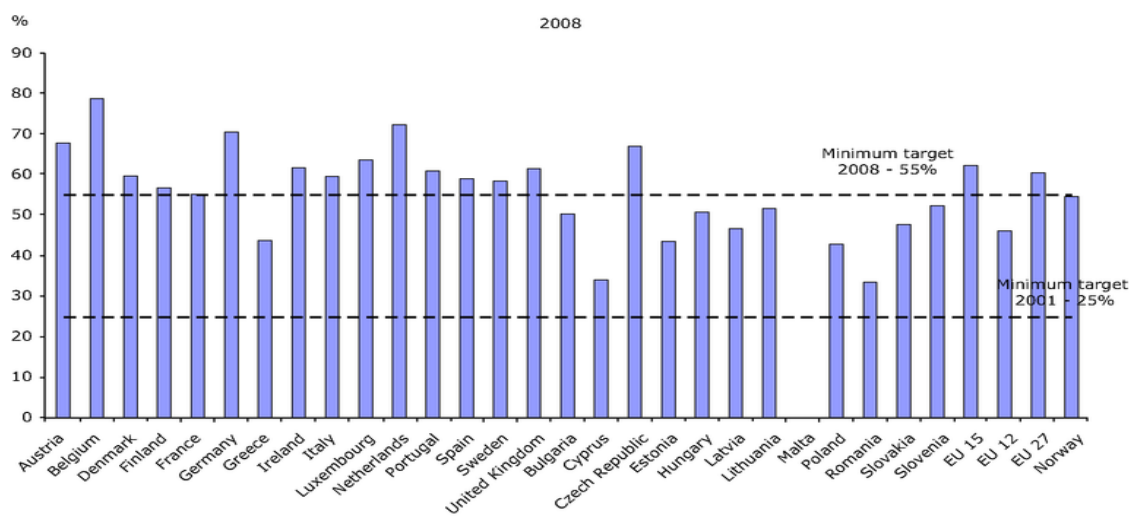
Je velký rozdíl mezi produkcí odpadu v zemích tzv. evropské dvanáctky (EU 12) a patnáctky (EU 15) 183,1 kg a 87,7 kg. Nově příchozí země tedy snižují evropský průměr.

Důvody k rozdílům jsou různé. Jeden z nich může být velice jednoduchý a to ten, že se liší schémata produkce a spotřeby v jednotlivých zemích.

Je však také možné, že jednotlivé členské státy mají nestejně pokrytí sbírání dat nebo trochu rozdílné definice obalů a porozumění tomu, které typy obalů mají být hlášeny Evropské komisi [eea.europa.eu].

V další tabulce je znázorněna míra recyklace v jednotlivých zemích.

Tabulka č. 6: Míra recyklace obalového odpadu v jednotlivých zemích, 2008 [eea.europa.eu]

¹⁷ Údaje jsou za rok 2008.

V roce 2006 dosáhlo všech 27 členských států minimálního požadavku recyklace 25 %. V roce 2008 měly členské státy povinnost zvýšit recyklaci z 25 % na 55 %. Ne všem státům se to však povedlo. Průměrně se v EU recyklovalo 61 % obalového odpadu. V jednotlivých zemích se však míra recyklace velmi lišila. Česká republika minima 55 % však dosáhla.

Do roku 2001 byla tedy míra recyklace požadovaná minimálně na 25 % a maximálně na 45 %, o sedm let později se míra zvýšila na 55 % a maximálně měly státy recyklovat 80 % obalového odpadu. Hranice opětovného využití byly však vyšší. Do roku 2001 to bylo minimálně 50 % a maximálně 65 % a do roku 2008 byla stanovena jen minimální hranice, která byla 60 %. Tyto požadavky se týkaly tzv. evropské patnáctky (kromě Řecka Portugalska a Irska). Později příchozí země měly limity splnit o 3 až 7 let později.

Tabulka č. 7: Cíle vyplývající ze Směrnice o obalech a obalovém odpadu [eea.europa.eu]

	Cíle Směrnice 94/62/EC	Cíle směrnice 2004/12/EC
Opětovné využití	min. 50 %, max. 65 %	min. 60 %
Recyklace	min. 25 %, max. 45 %	min. 55 %, max.80 %
Plnění do roku	30. června 2001	31. prosince 2008

5. Expertní rozhovory

Vzhledem ke zkoumanému problému jsem se na doporučení rozhodla i pro expertní rozhovory. Statistická data mohou podléhat různým zkreslením a nemusí mít žádoucí vypovídající hodnotu v plném spektru problematiky. Otázky k rozhovorům jsem se snažila sestavit tak, aby ozřejmily nejasnosti vyplývající ze statistických dat a dále, aby prohloubily povrchní výpověď statistik. Jednotlivé otázky jsem se snažila formulovat srozumitelně a jednoznačně a vhodně za sebou uspořádat. Mým cílem bylo pokrýt problematiku cílů zákona o obalech, jejich plnění, ale také se zaměřit na možné překážky, které by bránily účinnosti zákona o obalech v praxi. V neposlední řadě se otázky týkaly i samotného zákona č.477/2001, Sb.

5.1. Výběr respondentů - vzorek

Respondenty jsem se snažila vybrat tak, aby jejich zastoupení obsáhlo různé sféry: neziskový sektor, státní správu a kontrolní orgán, ale i nezávislého právníka, který danému tématu rozumí a osobu zastupující autorizovanou obalovou společnost EKO-KOM, a.s. Oslovila jsem i autora řady studií a článků Ing. Bohumila Beneše.

Rozhodla jsem se pro dva zástupce neziskových organizací: Ing. Milana Havla z organizace ARNIKA a Ing. Iva Kropáčka z Hnutí DUHA, zástupcem státní správy byl Mgr. Ing. Trylč z MŽP – oddělení zpětného odběru (referent). Z České inspekce životního prostředí jsem rozhovor uskutečnila s Ing. Veronikou Jarolímovou. Oslovila jsem i Český statistický úřad, konkrétně Ing. Miloslavu Veselou z oddělení statistiky životního prostředí, která mě odkázala na Ing. Lenku Strnadovou, ale ta mi velmi ochotně odpověděla na otázku ohledně statistik, nicméně připravené otázky týkající se zákona o obalech byly příliš odborné a mimo oblast pracovníků ČSÚ. EKO-KOM, a.s. zastupuje ředitel oddělení komunikace Ing. Lukáš Grolmus. Posledním osloveným expertem byl JUDr. Michal Sobotka, Ph.D., právník vyučující na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, který nejednu závěrečnou kvalifikační práci na stejné téma již vedl.

Všichni oslovení byli velmi vstřícní a ochotní na otázky odpovědět. Vzhledem k vytíženosti některých dotázaných a jiným okolnostem bylo z původních zamýšlených

rozhovorů uskutečněno o dva méně. V obou případech jsem dostala písemné odpovědi. Jde o Ing. Iva Kropáčka a Ing. Lukáše Grolmuse.

Otázky jsem všem osloveným poslala předem. Rozhovory byly strukturované.

Po přepsání kompletních rozhovorů (jen s menšími úpravami s ohledem na větší srozumitelnost textu), jsem je poslala zpět na revizi jednotlivým respondentům, kteří tak měli možnost text upravit.

5.1.1. Analýza rozhovorů

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

Ing. Kropáček: Bez jakýchkoliv jiných komentářů se k této otázce vyjádřil kladně, tedy, že cíle se nám naplňovat daří.

Ing. Trylč: Souhlasí s ním do určité míry i Ing. Trylč, který dodává, že by mohlo být větší zapojení lidí do třídění. Míra zapojení je prý 70 % v České republice. To je dle jeho slov dostačující, ale upozorňuje na to, že pokud by třídění občanům nebylo připomínáno, tak by se tento stav mohl snížit, a dále upozorňuje na množství odpadu zbylých 30 % občanů.

Ing. Havel: Říká, že se nám nedaří naplňovat preventivní cíle, protože se vzdělávání a osvěta na prevenci nezaměřuje. K prevenci je podnikáno nejméně kroků. „...*roste počet nevratných obalů...dlouhodobě... a tím roste i počet odpadů.*“ Výrobci se tomuto snaží předcházet, např. tím, že snižují hmotnost obalů, ale prý ani to nemusí být vždy dobré: „*Můžou nahradit dobře recyklovatelný materiál za špatně recyklovatelný materiál.*“ Dále Ing. Havel upozorňuje na to, že výrobci na sebe nevzali zodpovědnost za recyklovatelnost obalů, a tak se v Praze z vytríděných plastů využije jen asi 50 % a zbytek se spaluje na palivo. „*To, co se daří, je, že roste množství vytríděných obalů, roste počet kontejnerů..., zkracují se docházkové vzdálenosti...*“, říká Ing. Havel. Daří se i v oblasti vzdělávání, což dokazují i nové vzdělávací programy pro školy.

Ing. Havel zároveň upozorňuje na nedostatky trhu a uvádí příklad ze zahraničí, kde je možné zakázat určité typy obalových materiálů, které nejdou recyklovat.

JUDr. Sobotka, Ph.D.: „*Cíle se naplňovat daří zcela zjevně,*“ říká JUDr. Sobotka a odkazuje na dostupné statistiky, které to dokazují.

Ing. Grolmus: Zástupce EKO-KOM, a.s. odpovídá, že plnění náročných cílů se v ČR daří a „*Co se týče recyklace obalového odpadu, v rámci Evropy se držíme na předních příčkách.*“

Ing. Beneš: S dílčími otazníky, se naplňování cílů daří podle Ing. Beneše.

Ing. Jarolímová: „*Já myslím, že se to daří*“, říká Ing. Jarolímová. Množství obalů se snižuje, ale podle Ing. Jarolímové, dochází k malému tlaku na výrobce, aby upřednostňovali snáz recyklovatelné materiály a také vidí určité nedostatky v prevenci a především v nedostatečné ekologické výchově.

2. *Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?*

(Cíle jsou stanoveny do roku 2015 bez jakéhokoliv navýšení v porovnání s rokem 2012)

Ing. Kropáček: Vnímá cíle jako nízké.

Ing. Trylč: Zdůvodňuje, proč se cíle nikterak nenavýšily a proč do roku 2015 půjde o tzv. přechodné období bez navýšení limitů. Vyjádřil se i k novému návrhu Plánu odpadového hospodářství, kde jsou limity navýšeny a uvedeny až do roku 2020. Cíle jsou prý nastaveny poměrně dobře. Požadavek na energetické využití se zvýší na 80 %. „*Je to realizovatelné za předpokladu, že do té doby v ČR vzniknou nová zařízení na energetické využití odpadu.*“ Pokud nevzniknou, jde o nereálný cíl, říká Ing. Trylč.

Ing. Havel: V odpovědi na tuto otázku kritizuje nejednotnou metodiku. Není prý jasné, co je materiálové využití a co není. ČR do materiálového využití zahrnuje i plasty, z kterých se vyrábí alternativní paliva a materiály. Má jít o energetické využití. Podle Ing. Havla je úkolem Evropské Unie vyjasnit, co materiálové využití je, a co nikoliv. „*Osobně si myslím, že dosáhnout 50 procentní recyklace plastů v komunálním odpadu,...., je velice náročný cíl,*“ říká Ing. Havel.

Ing. Havel vidí problém i v tom, že je malá snaha o prevenci. Množství vzniklého papírového obalu sice kleslo o 50 %, ale plastu ve směsném komunálním odpadu přibylo o 50 %.

JUDr. Sobotka, Ph.D: JUDr. Sobotka, jako právník, však nechce příliš hodnotit, jestli by limity měly být nižší nebo naopak. Chválí „*krok kupředu*“, zpřísnění limitů, ale upozorňuje, že systém už naráží na své maximum.

Ing. Grolmus: Věří, že i nové cíle směrnice budeme plnit díky dobře nastavenému systému.

Ing. Beneš: „*Tyto cíle jsou velmi ambiciózní a odpovídají celosvětovým trendům*“
Plnění cílů bude možné, zapojí-li se všechny dotčené subjekty, říká Ing. Beneš.

Ing. Jarolímová: Nové cíle kopírují realitu, říká Ing. Jarolímová, ale zpochybňuje nutnost zvyšování cílů. „*Přiznám se, že nevím, jestli je cesta nutit zvyšováním procent navyšovat úroveň třídění a následně recyklace...*“ Ing. Jarolímová vidí lepší řešení v ekologické výchově. Podle ní v ČR chybí instrument, který by toto prosazoval.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Ing. Trylč: Vidí jako jednu z možných překážek účast občanů na třídění. Dalším problémem může být finanční stránka a prodražování systému kvůli špatné dohodě mezi obcemi a svozovými firmami. Ale také finanční rozpor mezi obcí a občany, kdy občané platí vysoké částky, ale systému nedůvěřují. „*Měl by se zlepšit vztah a komunikace mezi občanem a obcí. Občan by měl mít pocit, že ví za co platí a systému věří. To je jedna ze zásadních bariér....když by došlo k podkopání důvěry občana v systém jako takový.*“

Ing. Kropáček: „*Největší bariérou je, že výrobci obalů skrze EKO-KOM, a.s. uplatňují svůj vliv na MŽP. Otevřeně tedy podporují spalování obalů a nikoli růst recyklace,*“ říká Ing. Kropáček.

Ing. Havel: „*Myslím si, že je to otázka odvahy a rozhodnutí (úředníků a politiků) ...a chybí tu i dobré projekty,*“ říká Ing. Havel. Opět uvádí příklad ze zahraničí, kde se používají vratné přepravky na ovoce a zeleninu. Pravděpodobně by to šlo i u nás, ale potřebujeme odvalu a motivaci.

JUDr. Sobotka, Ph.D: Pochybuje, zdali jde systém ještě zkvalitnit, nebo jestli funguje dobře a žádné bariéry nevidí. Ale upozorňuje na nepřilíš intenzivní práci s veřejností. *„Já bych se zaměřil spíš na mimoprávní nástroje v tomto ohledu. Tady myslím, že ta osvěta, to vzdělávání, taková ta větší ekologická znalost mezi veřejností by sehrála významnou roli.“*

Ing. Grolmus: *„Možnou bariérou může být případná ekonomická krize, jaká tu byla před čtyřmi lety.“*, říká ze zkušenosti Ing. Grolmus. Ekonomická krize měla za následek snížení poptávky po druhotných surovinách a pokles cen na trhu.

I Ing. Grolmus zmiňuje důležitost veřejnosti, bez které by systém nemohl fungovat.

Ing. Beneš: Jednou z bariér je nedostatečný odbyt, který *„snižuje efektivitu celého procesu“*.

Ing. Jarolímová: Její odpověď na tuto otázku se shoduje především s odpovědí JUDr. Sobotky. Také si myslí, že je potřeba více pracovat s veřejností a zavést ekologickou výchovu do škol. Další bariérou je i malá iniciativa pracovníků zainteresovaných přímo na obcích. Ing. Jarolímová odkazuje na fakt, že v některých obcích se třídí více než v jiných a říká, že je to způsobeno zejména pracovníky obce.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

Ing. Kropáček: Navrhuje vyšší limity pro recyklaci, protože to by výrobce mohlo vést k úsporám a větší šetrnosti.

Ing. Havel: *„Jednoznačně výrobci by měli nést odpovědnost za to, jaké obaly produkují, a jestli jsou recyklovatelné, nebo ne,“* říká Ing. Havel. Byl by pro finanční zvýhodnění snáze recyklovatelných materiálů.

Ing. Havel pojal tuto otázku i jako prevenci vzniku nebezpečných obalů, a kritika padá na výrobce, jež používají PVC v potravinářství. Toto by zakázal, kdyby to náš trh dovolil. A dále by zjednodušil značení na obalech, tak, aby lidé nebyli zmatení a věděli,

co kam patří. A příkladem ze zahraničí, z Francie, by nám mohlo být zdanění zboží na jedno použití. Ing. Havel by byl pro zavedení ekologických daní v celé EU.

Ing. Trylč: *„Systém prevence je dneska stanoven jakousi normou...stanovuje funkční kritéria...která jsou velmi široká...V podstatě to znamená, že každý, kdo je trošičku šikovný, tak může říct, že tento obal, nebo tloušťka tohoto obalu byla použita právě proto, aby splnil některé z těchto kritérií.“* říká Ing. Trylč. Problém je v tom, že díky těmto kritériím se na trhu objevují výrobky, které mají zbytečně velké obaly, ale zároveň, pokud by se tato kritéria změnila, z trhu by některé výrobky mohly zmizet. *„Částečně to souvisí i se sebevědomostí kontrolních orgánů. Protože jsou zcela jednoznačně případy, kdy opravdu nás to uhodí do očí...“* říká Ing. Trylč. Jde o to, že výrobce, díky kritériím, může obhájit velice mnoho. Velikost obalu může být tak velká např. kvůli informovanosti občana, aby se tam vešly všechny potřebné informace. Proto mají kontrolní orgány velmi těžkou práci s dokazováním, že obal je zbytečně veliký. *„Nikdo se do toho nežene...“* ale je potřeba, aby se to řešilo a výhra u soudu by mohla vést výrobce k tomu, aby snižovali hmotnost a objem obalů. Řešením by podle Ing. Trylče mohla být i prodloužená odpovědnost výrobce. Rizikem je, že by výrobci používali jiné typy obalového materiálu, např. kompozitní materiály, které jsou lehčí, ale prakticky nerecyklovatelné, aby ušetřili na poplatcích pro autorizovanou obalovou společnost.

JUDr. Sobotka, Ph.D: Tuto otázku částečně zodpověděl v předchozí otázce, kde prosazoval vzdělávání, osvětu a větší práci s veřejností. Dále polemizuje s tím, jak moc jde předcházet vzniku obalů, které plní mnoho důležitých funkcí, a také zmiňuje spotřební chování, které podle jeho slov nelze příliš ovlivnit je to *„nad rámec“*. Prevencí by mohly být i opakovaně používané obaly, ale i zde jsou slyšet pochybnosti, zdali toto je to správné řešení. A dále by také prosazoval kohoutkovou vodu před balenými vodami, které tvoří značnou část plastových obalů.

Zpracovatelské kapacity jsou poslední zmíněnou bariérou. *„Je hezké, že se třídí, ale když pak nevíte, kam s tím vytríděným materiálem...třídění samo o sobě by bylo samoučelné.“*

Ing. Grolmus: Trend vzrůstající produkce obalů a obalového odpadu komentuje Ing. Grolmus takto: „*U dlouhodobé časové řady je to přirozené s ohledem na předcházející nízkou úroveň balení, v níž ČR zaostávala za vyspělými státy.*“

A jako první krok prevence vidí Ing. Grolmus finanční analýzu zatížení jednotlivých subjektů. Teprve poté by mohla být vytvořena „*přirozená brzda*“ produkce obalů/obalového odpadu.

Dále je důležitá i role státu. jedno, ani druhé. „*Úroveň řádného řízení státu (a u odpadového hospodářství to platí také) výrazně poklesla, což nese své přirozené důsledky i na úseku odpadového hospodářství.*“ S rolí státu souvisí i přijetí Programu prevence vzniku odpadů.

Ing. Beneš: Upozorňuje na to, že množství nevratných obalů se v roce 2008 snížilo na míru, která zatím nebyla překročena.

Prevence je podle Ing. Beneše součástí plateb za uvedení obalů na trh.

Ing. Jarolímová: Prevence vzniku obalového odpadu by se měla zaměřit na design a především materiál, z kterých je obal vyrobený, říká Ing. Jarolímová: „*V rámci systému by se měly preferovat co možno nejsnadněji recyklovatelné obaly např. čirá PET...*“ V preferenci určitých materiálů se Ing. Jarolímová shoduje především s Ing. Havlem.

Cesta je podle ní možná i skrze lepší technologie (i tzv. koncové).

5. *Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?*

Ing. Kropáček: Freerideři mohou být jednou z příčin a uvádí je Ing. Kropáček: „*Hlavním faktorem je, že neznáme přesně množství produkováných obalů a ani vlastně nikdo nemá moc zájem, abychom postihovali freeridery.*“

Ing. Trylč: Více faktorů uvádí Ing. Trylč, a jako první uvádí freeriding i on. „*Toto skutečně významně může navyšovat ten optický dojem, že ta recyklace je vyšší. Týká se*

to celé Evropy...Obecně se říká, že poměrně nižší je u těch prodejních obalů a poměrně vyšší může být těch obalů průmyslových.“

„Druhý aspekt je jaksí ten fakt, že mají být sledovány samostatně obalové odpady, přestože ty obalové odpady jsou součástí nějakého odpadového toku.“ Množství obalového odpadu se v České republice řeší přes přepočtové koeficienty, které jsou každoročně stanovovány autorizovanou obalovou společností - rozborem obsahu jednotlivých kontejnerů. *„Je to jen statistický nástroj, takže i v tomto může vzniknout nějaká míra chyby.“*

Ing. Trylč naráží i na definice, kdy není jasné, co obal je a co už není. I toto může hrát svou roli.

Ing. Havel: Jde o problémy s vykazováním obalů v alternativních palivech a nejednotnou metodiku. Ale Ing. Havel dále říká, že používáme poměrně velké množství vratných obalů a máme nízkou produkci obalů nevratných.

JUDr. Sobotka, Ph.D: Upozorňuje na to, že není statistik, ale také na to, že *„u těch obalů je problém, že je to v rukou v podstatě jediného subjektu...a ta kontrola nemůže úplně fungovat.“* Problém je v monopolním postavení autorizované obalové společnosti EKO-KOM, a.s.. *„Není v moci ministerstva vůbec zpracovat a zkontrolovat nějak relevantně.“* Dle slov JUDr. Sobotky není důvod toto zpochybňovat, když naplňujeme evropské požadavky a také pochybuje, že by bylo v zájmu společnosti EKO-KOM, a.s. zkreslovat data.

Ing. Grolmus: Ing. Grolmus nepřipouští žádná možná zkreslení: *„Ke zkreslení reality v žádném případě nedochází a v rámci zákonného plnění ani docházet nemůže.“*

Ing. Beneš: Neuvedl žádnou možnou konkrétní příčinu, ale řekl, že: *„Mezi vykazovanými a skutečnými hodnotami jsou v české realitě znatelné rozdíly.“* Zároveň odkázal na Nařízení Komise (ES) č. 1445/2005.

Ing. Jarolímová: Podle Ing. Jarolímové mohou být statistiky ovlivněny nejednotnou metodikou v jednotlivých zemích. Ale domnívá se, že ČR výkazy vyplňuje správně.

Zároveň ve své odpovědi zmiňuje i freeriding, *„ale to je problém všech zemí EU“*.

6. *Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?*

Ing. Trylč: Říká, že je pro, ale z pohledu úředníka nevidí žádné nástroje, které by toto podporovaly. Stát průmyslu nemůže diktovat, jaké obaly má používat. Řešením by byly dobrovolné dohody, které fungují v zahraničí.

Ing. Havel: *„Vratné obaly jsou výhodné jak z hlediska životního prostředí, tak z hlediska ekonomického.“* Spotřebitelé by ušetřili na nákupech a v přírodě by se objevovalo méně obalového odpadu, říká Ing. Havel.

JUDr. Sobotka, Ph.D: *„Tak je to nástroj prevence,“* říká JUDr. Sobotka, který také chválí nabídku na trhu, která prý ale není úplně využívána, protože by o to spotřebitel neměl zájem. A *„Není úplně jednoznačné, že by ten plast a to sklo bylo jednoznačně výhodné nebo nevýhodné. Záleží na vzdálenostech, na kterých se ty nápoje pohybují, tak přeprava těch skleněných obalů a pak příprava k opakovanému použití je možná náročnější než ten jednocestný obal. Já bych byl pro to u těch nápojových obalů, aby se nepoužívaly vůbec. Abychom pili vodu z vodovodu.“*

Ing. Grolmus: Pro Ing. Grolmuse by pro jednoznačnou odpověď potřeboval konkrétní příklad. *„Vždy závisí na zboží, které by do nich mělo být zabaleno a distribuováno. Jinak se k tomu přistoupí u zboží na export, jinak u zboží ze skupiny FMCG a jinak ke zboží dlouhodobé spotřeby.“*

Ing. Beneš: Nemá dostatek informací, a proto se k této otázce nevyjádřil.

Ing. Jarolímová: Ing. Jarolímová by byla pro zavedení, *„protože tu stopu, kterou nechávají za sebou, alespoň podle těch LCA studií, které byly zpracované, je menší oproti jednorázově použitelným.“*

7. *Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?*

Výtky k systému měl sice téměř každý z respondentů, ale shodují se na tom, že systém u nás zavedený funguje dobře.

Ing. Havel: Práci společnosti EKO-KOM, a.s. chválí, jen mu připadá poměrně složitý systém odměn obcím, a proto se ho snaží, v rámci Arniky, pro obce zjednodušit a zpřehlednit. Obce poměrně často neví, kdy je pro ně nabídka finančně výhodná a kdy ne.

Ing. Trylč: Podle Ing. Trylče systém zavedený u nás čerpá ze zkušeností jiných zemí a „funguje velmi dobře“ a jako „zásadní problém“ vidí v prodražování služeb odpadového hospodářství, které je způsobeno neschopností obcí si vyjednat přiměřené finanční podmínky se svozovými firmami, které si tak určují příliš vysoké ceny. Problém je v tom, že EKO-KOM, a.s. má v České republice monopol, a tím „mají svozové firmy navrch.“ Tento problém je dle slov Ing. Trylče problémem státu a trhu.

Ing. Kropáček: Reagoval takto: „Ano, mnohé. Doplnil bych především nezávislou kontrolu dat. Obecně systém funguje dobře.“

JUDr. Sobotka, Ph.D: „Tak EKO-KOM, a.s.se pohybuje v rámci autorizace.“ JUDr. Sobotka by byl pro zavedení druhého systému, aby EKO-KOM, a.s. měl konkurenci a aby byla nevýhoda v monopolu společnosti EKO-KOM, a.s. smazána, a také, aby u nás existovala firma, která by se věnovala skleněným obalům (EKO-KOM, a.s. se prý věnuje především plastům).

Ing. Grolmus: Systém hodnotí pozitivně, ale přiznává, že pro něj, jako zaměstnance EKO-KOM, a.s. je to těžké hodnotit.

Ing. Beneš: I Ing. Beneš hodnotí práci EKO-KOM, a.s. kladně a dodává: „Přišel však čas na to, aby byl tento systém objektivně analyzován (právní rámec, úroveň konkurenčního prostředí, výsledky kontrolní a inspekční činnosti, technika a technologie, finanční hospodaření, investice, bezpečnost práce, smluvní vztahy apod.) a porovná se stavem a trendy vyspělých zemí. Teprve potom by měl můj názor na změnu systému příslušnou váhu.“

Ing. Jarolímová: „Myslím si, že ten systém obecně funguje...“, říká Ing. Jarolímová. Systém, který u nás zavedla společnost EKO-KOM, a.s. hodnotí kladně: „...je za tím obrovská práce, kvalitní práce a klobouk dolů.“ Ještě dodává možnosti zlepšení

v podobě zvýhodňování snáz recyklovatelných materiálů a důraz klade na podporu ekologické výchovy a větší motivaci obcí.

8. *Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?*

Ing. Kropáček: *„Především je potřeba zvýšit požadovanou míru recyklace, a tedy zodpovědnost obalového průmyslu za své výrobky,“* říká Ing. Kropáček.

Ing. Trylč: *„Já se domnívám, že ano. Dokonce i jedna úprava už byla připravena poměrně finálně, podrobně, ale byla zastavena. Neřeknu vám proč, protože to nevím. Neví to nikdo. Ví to jenom pan ministr a tím skončím,“* říká Ing. Trylč. Mezi drobné úpravy by patřilo uvádění obalů na trh dovozem, kdy Ing. Trylč navrhuje větší kompetence celních orgánů. Další úpravu by bylo potřeba udělat, kdyby se vyjasnily podmínky kombinovaného plnění. *„Zákon nevymezuje absolutně žádné podmínky,“* říká Ing. Trylč.

Ing. Havel: Myslí si, že zákon má dost nástrojů, ale problém vidí v definici, kdy se neví, kdy jde o obal, a kdy ne, a o jiné základní pojmy. Byl by pro vyjasnění základních pojmů a také pro zpřísnění podmínek, uvádí-li výrobce na trh hůře recyklovatelné obaly, což vyplynulo z předchozích odpovědí.

JUDr. Sobotka, Ph.D: *„Drtivá většina byla zanedbatelná.“* Zákon prošel dvěma většími novelizacemi, které byly vyvolány potřebou kvůli evropské směrnici. Další novelizace nejsou potřeba a budou potřeba, až když přijde pokyn z EU.

Ing. Grolmus: Z odpovědi Ing. Grolmuse vyplývá, že novelizace v tuto chvíli nejsou potřebné, a že povinnosti a požadavky vyplývající ze zákona jsou jasné.

Ing. Beneš: Ing. Beneš se domnívá, že novelizace jsou nezbytné: *„Do odpadového práva ČR nebyla dosud řádně implementována rámcová směrnice EP a Rady č. 98/2008 o odpadech zaměřená na vytváření „evropské recyklační společnosti“. Domnívám se také, že k naplnění cílů „evropské recyklační společnosti“ musí být daleko více právně propojen celý hospodářský cyklus a formulovány po zkušenostech ze zahraničí cíle a postup pro udržitelné materiálové hospodářství (SMM).“*

Potřeba novelizace se týká i zákona o odpadech a návazných předpisech. Ing. Beneš se zastavuje nad tím, proč je zákon o obalech samostatným zákonem.

Ing. Jarolímová: Ing. Jarolímová se shoduje s Ing. Trylčem v tom, že by posílila kompetence celních úřadů i v tom, že kombinované plnění má nejasné podmínky, dále se shoduje s Ing. Havlem, kdy říká, že by bylo potřeba vyjasnit definice některých pojmů.

Pokud by došlo k dalším úpravám zákona, Ing. Jarolímová by se klonila ke zvýhodnění snáz recyklovatelných materiálů.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

I další otázka se týkala konkrétně zákona o obalech, který byl mnohokrát novelizován. Proto jsem se ptala na možnost zpřehlednění zákona v důsledku novel.

Žádný z dotázaných si nemyslí, že novely zákon zpřehlednily.

Ing. Trylč: Ing. Trylč naopak uvádí, že to bylo ve prospěch tohoto zákona. První definice obalu v našem zákoně pomíjela průmyslové obaly, což bylo v rozporu se směrnicí. Toto se právě úpravou zákona změnilo, říká Ing. Trylč.

Ing. Havel: Myslí si, že novelizací nebylo mnoho a k zpřehlednění nedošlo.

JUDr. Sobotka, Ph.D.: Zákon se nezpřehlednil. Nejasnosti mohly nastat při zavedení pojmů obal a obalový prostředek a v jiných dílčích maličkostech.

Ing. Grolmus: Podle Ing. Grolmuse je zákon přehledný.

Ing. Beneš: Ing. Beneš odkazuje na odpověď k předchozí otázce.

Ing. Jarolímová: Zákon je funkční, ale může být těžko srozumitelný pro dotčené subjekty. Ing. Jarolímová chválí práci ministerstva i EKO-KOM, a.s., za to, že zákon zjednodušeně vykládají, aby to bylo pro všechny srozumitelné.

10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem?

Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

Ing. Trylč: Dnes to funguje tak, že zodpovědnost za obaly mají výrobci, popř. obce a spotřebitel „jen“ platí skrytý poplatek, který je zahrnut v ceně poplatku. „*Mohli bychom se bavit o tom, jestli ten spotřebitel platí hodně nebo málo... Já si spíš myslím, že, kdybych to měl posuzovat v tom evropském kontextu, tak důležitý je, jestli ten spotřebitel skutečně má nějakou rozumnou možnost ten odpad někam odhodit. Jestli ten poplatek, který spotřebitel zaplatí, je skutečně využit na to, na co má být. A u těch obalů si troufnu říct, že to tak skutečně je.*“ Ing. Trylč situaci srovnává i se zpětným odběrem elektrozařízení, kdy EKO-KOM, a.s. a jeho systém jako jediný na trhu funguje správně a většina občanů má možnost jednoduše třídít. Dále je to podle Ing. Trylče na motivaci lidí.

Ing. Havel: Ing. Havel by zvýšil tlak jak na spotřebitele, tak na výrobce. Spotřebitelské chování může do značné míry ovlivňovat náklady na sběr (např. zmáčknutím PET lahve) a výrobce spolurozhoduje, kolik obalů vyprodukuje.

Ing. Kropáček: „*Spotřebitelé nemají možnost si vybírat výrobky podle toho, v čem jsou zabaleny. Například si nemohou vybrat nápoj v opakovaně použitelné lahvi se šroubovacím uzávěrem, protože ty se u nás neprodávají. Rozhodně tedy musí nést vyšší zodpovědnost výrobci obalů.*“

JUDr. Sobotka, Ph.D.: Nevidí možnosti a prostor, kde a jak zvýšit zodpovědnost spotřebitele. Spotřebitel už jistou odpovědnost nese. Možností by bylo změnit spotřebitele, fyzickou osobu, na původce odpadu, ale to by bylo v rozporu s evropským právem, ačkoliv by to nevadilo - otázkou je, pomohlo-li by to. Ale také upozorňuje na to, že by to molo vést k černým skládkám.

„*Čili už dnes je dostatečná, respektive ten rozsah těch povinností, a teď jde jenom o to, jak je důsledně vymáhat po těch lidech. A to se úplně neděje.*“

Ing. Grolmus: Zodpovědnost je ze zákona rozprostřena mezi více subjektů. Spotřebitel je jedním z nich, ale jeho zodpovědnost je malá (ne zanedbatelná), říká Ing. Grolmus.

Ing. Beneš: Odpovědnost by měly mít původci – odpovídá to tedy zákonnému nastavení.

Ing. Jarolímová: Ing. Jarolímová souhlasí s rozšířenou odpovědností výrobce: „*Prostě ten, kdo ty obaly vyrábí*“, zněla odpověď. Zároveň dodává obavu, aby byla zachována funkčnost obalů a nedoplácel na to spotřebitel.

*11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?
Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?*

Ing. Kropáček: Opět zdůrazňuje větší míru recyklace obalového odpadu a také tlak na obchodníky, aby nabízeli a prodávali opakovaně použitelné obaly.

Ing. Havel: Dle Ing. Havla jde o komplexní řešení, které není jednoduché, a týká se více oborů. Zmiňuje poplatky za odpad, za skládkování, vyšší poplatky za hůře recyklovatelný materiál a opět i poplatky za svoz a třídění obalového odpadu. Zavedl by zpětný odběr na další komodity, např. na nebezpečné odpady – toto je opět inspirace ze zahraničí – a více by motivoval občany ke třídění.

Ing. Trylč: „*Opravdu mě nenapadá nic, co bych měnil,*“ říká Ing. Trylč.

JUDr. Sobotka, Ph.D.: Největší nedostatky vidí na straně koncovky, na straně producentů odpadu. „*Povinnost zákonem stanovenou mají, ale jestli se to vymáhá v praxi? Nikdy.*“ Popeláře nezajímá, jestli lidé třídí nebo ne a popelnici vždy vyvezou. Bylo by potřeba soft nástrojů (vzdělání apod.), ani ekonomické nástroje by nepomohly. JUDr. Sobotka uvádí i příklad, kdy ekonomická stimulace měla přesně opačný efekt. Bylo to v případě, kdy občanům byly snižovány poplatky za směsný odpad na základě vytříděného odpadu, což ale vedlo k tomu, že se objem tříděného odpadu rapidně zvýšil a nepocházel jen od občanů daného města.

„*Vycházíme-li z toho, že zákon o obalech funguje, protože statistika o tom hovoří, tak tu není úplně moc nějaký systémový prostor pro zásadní zákonný změny.*“ Sobotka prosazuje především větší vzdělání a zaměřit se i na prevenci vzniku. U nás se prosazuje „*second best choice*“ - co dělat s již vyprodukovaným odpadem a ne, jak mu předcházet.

Ing. Grolmus: Otázka nebyla pochopena.

Ing. Beneš: Otázku nechal bez odpovědi.

Ing. Jarolímová: Ing. Jarolímová by byla pro zavedení nástrojů, které by více motivovaly obce k větší spolupráci – „*pak by procenta recyklace a využití šla nahoru*“.

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

Ing. Kropáček: Tuto možnost nevyužil.

Ing. Havel: Ing. Havla by například zajímalo, jak by šlo více regulovat obalový trh, jak by šlo pracovat s ecodesignem a prevencí při snižování obalů a obalového odpadu a nebo jak by šlo více třídít v ČR.

Ing. Trylč: Volá po zásadním srovnání jednotlivých evropských zemí, volá po jednotné metodice, aby data byla srovnatelná. „*Dneska si troufnu říct, že ty data jsou do značný míry neporovnatelná,*“ říká Trylč.

JUDr. Sobotka, Ph.D.: Zajímalo by ho, proč se u nás nenašla konkurenční firma, aby zde existovaly systémy dva.

Ing. Grolmus: Bez odpovědi.

Ing. Beneš: „*V čem vidíte hlavní příčiny a problémy současné úrovně řízení státu na úseku odpadového hospodářství a obalů jako jeho součásti.*“

Ing. Jarolímová: Nemá žádné dotazy.

5.1.2. Diskuze a závěr

Pro větší přehlednost získaných informací jsem se rozhodla uspořádat je do čtyř okruh:

1. Plnění povinností vyplývajících ze zákona o obalech
2. Bariéry při plnění povinností vyplývajících ze zákona
3. Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s.
4. Zákon o obalech a jeho nástroje

1. Plnění povinností vyplývajících ze zákona o obalech

Kvantitativní cíle - prevence vzniku obalového odpadu

Prevence vzniku obalového odpadu se v praxi příliš nedaří a především na ní ani nikdo není zaměřený, domnívá se Ing. Havel. Tato povinnost je přehlížena nejen společností EKO-KOM, a.s., ale i MŽP. Obaly se řeší až ve chvíli, kdy se z nich stane odpad, ale to už je pozdě.

Jak dokazují statistiky, vznik obalového odpadu má dlouhodobě vzrůstající tendenci se zlomem v roce 2009. V tom roce množství vyprodukovaného obalového odpadu prudce pokleslo. Následující rok se množství opět zvýšilo a tento trend si udržuje. Množství vzniklého obalového odpadu v roce 2012 se blíží k údajům v roce 2008.

Kvalitativní požadavky na obal

Obal má mít co nejmenší objem a hmotnost při zachování potřebných funkcí – problém je však v tom, že kritéria, obsažená v konkrétní normě, při hodnocení těchto požadavků, „jsou velmi široká...v podstatě to znamená, že každý, kdo je trošičku šikovný, tak může říct, že tento obal nebo tloušťka tohoto obalu byla použita právě proto, aby splnil nějaké z těchto kritérií,“ říká Ing. Trylč. Změna tohoto systému by znamenala, že některé výrobky by z nabídky zmizely, dodává. Nejde ale jen o přijatelnost pro spotřebitele, ale i to, že kontrolní orgány nemají zpravidla energii a chuť toto řešit, protože to znamená dlouhá soudní jednání a na konci není jisté, jak by to dopadlo. Opět z důvodu širokých kritérií.

Je také potřeba si dávat pozor na materiály, které výrobci používají. Ve snaze snížit objem nebo hmotnost obalu, dávají přednost materiálům, které jsou hůře recyklovatelné.

O tom hovoří i Ing. Jarolímová, která by finančně zvýhodnila materiály snáze recyklovatelné.

Výrobci se snaží o snižování objemu i hmotnosti obalů, protože je to finančně méně náročné (např. doprava, poplatky), ale zároveň jde o design, který daný výrobek lépe prodá a také povinnosti informovat spotřebitele o výrobku, které mají být uvedeny na obalech. JUDr. Sobotka k tomu říká, že *„Tady se střetávají na tom obalu dvě protichůdné tendence. Na jednu stranu ho chcete mít co nejméně, na druhou stranu musí unést nějaké funkce, že chrání výrobek, že jsou na něm nějaké informace o složení atd...to narážíme na nějaká konzumní styl a spotřebu ve společnosti...“* A to je prý právem těžko ovlivnitelné a řešením by mohlo být vzdělávání a osvěta.

Zpětný odběr a povinnost informovat o způsobu zajištění zpětného odběru

Hustota sběrných míst (nejen tzv. barevných popelnic, ale i sběrných dvorů aj.) je v České republice vysoká a jen minimum lidí nemá možnost třídít, nebo jim je ztížena delší docházkovou vzdáleností. Toto vyplývá z informací ze stránek EKO-KOM, a.s. a svědčí o tom i fakt, že přes 70 % lidí odpad třídí. Ani informovanost obyvatel tedy není podceňována, ačkoliv se někteří z expertů domnívají, že by bylo zapotřebí více vzdělávacích akcí, které se ovšem nemusí týkat jen informovanosti o zajištění zpětného odběru.

Využití obalového odpadu

Minima a maxima množství využití obalového odpadu se řídí limity Evropské unie. Do roku 2012 měla Česká republika využívat minimálně 60 % obalového odpadu. Za rok 2012 uvádí EKO-KOM, a.s. 71 % využitého obalového odpadu (zahrnuta je i recyklace).

Limity, kterých měla Česká republika dosahovat, byly v zákoně o obalech uvedeny jen do roku 2012. Na další období byla připravena novela, kde měly být limity uvedeny až do roku 2020, ale ta nebyla přijata, protože Česká republika v momentální chvíli nemá k dispozici nový Plán odpadového hospodářství. V připravované novele zákona jsou uvedeny limity do roku 2015, které se nijak neliší od těch v roce 2012. Toto Ing. Trylč nazývá jako *„přechodné období“*. Dále také uvádí, že limity, které byly původně připravené (80 % energetického využití), bude velice snadné plnit za předpokladu, že

v České republice vzniknou nové spalovny. V případě, že ne, zůstanou limity nenaplněny.

Tedy do roku 2012 Česká republika neměla problém s plněním limitů (nemluvě o žádosti o přechodné období v začátcích) a budoucnost je nejasná.

Ke zkreslování výsledků využití obalového odpadu mohlo dojít díky freeridingu, který je přítomný v celé Evropské unii, a také díky přepočtovým koeficientům.

Další problémy s využíváním obalového odpadu nastínil Ing. Havel, který poukazuje na to, že ačkoliv vytrídíme poměrně mnoho plastů, je pouze asi 50 % využito materiálově. A také upozorňuje na nejednotnou metodiku, kdy není zřejmé, kdy jde o materiálové využití a započítává-li se do něj i energetické využití.

Opakovaně používané obaly

Není úplně jednoznačné, zda-li jsou opakovaně používané obaly ekologicky šetrnější než ty na jedno použití.

Většina dotázaných by však byla spíše pro zavedení opakovaně používaných obalů. Ačkoliv toto by bylo těžké vyžadovat a vymáhat a také by bylo zapotřebí více informací.

Opakovaně používané obaly mají své výhody jako např. předcházení skládek, úspory energie, a jak již je uvedeno výše, i surovin, ale na druhou stranu není jisté, zda-li by o to spotřebitel měl zájem, a také záleží na jiných faktorech, je-li to ekologicky šetrnější, či nikoliv. Z tohoto důvodu bylo vypracováno několik studií. Příkladem budiž LCA studie nápojových obalů, která je dostupná na stránkách MŽP.¹⁸ V této studii došli autoři k závěru, že nejmenší dopad ze zkoumaných obalů má na životní prostředí objemově větší kompozitní obaly a vratné skleněné lahve.

---

¹⁸ Více informací: http://www.mzp.cz/cz/studie_o_problematice_obalu

2. Bariéry při plnění povinností vyplývajících ze zákona

Nejčastěji uváděným důvodem, který by mohl vést k menší účinnosti celého zákona o obalech, byla práce s veřejností, vzdělávání a osvěta. Ačkoliv mnozí třídí, je to prý i proto, že jim to je připomínáno a nemají to ještě vžité. A také mnoho lidí nemusí tomuto systému důvěřovat – nemají jistotu, že třídění je k něčemu dobré, a že to neskončí všechno na skládce.

Bariérou mohou být i finance. Kvůli nevýhodné dohodě mezi obcemi a svozovými firmami, dále tlak společnosti EKO-KOM, a.s. na MŽP ve snaze podporovat spalování obalů (ne recyklaci) nebo i nedostatky trhu, který by měl mít možnost zakázat určité obalové materiály.

Jako možné bariéry bych dále uvedla nejednotnou metodiku, také nejednoznačné definice (např. pojmu obal) nebo ekonomickou krizi a nedostatečný odbyt surovin.

Ne úplně bariéra, ale spíše nedostatek celého systému, je existence pouze jednoho subjektu, tedy neexistence konkurence.

3. Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s.

Celkově byl systém zavedený autorizovanou obalovou společností EKO-KOM, a.s. respondenty pochválen. Kritikou je existence jediného takového systému v České republice, tedy monopolní postavení této společnosti, což zdůraznil zejména Sobotka. S tím souvisí i kontrola vykazovaných dat, která nemusí být úplně nezávislá, protože jí provádí MŽP.

Postavení společnosti EKO-KOM, a.s. na trhu může mít za následek určování příliš vysokých cen samotnou společností.

Kritika padla i na nepřehlednost celého systému, především na finanční stránku systému. Pro obce může být poměrně složité si vypočítat, je-li pro něj systém výhodný či nikoliv. Zpřehlednit a zjednodušit tento systém se snaží například ARNIKA, EKO-KOM, a.s., MŽP.

Jako další návrhy padly objektivní analýza systému a zvýhodňování lépe recyklovatelných materiálů.

4. Zákon o obalech a obalovém odpadu a jeho nástroje

Podoba zákona o obalech

Vzhledem k tomu, že zákon o obalech vychází z evropské směrnice, je jeho podoba pro většinu dotázaných dostačující a vyhovující. Výtky jsou vůči nejasnosti některých termínů, dále nevyjasnění možnosti kombinovaného plnění, a uvádění obalů na trh dovozem. Podle Ing. Beneše chybí zaměření na „evropskou recyklační společnost“ a pozměnit zákon o odpadech i o obalech je prý nezbytné.

Další úprava by mohla zahrnovat zvýšení kompetencí celních orgánů, díky kterým by se mohl omezit freeriding.

Nástroje k posílení účinnosti

Nástrojů, jak posílit účinnost zákona o obalech v praxi, je více. Z rozhovorů vyplynuly následující možnosti:

- Vzdělávání a osvěta – důraz na práci s veřejností: lidé musí mít motivaci a vidět smysl ve třídění odpadu. Důležité je začít pracovat a vzdělávat děti, protože někteří lidé, kteří třídí, třídí jen proto, že se jim to připomíná. Nemají to sami zažité a netřídí automaticky.
- Zpřísnění limitů využití obalového odpadu a jednotná metodika: limity recyklace a využití obalového odpadu zůstávají až do roku 2015 stejné, nijak se nezpřísnily. Důležité je mít jednotnou metodiku, aby nároky na jednotlivé členské státy byly stejné, a aby sesbíraná data měla stejnou vypovídající hodnotu a především, aby vypovídala o tom stejném.
- Celoplošná ekologická daň (např. zdanění zboží na jedno použití): cílem by bylo znevýhodnit výrobce jednocestných obalů nebo balených výrobků a naopak podporovat výrobce opakovaně použitelných obalů.
- Větší zodpovědnost výrobců za vyprodukované obaly – prodloužená odpovědnost výrobce: jde o to, aby byly upřednostňovány lépe recyklovatelné

materiály, které méně škodí životnímu prostředí. U obalů by se měla snižovat jejich hmotnost, objem, obsah těžkých kovů a škodlivých látek. Výrobce by měl být zodpovědný za obaly a balené výrobky, které uvede na trh nebo do oběhu.

- Větší kompetence kontrolních orgánů: kontrolní orgány by měly mít více prostředků ke kontrolám a k vymáhání povinností vyplývajících ze zákona. Zároveň by bylo potřeba zvýšit kompetence celních orgánů.
- Jasnější a jednoznačnější kritéria pro určování vhodnosti obalu: mnohdy je velmi obtížné dokazovat nedodržení povinností výrobce snižovat objem a hmotnost obalů a to kontrolní orgány odrazuje od jejich vymáhání. Kritéria jsou příliš široká a výrobci toho zneužívají.
- Změna spotřebního chování: dnešní společnost je konzumní a mnozí z nás si neuvědomují následky svého spotřebního chování. To souvisí i s informovaností a se vzděláním. Lidé by měli upřednostňovat lépe recyklovatelné, opětovně použitelné obaly. Problém je, že ne vždy mají tu možnost.
- Posílení zpracovatelských kapacit (odbytu pro obalový odpad jako druhotné suroviny): třídění odpadu je potřebné, ale nemělo by smysl, kdyby pro vyříděný odpad neexistoval odbyt.
- Rozšíření nabídky opakovaně používaných obalů: pro všechny dotázané není úplně jednoznačné, jsou-li opakovaně používané obaly lepší než ty jednocestné, ale spíše se přikláněli k tomu, že ano. Zákon ukládá povinnost některým subjektům nabízet výrobky v takových obalech (př. pivo ve skle), ale někteří experti se shodují na tom, že by tuto nabídku bylo potřeba rozšířit.
- Vymáhání plnění povinností vyplývajících ze zákona: povinnosti jsou jasně dané zákonem, ale příliš se nekontroluje jejich dodržování a nepostihuje jejich nedodržování.

6. Závěr

V této diplomové práci jsem se snažila popsat zákon o obalech a povinnosti, které z něj plynou. Povinnosti se týkají všech podnikajících fyzických a právnických osob, jež uvádějí obal nebo balený výrobek na trh nebo do oběhu – jde tedy o dovozce, plniče, popř. prodejce. Mezi ze zákona vyplývající povinnosti těchto osob patří zajištění a využití zpětného odběru, zapsání do Seznamu osob (a uhradit s tím související poplatky), vést průběžnou evidenci o obalech a obalovém odpadu a nakládání s ním, dodržovat hierarchii odpadového hospodářství, snižovat hmotnost a objem obalů a snižovat i obsah těžkých kovů a nebezpečných látek obsažených v obalech.

Tyto povinnosti si osoby, kterých se to týká, mohou plnit samy, přenést je na jinou osobu nebo uzavřít Smlouvu o sdruženém plnění s autorizovanou obalovou společností EKO-KOM, a.s. Poslední možnost využívá většina osob, kterých se povinnosti týkají, a proto je část práce věnovaná i této společnosti.

Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s. je jediná svého druhu, která se zaměřuje na obalový odpad. Byla zřízena průmyslovými podniky a jednu z kontrol činnosti společnosti EKO-KOM, a.s. provádí samotné MŽP, které rozhodnutí o autorizaci vydává.

Pokusila jsem se zjistit, jak efektivní je zákon o obalech a jestli a jak je systém, který u nás zavedla společnost EKO-KOM, a.s. účinný; také jak by šlo zvýšit účinnost obojího v praxi.

K odpovědím na tyto otázky mi pomohla nejen primární a sekundární data, jejichž rozbor byl první fází výzkumu, ale i expertní rozhovory. Druhá fáze výzkumu znamenala porovnání všech získaných dat a na základě toho vyhodnocení situace.

Statistická data, z kterých jsem vycházela, byla některými respondenty zpochybněna. Jedním z důvodů jsou tzv. přepočtové koeficienty. Jde o to, že se poměr obalového odpadu vypočítává z těchto koeficientů a to může ovlivnit výsledek statistik.

Ačkoliv existují dokumenty, které určují, jak sbírat data a dále s nimi pracovat, a také dokumenty, které vyhodnocují práci s daty, může docházet k tomu, že jednotlivé evropské státy nemají jednotné metodiky, a následně jsou data těžko porovnatelná. Také jde o to, že ne vždy jsou jednotlivé pojmy, jako např. obal, druhotná surovina, materiálové využití apod., jednoznačné a všemi dotčenými subjekty chápány stejně.

V neposlední řadě mohou být statistiky ovlivněny i freeridingem.

Samotný zákon o obalech byl respondenty spíše chválen. Výtky byly k již zmíněným nejednoznačným výkladům některých pojmů a také může být zákon o obalech nejednoznačný a matoucí. Ale nejen díky MŽP, Hnutí DUHA a neziskové organizaci ARNIKA si jednotlivé subjekty povinnosti vyplývající ze zákona osvojily a zákon je poměrně efektivní. Jeden z respondentů by byl však pro revizi nejen zákona o obalech, ale i zákona o odpadech a celkově jinému pochopení strategie odpadového hospodářství.

Jedna z novel zákona o obalech zrušila některé kompetence celních orgánů, a tím se mohl zvýšit freeriding a ztížila se práce kontrolních orgánů. Freeriding je dalším možným faktorem, který ovlivňuje a zkresluje realitu. Toto je však těžko zjistitelné a v případě dovozu nemají celní orgány kompetence na kontrolu dovážených nevidovaných obalů nebo balených výrobků.

Co se týče množství vyprodukovaného obalového odpadu, to podle statistik dlouhodobě roste (výjimkou byl rok 2009), což pravděpodobně souvisí se spotřební společností a vyššími nároky na funkce obalu, ale i design. Pozitivním jevem je, že zároveň stoupá využití obalového odpadu. Na tom se shodují statistiky i experti. Je však potřeba více pracovat s relativně novým pojmem „druhotná surovina“.

Evropské limity tedy plníme, ale podle některých již není potřeba zvyšovat zákonné limity. Jedním z důvodů je nedostatečný odbyt a koncové technologie. Dalším je potřeba se soustředit i na jiné okolnosti, jako např. obalový materiál.

Kvalitativní požadavky na obal jsou také obsahem zákona o obalech. Jde o snižování hmotnosti, objemu a přítomnosti škodlivých látek v obalech.

Problém je, že kritéria pro obal jsou velice široká a trocha šikovnosti dokáže odůvodnit příliš velké obaly a ne vždy snadno recyklovatelné obaly. Lepší by to mělo být s hmotností obalů, protože subjekty odvádí poplatky za vyprodukované obaly.

Některé orgány dozorové kompetence mají, ale příliš jich při kontrole snižování hmotnosti a objemu obalů nebo výskytu těžkých kovů nebo nebezpečných látek nevyužívají. A to z důvodu těžkého dokazování nadbytečnosti nebo závadnosti takových obalů nebo balených výrobků.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že by bylo potřeba zvýšit kontrolu a vymahatelnost dodržování zákonných povinností.

A co se týče opakovaně používaných obalů? Toto množství nestoupá. Zákon ukládá povinnost některým obchodům nabízet nápoje i v takových obalech, ale jak

uvádí jeden z respondentů, není si jistý, že o takové obaly je zájem a také není úplně jednoznačné, jestli je jejich používání ekologicky šetrnější. Z tohoto ojedinělého názoru samozřejmě nelze činit závěry. Ale všichni z dotázaných se kloní spíše k zavedení většího množství opakovaně používaných obalů.

EKO-KOM, a.s. je autorizovanou obalovou společností a obecně se dá říci, že systém na tříděný obalový odpad v České republice funguje dobře. Hustota sběrných míst je na většině území dostatečná a více než 70 % obyvatel odpad také třídí. V odpovědích se objevil i názor, že EKO-KOM, a.s. je monopolní společností a měla by projít objektivní analýzou, která by systém mohla ještě zlepšit. Jedním zlepšením by bylo i zvýhodňovat ty subjekty, které na trh nebo do oběhu uvádí snáz recyklovatelné materiály.

Jako velký nedostatek vidím fakt, že Česká republika nemá zpracovaný nový Plán odpadového hospodářství, a proto nelze definovat nové limity pro využití a recyklaci obalového odpadu. „Přechodné tříleté období“ zanechává stejné limity, jaké byly požadovány v roce 2012. Navyšování minima se očekává po roce 2015 a naplňování by mělo být snadné jen za předpokladu, že v České republice vzniknou nové spalovny. Počítá se tedy s vyšším energetickým využitím. Prevence je zanedbávána a materiálové využití rovněž. Oba body hierarchie odpadového využití by měly být více posilovány a upřednostňovány před spalováním.

Platnost současného Plánu odpadového hospodářství končí letos 30. června. Protože však nový Plán odpadového hospodářství není zpracovaný, nezbyvá MŽP a vládě než prodloužit současný Plán odpadového hospodářství o rok. Tím bychom se vyhnuli porušení unijního práva [denik.obce.eu].

Plán prevence vzniku odpadů však byl zpracován a v prosinci roku 2013 byl odeslán Evropské komisi.

Velký důraz dotázaných expertů byl na větší podporu vzdělávání a osvěty již na školách. Také by bylo zapotřebí více motivovat pracovníky, kterých se to týká, aby převzali větší iniciativu. Je zapotřebí, aby byl systém pro občany srozumitelný a smysluplný. Aby věděli, proč třídí, a že to k něčemu je. Aby Plán prevence vzniku odpadu byl inspirací a ne jen prázdným konceptem.

Práce s veřejností by měla spočívat i ve vzdělávání a objasňování pojmu trvale udržitelný rozvoj. Planetu na žití máme jen jednu a její zdroje nejsou neomezené a nevyčerpatelné. Je potřeba si to uvědomit a podle toho se i chovat.

Vzorci spotřebního chování bude však velmi těžké měnit a vyžádá si to pravděpodobně hodně času. Tato práce je o obalovém odpadu, ale samozřejmě se to netýká jen jeho. Ačkoliv, co se kvantity týče, není obalový odpad tolik významný, je potřeba se jím zabývat a pokusit se změnit pohled na něj a nakládání s ním. Evropská unie se o to snaží a Česká republika na tyto snahy reaguje a podporuje je.

7. Použitá literatura a zdroje

CUDLÍNOVÁ, E. (2006). *Ekologická ekonomie a životní prostředí*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

DAMOHORSKÝ, M. A KOL. (2007). *Právo životního prostředí, 2. přepracované a doplněné vydání*. Praha: C. H. Beck.

DENISON, A. R., RUSTON, J. (2009). *Recycling & Incineration. Evaluating the Choices*. Washington D.C.: ISLAND PRESS.

DOBEŠ, V. A KOL. (1998). *Čistší produkce*. Praha: České centrum čistší produkce.

GREMLICA, T., DODOKOVÁ, A. (2006). *Přehled environmentálního práva ES, právní úpravy a technických norem v oblasti ochrany životního prostředí*. Praha: MŽP.

HRADEC, V. (2005). *Lexikon práva životního prostředí*. Praha: Eurolex.

KOTECKÝ, V. (2003). *Čistá práce: přínosy ekologických opatření a zelených odvětví pro zaměstnanost a ekonomiku*. Praha: Hnutí DUHA.

Minimalizace odpadu. (1999). Praha: Fortuna.

MOLDAN, B. (2001a). *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie hrozba i naděje*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

PETRŽÍLEK, P. (2007). *Legislativa udržitelného rozvoje a nové podnikatelské příležitosti*. Praha: LexisNexis CZ.

PETRŽÍLEK, P. (2002). *Zákon o obalech č. 477/2001 Sb., a související předpisy s komentářem*. Praha: IFEC.

Pevné odpady a zdraví. (2000). Praha: Fortuna.

ŘÍMANOVÁ, D. (2005). *Zákon o odpadech včetně prováděcích předpisů s výkladem*. Praha: Bova Polygon.

SMEJTKOVÁ, A., DOBIÁŠ, J. (2004). *Obaly a obalová technika*. Praha: Česká zemědělská univerzita.

Internetové zdroje

Autorizovaná obalová společnost EKO-KOM, a.s.: <http://www.ekokom.cz>

Aktuální stav: <http://www.ekokom.cz/cz/ostatni/o-spolecnosti/system-ekokom/aktualni-stav> (staženo 19.6. 22013 15:35)

O společnosti a systému EKO-KOM: <http://www.ekokom.cz/cz/ostatni/o-spolecnosti/system-ekokom/o-systemu> (staženo 18.6.2013)

Průvodce systémem sdruženého plnění povinností zpětného odběru a využití odpadu z obalů:

http://www.ekokom.cz/uploads/attachments/Klienti/pruvodce_systemem_EKOKOM.pdf (staženo 19.6. 22013 12:03)

Přehled dosahovaných výsledků: <http://www.ekokom.cz/cz/ostatni/vysledky-systemu/vyrocní-shrnutí> (staženo 25.6. 22013 17:35)

Příklad výpočtu odměny: <http://www.ekokom.cz/cz/obce-a-mesta/odmeny-obci/priklad-vypoctu-odmeny> (staženo 17.5.2013 20:54)

Vracíme obaly do života: <http://www.edb.cz/grmat/prosp/ekokompraha-P1.pdf> (staženo 17.5.2013 22:50)

Centrum pro hospodaření s odpady: <http://www.ceho.cz>

Česká informační agentura životního prostředí: <http://www.cenia.cz>

Informační systém odpadového hospodářství:
<http://www1.cenia.cz/www/odpady/isoh> (staženo 15.5.2013 22:19)

Produkce a recyklace odpadů z obalů – vyhodnocení indikátoru:
<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1616> (staženo 15.5.2013 23:16)

Využití obalových odpadů, ČR [tis. t]:
<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1934> (staženo 15.5.2013 00:16)

Vzniklé obalové odpady a struktura jejich složení, ČR [t]:
<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1935> (staženo 15.5.2013 22:34)

České průmyslové sdružení pro obaly a životní prostředí: <http://www.cicpen.cz>

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz>

Komentář k produkci, využití a odstranění odpadů 2013:
[http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/F30043526B/\\$File/w200113k.pdf](http://www.czso.cz/csu/2013ediciplan.nsf/t/F30043526B/$File/w200113k.pdf)
(staženo 7.5.2013 11:03)

Nakládání s komunálními odpady:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFCB/\\$File/20011207.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFCB/$File/20011207.pdf)

(staženo 21.5.2013 21:32)

Produkce komunálních odpadů:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFF9/\\$File/20011206.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFF9/$File/20011206.pdf)

(staženo 21.5.2013 17:29)

Produkce podnikových odpadů podle krajů:

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFE8/\\$File/20011204.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/93002BFFE8/$File/20011204.pdf)

(staženo 7.5.2013 10:40)

Program statistických zjišťování:
http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/program_statistickych_zjistovani

Roční výkaz o odpadech a druhotných surovinách:
http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/psz_2014_odp_5_01

Deník o životním prostředí: <http://www.ekolist.cz>

Deník veřejné správy: <http://denik.obce.cz>

Elektronický internetový deník: <http://www.epravo.cz/>

European Commission: <http://ec.europa.eu>

European Environment Agency: <http://www.eea.europa.eu>

European Organization for Packaging and the Environment: <http://www.europen.be>

European Union law: <http://eur-lex.europa.eu>

European Union On-Line: <http://europa.eu>

Evropská Unie: <http://europa.eu/>

Přístup k právu Evropské unie:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002R2150:CS:NOT>

(staženo 16.5.2013 23:06)

Hnutí DUHA: <http://www.hnutiduha.cz>

Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací:

<http://www.isvav.cz/projectDetail.do?rowId=SP%2F2F3%2F118%2F08> (staženo 19.8.2013 22:44)

Informační stránky o posuzování životního cyklu LCA: <http://lca.cz/cz>

Internetová stránka o skládkování odpadu: <http://www.skladka-odpadu.cz/>

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR: <http://www.mpo.cz>

Ministerstvo zdravotnictví ČR: <http://www.mzcr.cz>

Ministerstvo životního prostředí: <http://www.mzp.cz>

Environmentální politika a nástroje:

http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_politika_nastroje

(staženo 18.5.2013)

Matematické vyjádření soustavy indikátorů odpadového hospodářství:

http://www.mzp.cz/cz/matematicke_vyjadreni (staženo 25.5.2013 13:54)

Rozhodnutí, změny zákona o obalech, 2012:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/autorizace_k_zajistovani/\\$FILE/OODP-Rozhodnuti_o_zmene_autorizace1_2012-20120601.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/autorizace_k_zajistovani/$FILE/OODP-Rozhodnuti_o_zmene_autorizace1_2012-20120601.pdf) (staženo 15.5.2013 23:16)

Vládní návrh změny zákona o obalech, 2013:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/navrh_zakona_odpady/\\$FILE/OL_VLADNI_NAVRH_ZAKONA_20130506.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/navrh_zakona_odpady/$FILE/OL_VLADNI_NAVRH_ZAKONA_20130506.pdf) (staženo 19.6.2013 12:23)

Zpracování matematického vyjádření výpočtu „Soustavy indikátorů OH“:

[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/matematicke_vyjadreni/\\$FILE/OODP-%20matematicke_vyjadreni_soustavy_indikatoru_OH_k_30.6.2011-20121010.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/matematicke_vyjadreni/$FILE/OODP-%20matematicke_vyjadreni_soustavy_indikatoru_OH_k_30.6.2011-20121010.pdf)

(staženo 15.9.2013 20:10)

Nezisková organizace: <http://arnika.org>

Odborný časopis pro obaly, logistiku a transport Packaging: <http://www.packaging-cz.cz>

Obalová asociace SYBA: <http://www.syba.cz>

Packaging and packaging waste statistics 1998-2010:

<http://www.euopen.be/index.php?action=onderdeel&onderdeel=6&titel=Publications&categorie=0&item=34> (staženo 10.9.2013 21:31)

Projekt Act clean: <http://act-clean.eu/>

Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka: <http://www.vuv.cz/>

Dokumenty a články

Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, Basilej 1989:

http://www.mzp.cz/cz/basilejska_umluva_kontrola_pohybu (staženo 11.9.2013 22:13)

EUROSTAT, *Největší ekologické problémy v ČR*, 2010:

<http://www.skladka-odpadu.cz/nejvetsi-ekologicke-problemy-v-cr/> (staženo 10.9.2013 22:22)

Generation and recycling of packaging waste (2011): <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/generation-and-recycling-of-packaging-waste/generation-and-recycling-of-packaging-3> (staženo 15.5.2013 20:38)

HRUŠOVÁ, I., (2004). *Problematika nakládání s komunálním odpadem*. Čsp. České právo životního prostředí (11/2004), str. 3-11:

http://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_11.pdf (staženo 15.9.2013 20:53)

CHARVÁT, H. *Kolik se v Česku třídí odpadů? Nikdo neví, statistiky jsou neúplné*:

<http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/kolik-se-v-cesku-tridi-odpadu-nikdo-nevi-statistiky-jsou-neuplne> (staženo 15.5.2013 23:16)

KALINA, J., HŘEBÍČEK, J. (2011). *Možnosti prevence vzniku odpadů ČR*. ACTA ENVIRONMENTALICA UNIVERSITATIS COMENIANAE. Vol 19, str. 151-157.

Bratislava:

http://www.fns.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/actaenvi/ActaEnvi_2011_Suppl/28_Kalina_Hrebicek.pdf (staženo 10.5.2013 12:39)

KRČMAŘOVÁ, M. (2010). *Politika prevence vzniku odpadu – počátky v České republice*.

Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd:

<http://files.tretiruka.cz/200001759-b5839b67d9/Diplomov%C3%A1%20pr%C3%A1ce%20Martina%20Kr%C4%8Dma%C5%99ov%C3%A1.pdf> (staženo 10.5.2013 23:14)

LCA, článek: *Co je LCA?*: <http://www.lca.cz/cz/106-co-je-lca> (staženo 3.5.2013 12:56)

NAVRÁTILOVÁ, M.: *Implementace směrnic ve vnitrostátním právu část. I. – rozsah implementační povinnosti*, 2004:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/implementace-smernic-ve-vnitrostatnim-pravu-cast-i-rozsah-implementacni-povinnosti-25334.html>

(staženo 17.2.2013 13:42)

OECD *Zpráva o politice, stavu a vývoji životního prostředí*. (2005). Praha: MŽP České republiky.

OLSEN, W. (2004). *Triangulation in Social Research: Qualitative and Quantitative Methods Can Really Be Mixed*:

<http://research.apc.org/images/5/54/Triangulation.pdf> (staženo: 13.6.2013 16:31)

Politika životního prostředí EU (Praha, 2006):

[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/\\$file/plane%20ta10_3kor.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/$file/plane%20ta10_3kor.pdf) (staženo 10.4.2013 17:43)

Politika druhotných surovin České republiky:

<http://www.mpo.cz/dokument144159.html> (staženo 19.5.2013 19:24)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020, str. 7: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0710:FIN:CS:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0710:FIN:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0710:FIN:CS:PDF) (staženo 25.4.2013 18:42)

HRBEK, J. (2013): *Proměny statistiky odpadů*:
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/08003209B4>,
(staženo 23.6.2013 12:45)

Státní politika životního prostředí České republiky 2012-2020 (září 2012):
[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130108_Statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/SP%C5%BDP_2012-20.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130108_Statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/SP%C5%BDP_2012-20.pdf) (staženo 21.6.2013 19:49)

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky 2004-2009:
http://www.mzp.cz/cz/strategie_uzrzelneho_rozvoje (staženo 15.5.2013 17:10)

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky, platný od roku 2010:
http://www.mzp.cz/cz/strategie_uzrzelneho_rozvoje (staženo 23.5.2013 12:47)

Šestá hodnotící zpráva POH ČR -
[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/plneni_narizeni_vlady/\\$FILE/OODP-Sesta_hodnotici_zprava_POH_CR_2010-120212.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/plneni_narizeni_vlady/$FILE/OODP-Sesta_hodnotici_zprava_POH_CR_2010-120212.pdf) (staženo 19.5.2013 14:31)

Šestý akční program Společenství pro životní prostředí, *Politika životního prostředí, Sedm tematických strategií*, Praha: 2006, MŽP:
[http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/\\$file/plane.ta10_3kor.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/BFEED7D49272A923C125712500403293/$file/plane.ta10_3kor.pdf) (staženo 22.4.2013 13:54)

VESELÁ, M., *Tři čtvrtiny odpadu produkují asi 2 % firem*:
<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/c/08003DE666> (staženo 15.5.2013 23:41)

Vracíme obaly do života, EKO-KOM, a.s.:
<http://www.edb.cz/grmat/prosp/ekokomp Praha-P1.pdf> (staženo 24.5.2013 17:56)

Evropská komise. Článek *Waste*: <http://ec.europa.eu/environment/waste/index.htm>
(staženo 25.10.2013 21:23)

Právní předpisy

Nářízení vlády České republiky č. 111/2002 Sb., kterým se stanoví výše zálohy pro vybrané druhy vratných zálohovaných obalů.

Nářízení vlády České republiky č. 197/2003 Sb., o Plánu odpadového hospodářství České republiky.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších změn.

Usnesení č. 235/2004 Sb., o Státní politice životního prostředí České republiky na léta 2004 až 2010.

Usnesení Rady ze dne 24. února 1997 o strategii Společenství pro nakládání s odpadem.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn.

Vyhláška č. 38/2001 Sb., o hygienických požadavcích na výrobky určené pro styk s potravinami a pokrmy, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků.

Vyhláška č. 115/2002 Sb., o podrobnostech nakládání s obaly.

Vyhláška č. 116/2002 Sb., o způsobu označování vratných zálohovaných obalů.

Vyhláška č. 232/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, týkající se klasifikace, balení a označování nebezpečných chemických látek a chemických přípravků.

Vyhláška č. 294/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 376/2001 Sb., o hodnocení nebezpečných vlastností odpadů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 381/2001 Sb., kterou se stanoví Katalog odpadů, Seznam nebezpečných odpadů a seznamy odpadů a států pro účely vývozu, dovozu a tranzitu odpadů a postup při udělování souhlasu k vývozu, dovozu a tranzitu odpadů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 641/2004 Sb., o rozsahu a způsobu vedení evidence obalů a ohlašování údajů z této evidence.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších zákonů.

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění

Zákon č. 356/2003 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

EU

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2150/2002 ze dne 25. listopadu 2002 o statistice odpadů.

Rozhodnutí Komise 97/129/ES, kterým se zavádí identifikační systém pro obalové materiály, v platném znění.

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1600/2002/ES, o šestém akčním programu Společenství pro životní prostředí.

Rozhodnutí Komise č. 2005/270/ES, kterým se stanoví formáty vztahující se k databázovému systému podle směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 94/62/ES o obalech a obalových odpadech, v platném znění.

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu Výboru a Výboru Regionů – Tematická strategie pro předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci; KOM/2005/0666 v konečném znění.

Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému Hospodářskému a Sociálnímu Výboru a Výboru Regionů – Tematická strategie pro udržitelné využívání přírodních zdrojů; KOM/2005/670 v konečném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 94/62/ES o obalech a obalových odpadech, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 98/2008/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/12/ES, kterou se mění směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/12/ES o odpadech, v platném znění.

Smlouva o založení Evropského společenství, Celex 11957E.

8. Přílohy

8.1. Příloha č. 1: Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru

Sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5 – Jinonice

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Rita Khudhurová
2. Osobní číslo (UČO): 77381574
3. Rok imatrikulace na FHS (IZV) UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2010
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK rozhodné pro datum obhajoby DP: 24. 09. 2010
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Svatojakubská poutní cesta a možné motivy vedoucí k vykonání poutní cesty, Vysoká škola obchodní v Praze, o. p. s., Cestovní ruch, 2010, Praha
6. Předběžný název DP: Uplatnění právní úpravy obalových odpadů v České republice
7. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]): Odpadová politika je v České republice, vzhledem k požadavkům Evropské unie, obecně na dobré úrovni. Tato práce se bude blíže věnovat podskupině odpadů, obalům, které tvoří nezanedbatelné množství odpadu; primárním cílem je zamezit již vzniku obalových odpadů. Použité obaly mnoho z nás vnímá jen jako odpad. Přitom může jít o cenný druhotný zdroj, který se dá dále využít. V České republice se problematice obalů věnuje zákon o obalech č. 477/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ačkoliv se zvyšuje podíl recyklovaného, zvyšuje se i množství vyprodukovaného odpadu. Evropská legislativa zadala povinnost členských států vypracovat Plán prevence vzniku odpadů. Tento plán, který musí být ministerstvem životního prostředí vypracován do prosince roku 2013, by měl poskytovat návod, jak vyprodukované množství odpadů snížit.
8. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]): Obalový odpad, se kterým je špatně naloženo, škodí životnímu prostředí. Hierarchie nakládání s obaly, která je uvedena v evropské směrnici o odpadech, udává, že nejlepší a nejdůležitější je obalům jako odpadu předcházet, opětovně obaly použít, recyklovat je a jako poslední možnosti uvádí spalování a skládkování. V České republice se lidé naučili recyklovat, ale nedostatkem stále zůstává poměrně vysoká produkce obalového odpadu a fakt, že jen určitá část recyklovaného materiálu se dále využije. Chtěla bych se tedy zaměřit na možnosti snížení množství obalů a zvýšení jejich využití jako druhotných surovin. Problematika komunálního a ostatního obalového odpadu se od vzniku až po likvidaci odpadu natolik liší, že je nezbytné soustředit se pouze na jednu z nich, v tomto případě na obaly komunální.

Nejprve jsem si jako cíl vytyčila prozkoumat situaci v praxi a budu ji porovnávat s již zmíněným zákonem o obalech. Jelikož se obalovým odpadem zabývá i legislativa Evropské unie, kterou bylo potřeba implementovat do právních úprav jednotlivých členských států,

budou výsledná doporučení, týkající se primárně sníženého množství obalových odpadů a následně zlepšení využití obalů, vycházející i ze zkušeností jiných států.

Vzhledem k těmto závěrům bude práce srovnávací politicko-právní analýzou současného stavu v České republice ve vztahu k Evropské unii a na půdě sociální a kulturní ekologie pokusem o zlepšení trvale udržitelného řešení.

9. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr); pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:

Výchozí situace: analýza uplatňování právní úpravy o obalech v České republice v praxi a překážky uplatnění.

Jaké jsou na základě vstupního rozboru možné varianty návrhu Plánu prevence vzniku (obalových) odpadů a jak je možno zjištěné překážky odstranit: v oblasti právní úpravy; v oblasti praxe?

ALTERNATIVNĚ: Které zkušenosti legislativy a z praxe jiných evropských zemí v oblasti obalových odpadů lze využít v českém prostředí a jak?

10. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

V této diplomové práci využiji následující kvalitativní metody výzkumu: srovnávací analýzu jak primárních, tak i sekundárních písemných zdrojů a dat; expertní rozhovory s vybranými odborníky; triangulaci všech v první fázi získaných výsledků.

11. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.):

Cílem diplomové práce je přispět k možným způsobům snižování produkce obalových odpadů a lepšího nakládání s již vyprodukovaným obalovým odpadem na úrovni státní politiky a právních úprav a pomoci odstranit překážky, jež mohou bránit uplatňování jejich záměrů v praxi.

12. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“):

Od přijetí zákona o obalech a jeho novelizace uběhlo několik let. Po výše uvedených analýzách bude možné zhodnotit dosavadní vývoj, který nastal po přijetí zákona o obalech. Práce může upozornit na eventuelní nedostatky stávající politiky a zákona, což by mohlo být využito jako podklad pro návrh Plánu prevence vzniku (obalových) odpadů v ČR, resp. pro jeho projednávání.

13. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos:

Teoretické zobecnění se nepředpokládá.

14. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):

- a. Předmluva
  - b. Úvod
  - c. Uvedení do tématu a vysvětlení klíčových pojmů
  - d. Vstupní rešerše a výklad:
    - i. Surovinová a odpadová politika
    - ii. Odpady
    - iii. Obaly
    - iv. Právní úprava v ČR
-

- v. Právní úprava v Evropě:
    - 1. v Evropské unii
    - 2. ve vybraných evropských státech
  - vi. Srovnávací rozbor
  - e. Empirická část – rozbor dostupných dat a informací
    - i. Právní úprava nakládání s obaly v praxi – textové podklady, statistická data:
      - 1. provádění
      - 2. nedostatky
      - 3. příčiny – překážky
    - ii. Rozhovory s vybranými odborníky:
      - 1. provádění
      - 2. nedostatky
      - 3. příčiny – překážky
    - iii. Triangulační komparativní analýza
    - iv. Návrh Plánu prevence vzniku (obalových) odpadů
  - f. Diskuse
  - g. Závěry
15. Předběžná bibliografie k tématu:
- Petržílek, P. 2002. Zákon o obalech č.477/2001 Sb., a související předpisy s komentářem. Praha: IFEC.
- Rathje, W. L.; Murphy, C. 2001. Rubbish! : the archaeology of garbage. Tucson, AZ: University of Arizona Press.
- Římanová, D. 2005. Zákon o odpadech včetně prováděcích předpisů s výkladem. Praha: Bova Polygon.
- Sobotka, M. - Jirásková, I.: Zákon o odpadech s vysvětlivkami. 2. vydání. Nakladatelství Linde a.s. Praha 2005.
- Thompson, M. 1979. Rubbish Theory: The Creation and Destruction of Value. Oxford: University Press.
- Williams, P. T. 1998. Waste Treatment and Disposal. Chichester: John Wiley & Sons.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/98/ES, o odpadech.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 94/62/ES, o obalech a obalových odpadech.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/12/ES, kterou se mění směrnice 94/62/ES o obalech a obalových odpadech.
- Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech 2001. Praha: Ministerstvo životního prostředí.
- Zákon č.185/2001 Sb., o odpadech. 2001. Praha: Ministerstvo životního prostředí.
-

Časopisy:

Odpady
Packaging
Journal of Material Culture

Internetové stránky:

<http://www.arnika.org>
<http://www.ceho.cz/>
<http://ec.europa.eu>
<http://www.ekokom.cz/>
<http://europa.eu>
<http://www.mzp.cz>

16. Předpokládaný vedoucí DP: Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

17. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zázemí, praxe a zájem studenta):¹

Jinonice 18. února 2013

diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE

---

¹ nepovinné

8.2. Příloha č. 2: Zadání otázek k rozhovorům

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?
2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?
3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?
4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?
5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?
6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?
7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?
8. Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?
9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?
10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?
Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

8.3. Příloha č. 3: Evidence množství obalů a množství odpadů obalů a způsobu jejich využití

[zákon č. 477/2001 Sb., příloha č. 4]

Příloha 4 Evidence množství obalů a množství odpadů z obalů a způsobu jejich využití

Tabulka č. 1 (Vzor)

Množství obalů uvedených na trh (v tunách)

Autorizovaná společnost:
IČ:

Materiál	Obaly vyrobené v ČR		Obaly dovezené do ČR		Obaly vyvezené z ČR		Vzniklý obalový odpad v ČR		
	jednocestné	opakovaně použitelné	jednocestné	opakovaně použitelné	jednocestné	opakovaně použitelné	z jednocestných	z opakovaně použitelných *	Celkem vzniklý obalový odpad
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sklo									
Plast	PET								
	PE								
	PVC								
	PP								
	PS								
	Jiné plasty								
Celkem plasty									
Papír a lepenka									
Kovy	AL								
	FE								
	Celkem kovy								
Kompozitní materiály									
Dřevo									
Ostatní									
Celkový součet									

8.4. Příloha č. 4: Množství odpadů z obalů a způsob nakládání s nimi

[zákon č. 477/2001 Sb., příloha č. 4]

Tabulka č. 2 (vzor)

Množství odpadů z obalů a způsob nakládání s nimi (v tunách)

Autorizovaná společnost:

IČ:

Materiál	Obalové odpady využité nebo spálené ve spalovnách odpadů s energetickým využitím formou:											
	Materiálová recyklace z jednocestných	Materiálová recyklace z opakovaně použitelných *	Jiné formy recyklace z jednocestných	Jiné formy recyklace z opakovaně použitelných *	Recyklace celkem	Energetické využití z jednocestných	Energetické využití z opakovaně použitelných *	Jiné formy využití z jednocestných	Jiné formy využití z opakovaně použitelných *	Spalování ve spalovnách odpadů s energetickým využitím jednocestných	Spalování ve spalovnách odpadů s energetickým využitím opakovaně použitelných *	Celkové využití a spalování ve spalovnách odpadů s energetickým využitím
	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Sklo												
PET												
PE												
PVC												
Plast												
PP												
PS												
Jiné plasty												
Celkem plasty												
Papír a lepenka												
AL												
Kovy												
FE												
Celkem kovy												
Kompozitní materiály												
Dřevo												
Ostatní												
Celkový součet												

8.5. Příloha č. 5: Cíle pro předcházení vzniku odpadů

[zákon č. 185/2001 Sb., příloha č. 13]

Příloha 13

Cíle pro předcházení vzniku odpadů

1. Používat plánovacích opatření nebo jiných ekonomických nástrojů na podporu efektivního využívání zdrojů.
2. Podporovat výzkum a vývoj v oblasti dosahování čistších produktů a technologií spojených se vznikem menšího množství odpadů a šíření a využívání výsledků tohoto výzkumu a vývoje.
3. Podporovat ekodesign (systematické začleňování aspektů ochrany životního prostředí do návrhu výrobku s cílem zlepšit vliv tohoto výrobku na životní prostředí během celého jeho životního cyklu).
4. Poskytovat informace o technikách předcházení vzniku odpadů s cílem usnadnit v průmyslu používání nejlepších dostupných technik.
5. Organizovat školení na úrovni příslušných orgánů, zaměřených na zařazování požadavků týkajících se předcházení vzniku odpadů do povolení podle směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2008/98/ES ze dne 19. listopadu 2008 o odpadech a o zrušení některých směrnic a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/1/ES ze dne 15. ledna 2008 o integrované prevenci a omezování znečištění.
6. Zavádět opatření k předcházení vzniku odpadů v zařízeních, která nespádají do oblasti působnosti směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/1/ES ze dne 15. ledna 2008 o integrované prevenci a omezování znečištění. Tato opatření by případně mohla zahrnovat posouzení nebo plány předcházení vzniku odpadů.
7. Zařazovat kritéria ochrany životního prostředí a předcházení vzniku odpadů do výzev k podávání nabídek v rámci veřejných a podnikových výběrových řízení a do smluv v souladu s příručkou o zadávání veřejných zakázek, kterou zveřejnila Komise Evropských společenství dne 29. října 2004.
8. Podporovat opětovné používání a přípravu k opětovnému používání vhodných vyřazených výrobků nebo jejich složek, zejména prostřednictvím vzdělávacích, ekonomických, logistických nebo jiných opatření (například podpora nebo zřízení akreditovaných středisek pro opravy a opětovné použití a rozšiřování jejich sítí zejména v hustě obydlených oblastech).

8.6. Příloha č. 6: Způsoby využívání odpadů

[zákon č. 185/2001 Sb., příloha č. 3]

Příloha 3

Způsoby využívání odpadů

Kód	Způsob využívání odpadů
R1	Využití odpadu způsobem obdobným jako paliva nebo jiným způsobem k výrobě energie
R2	Získání/regenerace rozpouštědel
R3	Získání/regenerace organických látek, které se nepoužívají jako rozpouštědla (včetně kompostování a dalších biologických procesů)
R4	Recyklace/znovuzískání kovů a kovových sloučenin
R5	Recyklace/znovuzískání ostatních anorganických materiálů
R6	Regenerace kyselin nebo zásad
R7	Obnova látek používaných ke snížení znečištění
R8	Získání složek katalyzátorů
R9	Rafinace použitých olejů nebo jiný způsob opětovného použití olejů
R10	Aplikace do půdy, která je přínosem pro zemědělství nebo zlepšuje ekologii
R11	Využití odpadů, které vznikly aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R10
R12	Úprava odpadů k aplikaci některého z postupů uvedených pod označením R1 až R11
R13	Skladování materiálů před aplikací některého z postupů uvedených pod označením R1 až R12 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku před sběrem)

8.7. Příloha č. 7: Způsoby odstraňování odpadů

[zákon č. 185/2001 Sb., příloha č. 4]

Příloha 4

Způsoby odstraňování odpadů

Kód	Způsob odstraňování odpadů
D1	Ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu (např. skládkování apod.)
D2	Úprava půdními procesy (např. biologický rozklad kapalných odpadů či kalů v půdě apod.)
D3	Hlubinná injektáž (např. injektáž čerpatelných kapalných odpadů do vrtů, solných komor nebo prostor přírodního původu apod.)
D4	Ukládání do povrchových nádrží (např. vypouštění kapalných odpadů nebo kalů do prohlubní, vodních nádrží, lagun apod.)
D5	Ukládání do speciálně technicky provedených skládek (např. ukládání do oddělených, utěsněných, zavřených prostor izolovaných navzájem i od okolního prostředí apod.)
D6	Vypouštění do vodních těles, kromě moří a oceánů
D7	Vypouštění do moří a oceánů včetně ukládání na mořské dno
D8	Biologická úprava jinde v této příloze nespecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D9	Fyzikálně-chemická úprava jinde v této příloze nespecifikovaná, jejímž konečným produktem jsou sloučeniny nebo směsi, které se odstraňují některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12 (např. odpařování, sušení, kalcinace)
D10	Spalování na pevnině
D11	Spalování na moři
D12	Konečné či trvalé uložení (např. ukládání v kontejnerech do dolů)
D13	Úprava složení nebo smíšení odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D12
D14	Úprava jiných vlastností odpadů (kromě úpravy zahrnuté do D13) před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D13
D15	Skladování odpadů před jejich odstraněním některým z postupů uvedených pod označením D1 až D14 (s výjimkou dočasného skladování na místě vzniku odpadu před shromáždění potřebného množství)

8.8. Příloha č. 8: (Přepsané) rozhovory s odborníky

Ing. Milan Havel (ARNIKA)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

Částečně ano, částečně ne, ona tahle odpověď v podstatě platí pro všechno. Něco se zlepšilo, něco je relativně horší. Například varující je, že roste počet nevratných obalů. Jejich množství trvale dlouhodobě roste, to znamená, že tím roste i množství odpadů, který tak vzniká. Neděláme kroky, které by vedly k jejich snižování. Výrobci určité kroky dělají, není pravda, že ne. Hlavně se snaží snižovat váhu obalů, což ovšem nemusí být vždy dobře, protože např. může dojít k náhradě dobře recyklovatelného materiálu za špatně recyklovatelný. Problém spočívá v tom, že výrobci obalů nezvali na sebe odpovědnost za recyklovatelnost obalů. Když se podíváte na plasty a způsob, jakým se mají následně využít, velkou část obalů z komunálního odpadu, z domácností, nelze recyklovat (nebo jen velmi obtížně), nejde je roztřídit podle jednotlivých typů materiálů. V Praze se využije jenom kolem 50 procent vytríděných plastů, ten zbytek se spaluje, dělá se z nich buď palivo či skončí v malešické spalovně.

To, co se daří, je, že roste množství vytríděných obalů, roste počet kontejnerů na tříděný sběr, zkracují se docházkové vzdálenosti k těmto kontejnerům, roste počet dětí, kteří ví jak a proč třídit, vznikla řada vzdělávacích programů pro školy. Od roku 1997 prošlo vzdělávacím programem EKO-KOMU jeden a půl miliónů dětí.

Tříděný sběr, to je široké téma, má to víc záležitostí než si myslíme. Například náklady na třídění plastů se pohybují v rozmezí od 6 do 12 tisíc korun. Ekonomicky se tedy vyplatí recyklovat PET lahve, u ostatních plastů by to bez dotace od EKO-KOMU nefungovalo.

V ČR není snaha prosazovat vratné obaly, v zahraničí už jsou dál. Některé typy obalů, které nelze recyklovat, jsou schopni zakázat. To je opatření, které si v ČR dokážeme jen sotva představit. V ČR to neuděláme, nazvali bychom to netržním opatřením, jenže trh

má svoje chyby. V USA to ale udělali, zakázali některé typy obalů, které nelze recyklovat.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Ono tam je těch cílů víc, jednak podle směrnice o obalech, jednak podle rámcové směrnice o odpadech. Tyto cíle se překrývají. Rámcová směrnice o odpadech stanovuje oproti rámcové směrnici o obalech vyšší recyklační cíle pro plasty a kovy. Vážným problémem je, že v Evropské unii neexistuje jednotná metodika vykazování, co je materiálové využití obalů a co není. Třeba my, ČR, se pyšníme tím, kolik vytrídíme obalů, že jsme v EU na předních místech, ale ve skutečnosti jsou v těch obalech vykazovány plasty, ze kterých se dělají alternativní paliva, což není, podle nás, materiálové využití. Je to prostě náhrada paliv a je to energetické využití. Čili Evropská unie by měla vyjasnit, co je materiálová recyklace a co není, protože kdyby se to vyjasnilo, tak by recyklace materiálu v ČR klesla možná na polovinu. Osobně si myslím, že dosáhnout recyklace 50 procentní recyklace plastů v komunálním odpadu, jak požaduje evropská směrnice, je velice náročný cíl. V letech 1994 a 2008 byly dělány rozbory složení komunálního odpadu v Praze a množství plastů, které končí v komunálním odpadu, vzrostlo mezi těmito roky o 50 procent (množství papíru kleslo na polovinu). To naznačuje, že moc nevíme, co s tímhle typem odpadu dělat.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Myslím si, že je to otázka odvahy a rozhodnutí (úředníků a politiků). Pravda je ale také i to, že chybí dobré projekty. Například supermarket SPAR v Rakousku, používá vratné obaly na přepravu ovoce a zeleniny, 51 % přepravních obalů je vratných. Právě takovéto malé kroky mohou snižovat produkci obalů. Zákon o obalech je v těchto oblastech, tak obecný a volný, že záleží hlavně na iniciativě a odvaze lidí, něco uskutečnit. A také na jejich motivaci.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

Už jsem o tom mluvil, jak jste slyšela. Jednoznačně výrobci by měli nést odpovědnost za to, jaké obaly produkují, a jestli jsou recyklovatelné, nebo ne. V ČR zajišťuje zpětný odběr obalů společnost EKO-KOM. Protože se však jedná o tzv. společné plnění, nemusí být všechny obaly dobře recyklovatelné (třeba je vytřídit jenom určitou kvótu). Jedno možné řešení je, že výrobci špatně recyklovatelných obalů by platili EKOKOMu víc než ti, kteří vyrábějí obaly z dobře recyklovatelných materiálů (dnes se nerozlišuje recyklovatelnost obalů – platí hlavně pro plasty).

Také je třeba zlepšit značení plastových obalů. Pro řadu lidí je velmi těžké poznat, co lze recyklovat a co ne. Kdyby na obalu bylo napsáno, že obal jde využít, třídění by to pomohlo. Panáček s košem, který ukazuje, že se nejedná o nebezpečný odpad, je zavádějící. Značka materiálu sice dobrá je, ale na třídící lince podle nich materiály stejně nejsou schopni dotříd'ovat.

Zakázat PVC na obaly by mohl být další krok (PVC nepatří do žlutých kontejnerů na plasty). U potravin se již PVC obaly omezili, ale na dalším zboží, třeba u elektrovýrobků, papírenských výrobků, se PVC používá. Zákaz použití PVC na obaly je asi jediná cesta, jak ho omezit. Jinou možností je zavést ekologické daně na vybrané produkty. Příkladem může být zdanění zboží na jedno použití ve Francii.

5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?

Těch faktorů je více. V ČR používáme z historických důvodů více vratných obalů než jinde v EU, současně máme produkci nevratných obalů nižší než třeba v EU15. O problému s vykazováním obalů v alternativních palivech jsem již mluvil dříve. Ovšem pravda je i to, že plastů se v ČR skutečně vytřídí hodně. V zahraničí se totiž plasty třídí odlišným způsobem. Třídí se jen ty, které lze využít, v ČR třídíme většinou vše (mimo PVC).

6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?

Vratné obaly jsou výhodné jak z hlediska životního prostředí, tak z hlediska ekonomického. Viděl jsem studii, z Anglie, zhruba 20 procent výdajů na nákupy tvoří výdaje na obaly. Vratné obaly také snižují množství pohozených odpadků.

7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?

Já nevím. Já celkem EKO-KOM chválím, komunikoval jsem s nimi, udělali hodně práce. Tam, kde vidím rezervu, to je osvěta obcí. EKOKOM ji dělá, ale systém odměn je poměrně složitý. Zastupitelům chybí informace, co je a co není pro obec výhodné. Průměrné náklady na dopravu a likvidaci směsného komunálního odpadu jsou kolem 2 400 až 2 600 Kč, náklady na tříděný sběr, když si obce z nákladů odečtou příspěvek od EKOKOMU, jsou 1 200 až 1 400 Kč, tedy skoro poloviční. Obce ale tyto čísla neznají.

Velké rozdíly jsou v nákladech na tříděný sběr. Jsou obce, které zaplatí za 1 tunu vytríděných plastů 5 tisíc Kč, jsou obce, které zaplatí 12 tisíc Kč.

8. Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?

Já nevím. Já si myslím, že v této chvíli má zákon o obalech nástrojů dost. Neznám ho detailně. Určité nejasnosti představuje samotná definice obalu. Je obal papírek, ve kterém je zabalený bonbon, no není. Ovšem prevenci a snižování množství obalů zákon nebrání.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

Ne. Zákon o obalech často novelizován nebyl. Mění se hlavně zákon o odpadech. Mnoho novel souvisí se změnami evropské legislativy.

10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

Spotřebitelé se podle průzkumu EKOKOMU brání této odpovědnosti. Určitou odpovědnost nést spotřebitel ale musí. Náklady na svoz zmáčknuté PET láhve jsou

tříkrát nižší oproti nezmáčknuté (3 tisíce oproti 9 tisícům Kč). Podobné je to s papírovými krabicemi. Naše chování tak přímo ovlivňuje náklady obcí. Musíme se rozhodnout přijmout buď vyšší poplatky za odpad, nebo více třídít. Vím, že odpadů lze produkovat podstatně méně. Ekologická domácnost může produkci odpadů snížit až na desetinu současného průměru. Současně ale je třeba zvýšit tlak i na výrobce. I oni rozhodují, kolik obalů vyprodukujeme.

*11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?
Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?*

V případě nástrojového mixu nelze oddělit obaly od ostatních komunálních odpadů. Ekonomiku tříděného sběru ovlivňuje velikost poplatku za skládkování, počet provozovaných spaloven apod. To co lze upravit, je výše poplatku, který platí výrobci a prodejci obalů EKOKOMU. Za nerecyklovatelný či těžce recyklovatelné obaly by se mělo platit více než za dobře recyklovatelné výrobky. Posílit je možné odpovědnost výrobců neobalových materiálů. Navrhujeme zavést povinnost zpětného odběru na další výrobky, například kancelářský papír či alespoň reklamní tiskoviny. Zlepšit lze i motivaci obyvatel. V regionech, které produkují malé množství odpadů (pod 100 kg na 1 obyvatele za rok), se platí podle množství vyprodukovaných odpadů (nejvíce za směsný odpad). V ČR se zkouší motivovat lidi slevou na poplatku. Výška slevy závisí na množství vytríděného odpadu (tento systém byl zaveden například v městech Letohrad či Nový Bor).

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

Nevím. Napadá mě ekodesign a prevence. O kolik by to snížilo produkci obalů, ale vyčíslit neumím. Možná by také šel více regulovat obalový trh. Volný trh a žádný trh vidím jako dva póly jednoho celku, ochrana volného trhu by proto neměla být absolutní.

Dále bych se zeptal, jak vytrídít obalů ještě více. Rezervu máme. Rakousko a Německo má o třetinu menší produkci směsného (zbytkového) odpadu než ČR. Mluví se o tom, že zavřeme skládky jako v Německu či Rakousku. Protože však produkuje více směsného odpadu než oni, měly bychom s tím velké problémy.

JUDr. Michal Sobotka, Ph.D. (vyučující na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

Tak já vím, že tady na tu otázku odpovídáte někde v nějaké té třetí otázce, nebo čtvrté s odkazem na ty statistiky, takže cíle se naplňovat daří zcela zjevně, to jako je jasné, Ta statistika hovoří o tom, že cíle se naplňovat daří, čili tady se nedá někde spekulovat že, byť v těch dalších otázkách naznačujete, že by ta skutečnost úplně nemusela odpovídat těm statistickým údajům. Ale z mého pohledu se tím nezabývá, beru to jako právník, nevím, tou statistikou se nezabývám, čili ta statistická data beru to jako fakt. Takže odpověď je ano, daří se v souladu se zákonem, potažmo tedy se směrnicí. Ty cíle jsou převzatý z evropského práva.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Tak vzhledem k okolnostem, ono ty otázky, které tady máte, tak jsou spíše mimoprávního charakteru. To bych si dovilil tvrdit, v převážné většině. Ty možnosti plnění těch cílů jsou do značné míry závislé na nějakých jiných faktorech, než jsou ty právní, jako ekonomické a další, čili při současné situaci jako ekonomická atd. jakékoliv zpřísnění je samozřejmě krokem kupředu a už teď stávající systém mám pocit, jako mnohdy naráží na nějaké maximum akceptovatelnosti ze strany těch subjektů, kterých se to týká. Čili je to jako krok kupředu, to se musí obecně hodnotit pozitivně, jako zpřísnění, ale jestli by to mělo být něco více nebo něco méně, to jak není na právníkovi, aby posuzoval. To se omlouvám, k tomuhle asi nemůžu být konkrétnější.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Otázka zní, jestli jako bariéry, řekli jsme si, že ty cíle se naplňují, čili teď jde o to, jestli se obecně ten cíl prevence a já nevím nakládání s obaly ve smyslu recyklace, jestli se dá ještě zkvalitnit řekněme nad rámec těch zákonem minimálních cílů. Já nevím, mám

pocit, že ono to potom tady souvisí s tou další otázkou, ta prevence vzniku obalů. Po té právní stránce tak samozřejmě tady asi nějaký základní problém nevidím, to asi ne, mimo tu právní stránku mně tady schází možná daleko větší zaměření na veřejnost, jako práce s veřejností. Lidi mnohdy netuší, nevnímají ty možnosti, jako povinnost už vůbec ne, že bych měl někde třídít, nebo něco podobného, čili já bych se jako spíš zaměřil na ty mimoprávní nástroje v tomto ohledu a tady si myslím, že ta osvěta, to vzdělávání, taková ta větší ekologická znalost mezi veřejností by sehrála významnou roli. A to už trochu přecházím k tomu druhému, nebo dalšímu bodu. Ta prevence vzniku obalů, tady si nejsem jistý, jak tu otázku rozumět, jako odpadů z obalů, nebo i obalů? *I obalů. * To je těžké, že jo, protože ty obaly z hlediska environmentálního je vnímáme jako negativum, potenciální odpad, jenže ten odpad má daleko větší, daleko širší okruh funkcí, a tady byste se musela zaměřit, nebo asi i na ty třeba ostatní požadavky, který třeba vyplývají z toho veřejného práva, jako hygienické požadavky na balení a tak dále. Obal prodává, čili tady se na tom obalu střetávají dvě protichůdné tendence, na jednu stranu ho chcete mít co nejméně, na druhou stranu musí unést nějaké funkce, že chrání výrobek, že jsou na něm nějaké informace o složení, atd., že je takový či makový, čili to narážíme v podstatě na nějaký konzumní styl a spotřebu ve společnosti. To jako s tím s tím asi na úrovni práva nic neuděláme, to už by zaváňelo nějakým sociálním inženýrstvím, kdybychom přikazovali, že smíte to, či ono, čili toto jde nad rámec, si myslím, úplně té právní úpravy. Samozřejmě pak nějaký ty metody typu opakovaně použitelný obaly a podobné záležitosti, ale to má taky jako velmi omezenou sféru uplatnění. Čili tady jako hlavní roli hraje za prvé spotřebitelské chování, že jo, je takový velký asi. Jediný, co mne asi tak napadlo, prostor pro úsporu, je balená voda. To je něco, co je poměrně dominantní zdroj třeba těch plastových obalů, a přechod k vodě standardní z vodovodu že jo, to je prostor, ale standardně je dneska prostě všude balená voda, a je to nějaký jako moderní jev té spotřeby, a to je jako jediný, co mne napadá, kde skutečně jako nějaký prostor je. To souvisí s tím jako vzdělávat, vysvětlovat, atd. Čili bariéry, jo práce s veřejností to je si myslím asi, a pak samozřejmě je možné, si myslím, že chybí, a tady o tom nemám nějaké, to zase souvisí s těmi ekonomickými souvislostmi, zda jsou třeba nějaké zpracovatelské kapacity dostatečné pro... Je hezké, že se třídí, ale když pak nevíte, kam s tím získaným materiálem, to myslí, že ta krize x let zpátky, to ukázala hezky. Že děti v mateřských školách sbírají víčka od PETek, ale v okamžiku, kdy ta zpracovatelská kapacita vypadne, nemá zájem, tak jim to zůstalo

ležet někde ve sklepech, a měli problém se toho zbavit. Čili to latí asi i v tom větším měřítku taktéž. Je hezké nastavit jako nějaký systém sběru třídění, ale když nemáme tu koncovku, tak není zájem. Kdyby ta koncovka byla, automaticky existovala, tak se pak samozřejmě vytvoří i ta poptávka po těch materiálech, čili to je otázka, co vytváříme jenom jako část. Tím právem tady zakládáte povinnost, nebo vytváříte nějaký řetězec, ale nemáte pro něj právem nutně zakotvenou i tu koncovku. Ta se potom musí samozřejmě dotvořit nějakým jiným způsobem, jinak to třídění samo o sobě by bylo samoúčelný. Takže jako bariéry, asi tak.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

Prevence vzniku obalů, to je jasné, to je prostě o spotřebě, a těch nárocích, tady asi s tím těžko něco uděláme, to asi děláme dlouhodobě, ty odhady, a neustále ten trend narůstá, a každý to vnímáme i sám u sebe. Jaký vy máte jako spotřebitel možnosti? Nevyberete si. Když si na fakultě tady dojdu koupit kafe, tak ho vždycky dostanu v jednocestném kelímku a na jedno použití. Nemám jinou volbu. Prostě vařit tady svoje, ale to není tak dobrý. Takže je to u toho spotřebitele, čemu dá přednost.

5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?

Nejsem statistik, takže je to, ne nevím, jak se ta statistika tvoří, u těch obalů je problém, že to je v podstatě v rukou jediného subjektu, čili co jediný nejmenovaný subjekt prostě vykáže, tak... a jelikož to sedí, tak nemá asi nikdo moc tendenci to zpochybňovat. Navíc ta kontrola není asi úplně... Ta kontrola může fungovat, že jo, když chceme, tak jako MŽP je jako kontrolní orgán, tak není v moci ministerstva vůbec zpracovat a zkontrolovat nějak relevantně, že dokud bude EKO-KOM vykazovat jako čísla, která odpovídají těm evropským požadavkům, tak není důvod to nějak zpochybňovat. Ale jako nevidím, jestli vy máte nějaký, to bych se i zeptal, jestli jsou tady nějaký náznaky, že by to nemělo být pravda. *Je to třeba ten freeriding. To, že se nenahlásí obaly, ale

pak v koncovce už zase figurují. Že k nám z Asie přichází hodně obalů, ale celní orgány potom nemají tu kompetenci to kontrolovat, hlídat.* Jo, jako že nevstupují stejná data, co se týče obalů uváděných na trh, ale naopak, pak, že se to vykáže v té, čili výsledné procento je potom daleko lepší, protože vůči tomu, hm...* To je jeden z faktorů, tam jich ještě může být více*. Jasně. Tak to se přiznám, že nevím, a tak jasně, tak potom ono ale, to je potom asi trochu o kontrole, trošku někde na jiný úrovni, že jo. Pak jde o to, jestli si plní povinnosti ti dovozci, a jestli vůbec jsou na ten systém toho EKO-KOMu navázání, a pak bych z toho nevinil samozřejmě obalovou společnost, která pracuje s daty, které má. Ta určitě nebude zase z hlediska nějakých ekonomických..., nutně jako vykazovat nebo realizovat vyšší míru plnění těch povinností, než je ten zákonný požadavek. To by nemělo význam. Ekonomicky. Takže pokud ano, je to tak, tak to děkuju za informaci.

6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?

Tak je to nástroj prevence obecně, teď jestli se ptáte jako obecně, nebo na můj osobní názor na to. Já bych byl rád, kdyby zůstala zachována nabídka opakovaně použitelných obalů v tom rozsahu, v kterém aspoň je. Představa, že se pivo prodává výlučně v plastu, je dost tragická a souvisí to trošku s tou kulturou pití Matonky, nebo na tyto nápoje, V podstatě, byť v nabídce na tom trhu jsou, tak to stejně nikdo nevyužívá, je to jenom proto, že mají zákonem stanovený požadavky, ti prodejci. Jako bylo by to dobré z hlediska prevence, to je vcelku, logické, ale obávám se, spíš si myslím, že by se to stejně nevyužilo, protože ten spotřebitel by to neakceptoval. A navíc i z těch ekologických, to já nevím není úplně jednoznačně, co jsem někde viděl, slyšel, není úplně jednoznačné, že by ten plast a to sklo bylo jednoznačně výhodné, či nevýhodné. Záleží na, při těch vzdálenostech, na kterých se dneska ty nápoje pohybují, tak přeprava těch skleněných obalů a pak jejich příprava k tomu opakovanému použití je možná náročnější než ten jednocestný obal. Já bych byl proto u těch nápojů, aby se nepoužívaly vůbec. Abychom pili vodu z vodovodu. No ale tak.

7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?

Tak EKO-KOM se pohybuje v rámci autorizace, spíš bych, jako i když to dneska už úplně není dost dobře možné, kdyby byl ještě jeden konkurenční systém. V začátcích tady byla tendence vytvořit jako ještě jeden, který se měl týkat těch skleněných obalů, on ten EKO-KOM je jako spíš zaměřený na ty plasty a těm ostatním obalům se nevěnuje až tak úplně důsledně. Čili EKO-KOM se pohybuje v rámci autorizace, to je jeho věc, čili tam jako v principu není co měnit, ale spíše ta nevýhoda, ta jejich dominantní, nechci říct monopolní, pořád to není jediná možnost, to je to jejich dominantní postavení. Tady je spíš otázka, a to už tady přeběhnu, na co bych se zeptal jiných expertů v té poslední otázce, proč se nenašel ještě jako někdo, jako jeden se vez, to bylo v počátku obhajování zákona o obalech, ale ten neuspěl s autorizací, že se nenajde někdo, kdo by vytvořil ten systém ještě jeden. Čili asi se všichni adaptovali na EKO-KOMácký systém a nikdo nemá tu potřebu, není tady ta síla, ta poptávka, proto vytvořit ten konkurenční systém, že by to prospělo. No ale....

8. *Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?*

Novelizován byl mnohokrát, dokonce jsem si kvůli tomu tady udělal i přehledku všech těch novel, ale drtivá většina byly zanedbatelné novely související úplně s něčím jiným, nebo s nějakými obecnějšími úpravami, který se netýkají primárně této novely, který se týkaly obecně zákona o obalech, byly v podstatě enom dvě takový větší a vždycky vyvolaný potřebou přizpůsobit se evropskému právu, odstranit nějaký drobný nedostatek tý stávající úpravy. Pokud nebude potřeba nějaká z evropského práva, tak asi není důvod ten zákon novelizovat. To jako proč, buď tam něco nefunguje, anebo je potřeba přizpůsobit se vývoji na evropský úrovni, ale to momentálně není nutný. Novelizovat zákony jen proto, že se dlouhou nic neměnilo, to asi není úplně správný přístup.

9. *Domníváte se, že novelizace zákon znehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?*

To ne. Ani ne, tak ty úpravy byly racionální, dílčí body bychom mohli vytýkat, ty třeba obal, obalový prostředek, tam se z hlediska nějaké té praxe rozhodovací pak opuštěné,

zrušené ministerstva průmyslu a obchodu přistoupilo, že oni vykládaly ten obal a pojem obal příliš jako úzce a vedlo to k tomu, že se musel zavést pojem obalový prostředek, čili v tomto ohledu jako je to funkční, byť je to možná zbytečné, protože by stačilo prostě jenom racionálně vykládat ten primární pojem, ale už se s tím umí pracovat dneska, tak zase není důvod to měnit prostě jenom jako, jenom proto, když nás k tomu ta unie nutit nebude, tak bych k žádné změně v tomto nepřistupoval. Čili nemyslím si, že snížili, naopak zvýšili, ale zvýšili v tom smyslu, že potlačili tu špatnou rozhodovací praxi, která tady byla na základě toho předchozího znění. Čili to spíš bylo o té praxi, že byla špatná. A místo, aby se změnila praxe, tak se změnil zákon a ten určitý typ té praxe se v podstatě jako vyloučil. Ta možnost vyloučila.

*10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem?
Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?*

Tak spotřebitel zodpovědnost nese, že jo, tak jako primárně za odpad. Vezmu-li spotřebitele, je to komunální odpad. V jakém směru by měla být zvýšena? Spotřebitel k němu má stejnou povinnost jako k jakémukoliv jinému odpadu, který vyprodukuje, čili tady si jako nějak nedokážu představit v čem. Nástroje na straně obce tady jsou, jako např. třídít, ale jako primárně on tu odpovědnost má. Takže v čem by měla být vyšší? V tom nekoupit si ten obal, abych pak nevyprodukoval ten odpad. Co se týče jako samotného nakládání s odpadem, tady asi si nedokážu nějak představit, že by ten spotřebitel měl mít nějaké jiné postavení. To spíš souvisí s obecnější otázkou, jestli v té naší konstrukci, kde ty fyzické osoby, ti naši spotřebitelé v domácnostech nemají to postavení de jure původce odpadu, ale je to vázáno až potom na tu obec jako původce komunálu, jestli by toto přineslo nějakou změnu, kdyby se, je to sice v rozporu s evropským právem, ale zase to nějak principiálně nevádí, takže pokud by se zakotvila fyzická osoba jako původce odpadu, tak jestli by to přineslo nějakou kvalitativní změnu. Možná v tom myšlení to není ta služba, kterou mi ta obec musí automaticky poskytovat, že se mi postará o odpady, ale že to je primárně moje odpovědnost. Ale ta zkušenost z minulosti zase spíš ukazuje, že pokud bychom tu odpovědnost přenesli příliš důsledně, tak to potom povede k tomu, že ty odpady budou končit všude možně, jen ne, kde mají. Čili v tomto si ta obec předchází nějakým problémům, radši to za méně peněz všechno od těch občanů vyberu a postarám se o to sám, než aby pak musela řešit nějaký násobky

černých skládek, nebo nějaký spalování doma v kotli. S tím už nějaký zkušenosti jsou, ale to se netýká specificky obalů, to se týká komunálu obecně. Čili už dnes je dostatečná, respektive ten rozsah těch povinností, a teď jde jenom o to, jak je důsledně vymáhat po těch lidech. A to se úplně neděje.

11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?

Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?

No, to je tady to, co si představujete pod tím pojmem stávajícím nástrojový mixem, protože já tu nějaký mix úplně nevidím ve vztahu k těm obalům. Ty povinnosti, který si oni plní, tak ty jsou, to je prostě zákonem stanovená povinnost. Tečka. Tady jako nic jiného není. Pak se můžeme bavit ve vztahu jako vůči komu, jestli je to vůči těm povinným subjektům ve smyslu výrobci, atd., nebo jestli je to ve vztahu k těm spotřebitelům, to už jsem říkal na začátku. Někáká větší osvěta, atd. Problém třeba toho třídění je zcela zjevně, že není úplně jako čisté. Když si otevřu kontejner na plasty, tak jako tam najdu všechno možný, čili to asi trošku znesnadňuje potom to další nakládání, musí se to dotříd'ovat, a je tam všechno možné pohromadě, čili záleží, o který subjekt se v rámci plnění těch povinností jedná. Asi největší nedostatky bych viděl na straně té koncovky, čili faktických producentů těch odpadů. Tam by stálo za to i ve vztahu k tomu komunálnímu odpadu obecně. Povinnost mají zákonem stanovenou, respektive obecně závaznou vyhláškou, ale jestli se to vymáhá v praxi, nikdy, že jo. Nesmíte dát do nádoby na směsný komunální odpad vyříditelné složky, ale nikdy se nestane, že by já nevím, popeláři, kteří vyvázejí, tak že by nevyvezli. Nemáte vyříděno, zkontrolují, nechají stát. To není ale zrovna situace, kdy by mohlo být použito si myslím, takového klasického. Porušujete vyhlášku, netřídíte, čili pokuta. To je něco, co nemůže samozřejmě fungovat. Tady se musí najít nějaký soft nástroje, typu jako vysvětlovat, ani ten ekonomický nástroj neplní úplně. Ten poplatek prostě za ten komunální odpad naráží na nějaký stop. Teď mně líčil jeden starosta zkušenost, kdy zavedli takový chrpový systém, kdy platili poplatek jednotně, samozřejmě, za komunální odpad, a když pak posbírali nějaký plasty, tak ta svozová firma, co svázela ty plasty separátně, každý ten pytel načetla, a těm občanům potom odečetli z toho poplatku podle toho množství. Ale do vesnice se jim prostě začaly stahovat plasty prostě z široka daleka, a protože místní hned vycítili příležitost, jak ušetřit, čili český člověk s prominutím využije každé

mezery, která je. Čili někdo to funguje a vím, že to má spousta obcí, tenhle ten mechanismus, ale tady ten konkrétní příklad, kdy od toho museli upustit, protože toho okamžitě místní začali zneužívat, ta ekonomická stimulace pak vedla paradoxně k tomu, že se pak ta obec musela postarat o mnohem větší množství odpadu, než které se na jejím území vůbec. To by se pak muselo uvažovat třeba o nějaké plošné dani, ze které by se pak centrálně hradilo, ale touž pak zavání trošku příliš nějakým centrálním plánováním. Vycházíme-li z toho, že zákon o obalech funguje, protože statistika o tom hovoří, tak není úplně asi moc nějaký systémový prostor pro nějaké zásadní změny. Spíše jako dílčí kroky. Ale to vzdělání určitě, když si vezmeme EKO-KOM, který má dělat nějakou osvětu, tak ta jeho osvěta je samozřejmě primárně zaměřená na to třídění. Až na takový ten druhý krok. Ale taková ta primární osvěta typu předcházet vzniku, tomu se tady nikdo nevěnuje. Ani se to nezdůrazňuje. Čili až ta „second best choice“, produkce odpadů není problém, problém je až pak, když se s nimi zachází nějak nešetrně. No, to je trošku špatný přístup, že jo. Problém je ta produkce, ale tomu se nikdo nevěnuje, ale nevěnuje se tomu jak u obalů, tak ani někde jinde. Takže asi to dost dobře nejde. To ale není otázka pro právníky, že jo.

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

(Tato otázka byla již zodpovězena v otázce č. 7.)

Mgr. Ing. Ladislav Trylč (Ministerstvo životního prostředí – oddělení zpětného odběru)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

No, já se osobně domnívám, že daří, čili cíle, které po nás chce směrnice a potažmo zákon, jsou plněny dobře, a troufnu si říct, že i ten systém, který je tady nastaven, vykazuje velmi dobré parametry v evropském kontextu. *Žádná kritika? * Kritika samozřejmě může být, ale to by bylo na delší diskusi, určitě zásadní je míra zapojení občanů do toho systému. Troufnu si říct, že je v ČR poměrně vysoká, ale na druhou stranu mohla by být určitě vyšší. Jestliže aktuálně hovoříme o 70 procent obyvatel, kteří skutečně třídí, toto číslo je očištěné o ty, kteří tvrdí, že třídí, ale ve skutečnosti netřídí, tak zhruba těch skutečných třídíčů je 70 procent. Může se to zdát hodně, může se to zdát i málo, ale řekněme, že těch 30 procent odpadu, co ti občané nevytřídí, je poměrně velké množství, čili určitě je to míra zapojení občanů do tohoto systému, pak je to řekněme nějaká míra udržování nebo zachování toho stavu, jaký je, čímž myslím, že je vlastně podle těch informací, co mám třeba od EKO-KOMu, tak, že pokud se to téma té společnosti nepřipomíná dostatečně pravidelně, tak se jakoby vytrácí. Takže jakoby řada těch lidí, co skutečně třídí, tak to nejsou ještě ti praví třídíči, ale dělají to z nějakých pohnutek společenských, protože je to dobré, a ve chvíli, kdy se to téma začne trochu z té společnosti vytrácet, tak jakoby jejich aktivita uvažá. Toto jsou určitě prvky, které by měly být nějakým způsobem třeba zlepšovány, ale to jsou věci, které jsou během na dlouhou trať. Jinak, co se týče toho systému jako takového, troufnu si říct, že ten systém, jaký funguje v ČR, je trošku, nechci říct unikátní, ale nějakým způsobem se dokázal poučit z těch chyb, které třeba vznikly u těch různých systémů v jiných státech, řekněme v tom začátku 90. let, kdy ty prvky toho systému vznikaly, a myslím si, že funguje velmi dobře. Co bych jako jmenoval jako zásadní problém celého toho systému, ale to není problém systému, to je problém bohužel...v podstatě ten systém je dneska založen na úzké spolupráci s obcemi, a EKO-KOM jako autorizovaná obalová společnost proplácí částečně náklady obcím na systém sběru té obalové složky odpadu. Proto říkám, není to problém systému, je to problém ČR, že bohužel ty společnosti, které pro obce zajišťují svoz odpadů, tak mnohdy si ta obec nedokáže

vyjednat vhodné finanční podmínky. Víme prostě i to, že ty svozové společnosti velmi často si nějakým způsobem domlouvají ten trh, koneckonců není to tak dlouho, co právě antimonopolní úřad udělil za toto právě pokutu společnosti ASA a AVE za to, že si stanovovaly, dohodovaly se na výši cen. To je právě ten problém, že toto zásadním způsobem prodražuje služby nejen celého odpadového hospodářství v této republice, ale i služby té autorizované obalové společnosti, protože ona proplácí nějaký průměrný náklad na sběr jedné tuny odpadu v obci. A pokud tady nefunguje dostatečné konkurenční, nebo vhodné prostředí na to, aby ty svozové společnosti, nebo aby ty obce si dokázaly dohodnout s těmi svozovými společnostmi nějaké optimální náklady, jinými slovy, pokud ty společnosti mají návrh, tak celé to ten systém prodražuje. To bych jmenoval asi jako zásadní problém. To je problém státu a bohužel celého toho stavu, do kterého se celé to hospodářství dostalo.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Částečně určitě ano, nicméně na tom internetu... Takhle, můžu popsat ty cíle, které jsou v novém návrhu plánu odpadového hospodářství. To je jedna věc. A druhá věc je, že aktuálně běží novela toho obalového zákona, a tam se ty cíle taky rozšiřují. Jsem nahráván, tak necht' to slyší i budoucí generace. V podstatě tam šlo o to, že my jsme navrhli cíle do roku 2020. Čili jako ty stávající končí 2012 a my jsme navrhli do roku 2020. Problém ovšem nastal v tom, že ministerstvo průmyslu a obchodu vyjádřilo zásadní připomínku k tomu, teď mluvím ale o novele zákona. Řeklo tedy, že nemůžeme stanovovat cíle nové, když nemáme plán odpadového hospodářství. Takže v podstatě nám vytýkali, že to děláme odzadu, a jejich požadavek tedy zněl, udělejme plán odpadového hospodářství, udělejme návrh, dejme tam ty cíle, které jsou teď tady navrženy v té novele, v tom návrhu novely, tzn. do roku 2020, a udělejme potom veškeré ekonomické analýzy toho plánu odpadového hospodářství jako takového, zjistíme, kolik to bude stát průmysl, kolik to bude stát další zúčastněné subjekty, a pak se tedy dohodněme, jak to bude v tom zákoně, respektive až budeme mít ekonomické analýzy, rozhodněme se, zda to necháme v tom plánu odpadového hospodářství, nebo jestli to upravíme, a až bude teda finální plán odpadového hospodářství, dělejme zákon. Akorát protože my jsme byli v takové tíživé situaci, že vlastně ty původní cíle končí

v roce 2012, tak ta novela byla pro nás docela prioritou, takže jsme vlastně kývli na takový kompromis, že jsme tu tabulku usekli v roce 2015, takže v současnosti se ukončilo už to mezirezortní připomínkové řízení, novela zákona o obalech, která stanovuje cíle pro roky 2013 až 2015, ale v podstatě ono se tam vůbec nic nezvyšuje, ono je to stejný jako v tom roce 2012. Čili tam to spíš bylo o tom, že ty tři roky měly být jakési období pro přípravu, než prostě dojde k nějakému zvyšování cílů, aby to prostě nebylo skokově, že ze dne na den uděláme novelu a od příštího roku se má zvyšovat. Čili zůstalo tam prostě, řekněme toto přechodné období, takže teď máme v tom návrhu, aktuálně běží sice to prodloužení, ale v podstatě cíle se nezvedají. Takže k tomuto návrhu se mohu těžko vyjadřovat, protože tam v podstatě není, co měnit, ale kdybych se vyjadřoval k tomu plánu odpadového hospodářství, tak tzn. k těm cílům do roku 2020, tak já si osobně myslím, že jsou nastaveny poměrně dobře, nicméně jsou nastaveny nad úroveň požadavků ze strany EU, tzn., že jsou nějakým způsobem stanoveny i třeba nad rámec té evropské směrnice a je tam poměrně vysoká cílová hodnota energetického využití odpadu z obalů a tam je 80 procent pro rok 2020, což je samozřejmě poměrně vysoké číslo, na druhou stranu je realizovatelné za předpokladu, že do té doby v ČR vzniknou nová zařízení na energetické využití odpadu. Takže pokud ne, pokud by tato zařízení nevznikla do té doby, v současnosti jsou tu tři, pokud by nevznikla do roku 2020 žádná, tak je zřejmé, že ten cíl 80 procent pro ČR je nereálný. Pokud by vznikla, tak je to relativně snadno splnitelný cíl. Ještě možná zmínit. U plastů tam pouze došlo k výraznému nárůstu, a to je vlastně z toho důvodu, že ty plasty se u nás recyklují poměrně dobře, a že je nesmysl tam nechávat byť minimální cíle, které po nás chce třeba Evropa jako minimální, tak je nesmysl tam nechávat čísla jako třeba 27 procent, kdy se to dneska přibližně plní na těch 60. Takže z tohoto důvodu u těch plastů došlo k rozšíření, a u těch ostatních komodit, u kovů také došlo k mírnému rozšíření, a ty ostatní komodity zůstaly vlastně na té stávající úrovni, která už, tzn. papír a sklo, které už dneska je nad úroveň toho, co požaduje EU.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Možné bariéry? No tak to je jedna z těch otázek, která je velmi obecná a nevěděl bych úplně, co na ní říct. Jedna z těch bariér je samozřejmě, o čem jsem mluvil na začátku, ta

účast občanů vůbec v tom celém systému, to je prostě základní cíl, a pokud jsou nějaké překážky, proč ti občasně se nechtějí do toho zapojit, tak to je jeden problém. Určitě druhý problém je ta finanční stránka jako taková, s čím samozřejmě souvisí prostě i to, o čem jsem hovořil, že vlastně ty vztahy mezi svozovými společnostmi a obcemi často prodražují celé to odpadové hospodářství a samozřejmě ono to potom často sklouzne v to, že bohužel znám několik takových případů, že, jeden přímo tady teda z ministerstva, kdy vlastně, pakliže ta obec má pro toho občana opravdu velmi nevýhodné podmínky, jinými slovy, že ten občan za ty odpady prostě platí hodně a bez nějakého viditelného výsledku, to znamená, že ta obec prostě standardně nabízí kontejnery někde u kostela a za hospodou a prostě ten občan platí nějaké nehorázné peníze, tak to může vést k tomu, že prostě ti občané zahořknou a mají pocit, že prostě stejně to je celý zkorumpovaný a že je to stejně k ničemu a do jistý míry to podráží smysl a důvěru celého toho systému, jako odpadového hospodářství, včetně toho třídění. Takže ono je to prostě o těch penězích. Pokud samozřejmě by to ty obce dělaly levněji, a ještě by se řekněme o ty občany staraly, to znamená, vysvětlovaly by jim, kam to mají dávat, dělaly by nějaké informační kampaně, tak to si myslím, je ta nejlepší cesta, protože ten občan skutečně vidí, že přestože by platil třeba i víc, tak, že ty peníze někam jdou, že to má smysl. Ale bohužel těchto osvícených obcí není v ČR dostatek, a bohužel velká část z nich funguje bohužel tím modelem, že občan platí, někde se to hází, někdo to odváží, nikdo to neřeší, ale to nepřispívá vlastně k té důvěře toho občana ve smysl toho systému, jako proč to má dělat. Takže tohle bych řekl, že je jeden ze zásadních systémů, nebo ze zásadních jaksi bariér, která by jako to naplňování mohla bránit, když by vlastně došlo k podkopání důvěry toho občana v ten systém jako takový. A tuhleto finanční motivaci vnímám jako jedno velké riziko asi v tuto chvíli.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

No, tahle otázka je samozřejmě na místě, na druhou stranu tak, jak je dneska ten systém dneska nastaven, tak si troufnu trošičku říct, že ta otázka je zčásti filosofická. Vysvětlím to z toho důvodu, protože ten systém prevence je dneska stanoven jakousi normou. Máme nějakou normu, jak mohou podnikatelé, obecně ti, co plní obaly, zajistit soulad

svého počínání, tzn. soulad těch povinností, které mají s ohledem na prevenci vlastně s tou směrnicí. No a ta norma říká, nebo stanovuje nějaká funkční kritéria, které má, ten kdo plní ty obaly, posoudit, aby teda splnil, dosáhl prevenci, nebo aby mohl říct, já jsem zajistil minimální množství obalů na nějakou jednotku obaleného materiálu. A ta funkční kritéria jsou velmi široká, tzn. je tam, teď nevím přesně, kolik jich tam je, ale je tam třeba marketing, je tam přijatelnost pro spotřebitele, je tam přijatelnost pro dopravu, jiné aspekty, přiznám se, že to nemám úplně v hlavě, ale v podstatě to znamená, že každý, kdo je trošičku šikovný, tak může říct, že tento obal, nebo tloušťka tohoto obalu byla použita právě proto, aby splnil nějaké z těchto kritérií. Na jednu stranu se to může zdát jako nesmysl, a leckdo by mohl volat po tom: změníme tento systém, a pokud by se změnil, tak v tu chvíli se musíme smířit s tím, že z toho trhu musí zmizet výrobky, jako jsou třeba bonboniéry, nebo parfémy, protože nikdo nemůže čistě z environmentálních měřítek obhájit, že na trhu musí být výrobek typu parfému, který má prostě velmi tlusté sklo ve své lahvičce, na velmi malý objem toho produktu. Čili když bych to chtěl udělat ekologicky, tak vezmu nějaký plastový pytlíček, strčím do toho to stříkátko, a budu to prodávat. Ale všichni víme, že takhle to prostě nikdo nechce, že by to takhle nikdo nekoupil, čili dostáváme se k tomu, že to kritérium marketing tam prostě být musí. Ta přijatelnost pro spotřebitele. A když už jaksí připustíme, že na tom trhu mohou existovat tyhle výrobky, typu bonboniéra, která má prostě osm obalů, než se k tomu bonbonku jenom propracujeme, tak pokud je nechceme zakázat, tak se musíme smířit s tím, že prostě se budeme vždycky střetávat ve filosofické jaksí rovině, zda obal konkrétního výrobku nemohl být tenčí, tlustší apod. Ale samozřejmě nechci to úplně bagatelizovat úplně až do extrému, ono to částečně taky souvisí, já bych řekl, s jakousi sebevědomostí těch kontrolních orgánů, protože jsou zcela jednoznačně případy, kdy opravdu nás to uhodí do očí, když si koupíme, já nevím, láhev saponátu a zjistíme, že ta láhev je naplněná pouze z poloviny. Čili pak je samozřejmě otázka, on to samozřejmě může ten výrobce vysvětlit, třeba informovanost, že potřeboval dát na ten obal dostatek textu, o dostatečné velikosti aby informoval spotřebitele o všech jaksí požadavcích, jo čili ono to není snadné, dát někomu pokutu za to, že nesplnil tu prevenci. Na druhou stranu, právě proto, že to není snadné, tak se do toho nikdo nežene. Ty kontrolní orgány to prostě nechtějí dělat, protože je riziko, že povedou dlouhé správní řízení s někým, s nějakým takovýhle správním subjektem o tom, pak se to dostane k soudu, a ten soud to zruší pro nedostatek důkazů, protože ta firma vlastně nic neporušila. Tak to je důvod,

proč se do toho nikdo nežene. Ale pokud by tohle někdo zkusil, nějaký, řekněme kontrolní orgán, a pár těch případů by skutečně došly až do toho finále pokuty, že by to potvrdil soud, tak pak věřím tomu, že by to mohlo jaksí vést k tomu, že by ty firmy nad tím začaly přemýšlet trošičku víc. Ale říkám, bohužel to trošičku souvisí se sebevědomostí těch kontrolních orgánů, a potažmo pak i s tím celým soudním systémem, apod. Ale v tuhle chvíli je to bohužel na této rovině a nevidím tam moc prostor proto změnit tenhle systém, jak je to nastavený z hlediska zákona. Na druhou stranu určitě platí, že tím, jak je, ona to nestanovuje přímo směrnice, ale většina evropských států má ten systém využití obalových odpadů na tom systému tzv. prodloužené odpovědnosti výrobce. A to v podstatě znamená, že ten výrobce platí určitý poplatek za to, co někdo uvedl na trh, znamená, za to, co zabalil. A tam je logicky už potom nepřímou úměrou dáno, čím větší množství uvedu na trh, tím více budu platit. Tak to je ta zásadní motivace, proč ti výrobci chtějí z vlastní vůle snižovat to množství těch obalů, které uvádějí na trh. Zas na druhou stranu, má to i svoje negativní aspekty. Dost často to vede k tomu, že ti výrobci ve snaze ušetřit na těch poplatcích pro ty autorizované obalové společnosti, tak vlastně volí nějaké jiné typy materiálů a dost často třeba kompozitní materiály, protože ty kompozitní materiály dost často mívají unikátní bariérové vlastnosti a třeba i lehčí než je... oni zaplatí méně na těch poplatcích, ale na druhou stranu jsou prakticky nerecyklovatelné. Jo to třeba bych mohl jmenovat klasicky plechovky nebo konzervy od paštik, kdysi se paštiky vyráběly normálně v ocelových konzervách a ty byly těžké samozřejmě, tzn., platilo se autorizované obalové společnosti za ně více, a ve chvíli, kdy ty konzervy přešly na hliník, tak jednak jsou ty konzervy lehčí, ale na druhou stranu recyklovatelnost těchto obalů je značně problematická. Protože tu konzervu prakticky vezmou jakékoliv sběrné suroviny, pokud jí tam někdo odnese, vezme jí každý sběrný dvůr, ale využití těch tenkostěnných hliníkových obalů, ne, že by nebylo, ono je, ale ten systém jejich sběru prakticky není, a jejich využití je problematické, Tak to je třeba jeden příklad, kde došlo k nějaké úspoře hmotnosti, ale fakticky to nemá úplně pozitivní vliv na životní prostředí. Nehledě na to, že ten hliník je třeba podstatně energeticky náročnější, než třeba ta ocel.

5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?

No, těch faktorů je tam samozřejmě celá řada. A asi jedním z nejzásadnějších faktorem, se kterým se potýká celá Evropa, je to, čemu se odborně říká freeriding, a znamená to, že jsou na tom trhu obaly, které nejsou započítány na začátku do toho systému, ale ve skutečnosti je na konci někdo předá k recyklaci, to znamená, jsou započteny pouze na konci toho vzorce, ale ne na začátku. Toto skutečně významně může navyšovat ten optický dojem, že ta recyklace je vyšší. Týká se to samozřejmě celé Evropy, a samozřejmě se hrozně špatně odhaduje míra toho freeridingu. Obecně se říká, že je poměrně nižší třeba u těch prodejních obalů, tzn., těch, co jsou určeny pro prodej spotřebiteli, a že poměrně vyšší může být u těch obalů průmyslových. Obecně se to říká, já bych to osobně potvrdil taky, i na základě svých zkušeností, se kterými se setkávám, že dost často se probudí nějaká firma, která řadu let sem dováží poměrně významné množství, najednou zjistí, že by měla plnit nějaké povinnosti k zákonu o obalech, což je dané také tím, že je evropský trh jednotný, a pokud k tomuhle dovozu dochází v rámci Evropy, tak to nikdo vlastně nezkontroluje. To je jeden aspekt, freeriding. Druhý aspekt je jaksi ten fakt, že mají být sledovány samostatně obalové odpady, přestože ty obalové odpady jsou součástí nějakého odpadového toku. V ČR je tento problém řešen prostřednictvím nějakých přepočtových koeficientů. Obecně to znamená, že se vyřídí kontejner plastů a ročně autorizovaná obalová společnost každý rok dělá rozboru obsahu těch obalových kontejnerů a stanovuje podíl té obalové složky. Takže u plastů jsou obaly z nějakých 85 procent, myslím, u papíru je to nějakých 20 procent, u skla asi 99 procent. A na základě těchto čísel se vlastně přepočte ta celková hmotnost toho objemu na tu obalovou složku. No a samozřejmě je to jenom statistický nástroj, takže i v tomto může vzniknout nějaká míra chyby. Třetí aspekt, který bych uvedl, zase říkám týká se to všech členských států, je už samotná ta definice toho pojmu obal. Prostě obal je něco virtuálního. Ale aby se dalo na to virtuálně stanovit nějaké procento cílů, tak se musí stanovit nějaká jasná definice. Ta definice se vztahuje na to, když něco obalím a prodám to někomu. Takže vlastně obalem už není, když si jdu koupit folii, nebo když si jdu koupit mikroténový sáček, abych si do něj každé ráno zabalil svačinu, tak to není obal podle zákona. Na druhou stranu, když někdo dělá rozbor té barevné popelnice, tak ten mikroténový sáček velmi špatně odliším od toho sáčku, který jsem dostal v obchodě na rohlíky, to už obal je. Čili jsou zde prostě produkty, které vypadají úplně stejně, ale některé jsou podle zákona obalem, a jiné nejsou podle zákona o obalech. Samozřejmě

při stanovování té míry celkového obsahu těch obalových odpadů, tak toto nemůže být zohledněno. Nedokážu si ani představit, jak to nějak statisticky ošetřit. Tak to je jako určitě další prvek, který může opticky navyšovat tu míru recyklace. Ale zase říkám, platí to ve všech členských státech stejně, tedy částečně ano, i ne. To bych možná dal jako zajímavou vsuvku, že třeba... Jednu poznámku k tomu zkreslování, ale která se netýká ČR, že tenhle problém jakoby stanovení podílu obalových odpadů každý stát vyřešil trochu jinak a tuším, že v Německu to má fungovat tak, že oni vlastně mají systém, kdy ti výrobci jako platí celý ten systém a pak jsou sbírány samostatně obalové odpady, čili že v podstatě jsou vedle sebe kontejnery na obaly a vedle sebe kontejnery na ty neobalové části. A potom třeba čistě legislativně, co ten občan hodí do toho kontejneru na obal, přestože to obal není, je to započteno jako obal. Že tam vlastně nestanovuje nikdo podíl těch obalů, protože to je určeno čistě na obaly. A pak samozřejmě oni docházejí k závratným číslům, když tam jsou házeny neobalové odpady. Toto se zase týká třeba jiných států, ne ČR.

6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?

Jako občan ČR, bych na tohle odpověděl asi ano, ale jako úředník ministerstva musím říct, že nevidím jako žádné nástroje pro rozšíření použití těch opakovaně použitých obalů. A bohužel musím říct, že ten trend je spíš opačný. Samozřejmě dlouho tu fungoval systém na opakovaně používané nápojové obaly, a dříve jak i na nealkoholické nápoje, Donedávna tady v podstatě fungoval výhradně na pивní obaly a víme, že prostě to už dnes taky není pravda. Čili že v roce 2008 Heinekken naučil tento národ pít pivo z PET lahve, tak lidem se to velmi zalíbilo, a byť to považuju z hlediska životního prostředí za špatné, z hlediska kultury pivovarnictví přímo za hnusné, tak v podstatě s tím není příliš moc co dělat. Aby stát nějakým způsobem diktoval průmyslu, jaké má používat obaly, tak prostě to nejde. Samozřejmě mohlo by se to odehrávat, a vím, že v některých členských státech se to i odehrává spíš třeba na té dobrovolné úrovni ve smyslu, že třeba různé řetězce používají třeba na zeleninu jenom opakovatelně použitelné přepravky, pak je to o tom, že se prostě dohodnou nějakí obchodníci s nějakou distributorskou sítí na nějakém jednotném systému, a ono to funguje. Ale samozřejmě ten stát může v těchto případech fungovat jako moderátor, nějakým způsobem to usměrňovat, tuhleto diskuzi těch dobrovolných nástrojů. Na druhou stranu

bohužel řekl bych, že tenhle stát, nebo obecně ministerstvo životního prostředí asi není podobným aktivitám příliš nakloněno. Takže v tuto chvíli si v podstatě každý si plní, do čeho chce. Pokud plní do opakovaně použitelných odpadů, tak má poměrně značné úlevy z toho zákona, tzn., nemusí platit žádné poplatky u té autorizované obalové společnosti, protože vratné obaly nebo opakovaně použitelné obaly jsou nezpлатněné, nemusí zajišťovat nějaký zpětný odběr pro ně, protože ten zpětný odběr je v podstatě zaveden tím systémem výkupu, a pokud ten dotyčný plní do těch jednocestných obalů, pak prostě se na něj vztahuje povinnost využití zajištění zpětného obalu, tzn. platby autorizované obalové společnosti. Těžko s tím něco udělat jiného.

7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?

(Tato otázka již byla zodpovězena v otázce č. 1.)

8. Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?

Já se domnívám, že ano, dokonce i jedna úprava byla připravena poměrně podrobně, poměrně finálně, ale byla zastavena v rámci tohoto baráku, v rámci ministerstva byla zastavena, neřeknu vám, proč, protože to nevím, a neví to nikdo, jenom pan ministr. A tím skončím. Ale určitě novelizace je potřeba, ale týká se to spíš nějakých drobných úprav, aby byly některé věci jasnější, než jsou. Právě se to třeba týká problematiky uvádění obalů na trh při příhraniční přepravě, čili naším cílem bylo zvýšit ty kompetence pro ty celní orgány, aby .... Víím, že dneska už nemají možnost, přestože to občas i dělají, tak neměli by zadržovat zboží na hranicích. Ale vííme, že to jsou prostě případy, kdy řada firem, dost často třeba asijských, sem opakovaně dováží ze zahraničí výrobky v obalech, nejsou zaregistrováni u té autorizované obalové společnosti, neplní ty povinnosti nijak, a záměrně se třeba vyhýbají i kontaktu s českou inspekcí životního prostředí, kdy je to dneska těžko dohledatelné, a dneska mají ti celníci omezené možnosti, jak tomu předcházet. To je jedna z těch částí, které byly předmětem té novely. Pak třeba určitě je tam problematiky tzv. kombinovaného plnění, kdy ten zákon

dává možnost, že ty povinnosti se mohou plnit samostatně, anebo teda prostřednictvím té autorizované společnosti, ale někdy jsou společnosti, které by to chtěly dělat dohromady, tzn. část obalů samostatně, část obalů přes autorizovanou obalovou společnost, a ten zákon to dneska nezakazuje. Zase na druhou stranu nevynechává absolutně žádné podmínky pro tenhle systém. A pokud bychom tenhle systém nějak hromadně zaváděli, nebo připustili, tak je tma možnost duplicitní evidence, jsou tam různé právní problémy, třeba při kontrolách apod. Pokud bychom toto chtěli nějak umožnit, nějak hromadně, tak by měl zákon prostě definovat tento systém. Nějak detailněji. Ještě přemýšlím, jestli tam je nějaká zásadní část, Asi toto je zásadní. Jsou to spíš jako drobnosti, které nějakým způsobem lépe definují něco, co už tu funguje, aby to mohlo fungovat ještě líp.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

Tady se jednoznačně nedomnívám, protože ty novelizace toho zákona, který doposavad proběhly, tak naopak byly ve prospěch celého toho systému a určitě tam nedošlo k zpřehlednění nebo snížení účinnosti. Troufl bych si říct, že možná naopak...nevím do jaké míry vás to bude v rámci práce zajímat, ale tam třeba zajímavá věc vznikla v úplně začátku toho zákona, kdy zákon definoval obal jenom ve vztahu k zboží, které je prodáváno spotřebiteli, čili úplně ta definice pomíjela průmyslové obaly. A toto pojetí pojmu obal bylo naprosto v rozporu s evropskou směrnicí nebo s evropskou definicí obalu, která říká, že obaly zahrnují všechny obaly, to znamená i ty průmyslové. A ještě tam tehdy byla jako taková patálie, že v pochybnostech co je a co není obal, stanovovalo ministerstvo životního...pardon, tehdy to dělalo právě MPO prostřednictvím standardního správního řízení. Oni si tehdy tu definici vysvětlili teda tak, že to co není obal a když se teda potom nějaký průmyslový podnik jich zeptal, podal jim žádost, s tím, že teda oni dováží ze zahraničí zboží, které je určeno pro jejich vlastní spotřebu a že tedy dováží třeba palety, kartónové krabice, folie, pásky, ale že je to jen pro jejich vlastní potřebu, tak oni jim dali rozhodnutí, že to není obal. V tom smyslu zákona. A těchto rozhodnutí vydali několik set. A můžu říct, že stále to tady koluje, stále ty rozhodnutí jsou. Přestože ta novela v roce 2004 tuším, nabíla účinnosti, tak toto změnila. Vlastně jednak zrušila všechny tato rozhodnutí toho MPO, zároveň tu

kompetenci přenesla na MŽP, ale pořád je tu řada firem, které tato rozhodnutí mají a náhodou je potom někdo upozorní na to, že oni porušují zákon o obalech a potom nám sem volají a ptají se, co mají dělat. Jestli bychom jim třeba nemohli dát podobné rozhodnutí. Takže to je jeden z těch bodů, kdy vlastně ta novelizace zásadním způsobem dala ten zákon, tam kde měl být na začátku. Já bych řekl, že to byla tehdy chyba, že prostě někdo skutečně udělal chybu, že to ani nebyl záměr, aby se z toho prostě vyňaly ty průmyslové obaly. Jenomže si toho prostě nikdo nevšimne.

10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

No, to je zase otázka, na kterou zase nevím úplně jak odpovědět. Odpovědnost za nakládání s obalovým odpadem nese podle zákona o odpadech původce, tzn. Ten, kdo ho vyprodukuje, tak má za něj nést zodpovědnost. U spotřebitele je to řešeno tak, že tam je vlastně de lege, právně původcem obec a i tak to funguje, že prostě obec platí nakládání s tím obalovým odpadem. Samozřejmě spotřebitel, přestože ty povinnosti, které jsou stanoveny v zákoně o obalech na toho spotřebitele přeneseny být nemohou, v tom smyslu, že nemůže spotřebitel sám zajišťovat využití nebo zpětný odběr, ale samozřejmě jsou na něj přeneseny ve smyslu, že ten spotřebitel nějakým způsobem platí a on platí skrytý poplatek té autorizované obalové společnosti, který je nějakým způsobem zahrnut v ceně toho výrobku. Čili platí to spotřebitel potažmo pak ten výrobce. Ale otázka, jestli by teda měly být ty povinnosti přeneseny na spotřebitele ještě více, pak bychom se mohli bavit o tom, jestli ten spotřebitel platí hodně nebo málo. To je samozřejmě zase spíš na filosofickou debatu. Já si spíš myslím, že kdybych to měl posuzovat jako v tom evropském kontextu, tak důležitý je, jestli ten spotřebitel skutečně má nějakou rozumnou možnost ten odpad někam odhodit. To znamená, jestli to, že ten poplatek, který ten spotřebitel zaplatí, jestli je skutečně efektivně využit na to, na co využít má být. A u těch obalů si troufnu říct, že to tak skutečně je, protože skutečně je už velmi malé procento obyvatel, který tu možnost třídít nemají nebo řekněme mají nějak velmi nepohodlnou. Ale drtivá většina obyvatel České republiky pokud odpady třídít chce, tak to pro ně neznámá nějakou zásadnější fyzickou zátěž, ale asi bych mohl jaksi jmenovat i jiné problematiky. Třeba bych i zmínil právě problematiku zpětného odběru elektrozařízení, kde si právě troufnu říct, že si myslím, došlo

k přesnému opaku, kdy ten systém je postaven úplně jinak než ten zákon o obalech. Není zde jedna společnost, je jich myslím osm nebo tak nějak a pak to samozřejmě vyústí v to, že ty společnosti se samozřejmě snaží, aby měly, co nejmenší poplatky, aby měly samozřejmě, co nejvíce klientů, který budou pravidelně platit, ale pak je logické, že prostě nemůžou mít prostředky na to, aby nějakým zásadním způsobem investovaly do té sběrné infrastruktury, takže, pak je prostě otázka, jestli, teda to že ty výrobci plní svoje povinnosti tím, že někomu platí, potažmo ty spotřebitelé platí, ale ve chvíli, kdy se mi rozbije rychlovarná konvice, tak já s ní vlastně musím do nejbližšího sběrného dvora, který mám, já nevím, pět kilometrů, v Praze míň, ale třeba pět nebo osm nebo taky patnáct kilometrů daleko, tak se na to většinou prostě každý vykašle. Takže je to prostě o tom, vytvořit možnosti toho skutečného zpětného odběru, aby ten spotřebitel skutečně to mohl kam hodit, pak už je to samozřejmě na míře té motivace, ale u těch obalů bych řekl, že to funguje docela dobře.

*11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?
Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?*

No, já úplně nevím, co se myslí tím nástrojovým mixem, no. Nevím, co na to říct se přiznám.

*To jsou právě ekonomické nástroje, administrativní nástroje...to, co má ty původce obalového odpadu donutit k tomu, aby dělali to, co mají. Takže nejen zákon, ale potom i poplatky, různé dobrovolné dohody.... * No, zkrátka, aby se více třídilo. No, takhle no, přiznám se, že úplně nevím, co bych měnil na tom, jak to funguje teď. Principiálně asi nic. Spíš, opravdu mě nenapadá nic, co bych zásadního měnil.

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

Já bych se spíš zajímal o srovnání jednotlivých evropských dat, protože troufnu si říct, že v mnohých členských státech jsou ty data o obalech tak trošičku jako věštěním z křišťálové koule, i zajímavým příkladem může být Belgie, která pravidelně vykazuje u některých typů obalů čísla nad sto procent a dává to do souvislosti s konzumací nápojů, které turisté zakoupí v okolních státech a vyhodí v rámci toho belgického systému, ale ono to tak úplně asi nebude. A třeba na Slovensku, tam je zase zvláštní, že tam jim ta

data jaksi velmi variují, takže pak je samozřejmě taky otázka, když ty data takhle skáču, jaksi jestli skutečně se dá říct, že ten systém je postaven jako na nějakých smysluplných evidencích. Takže mě by spíš zajímalo, udělat, ne zeptat se, ale to by samozřejmě muselo být zásadní srovnání, srovnání těch evropských statistik, jak ta čísla počítají, to znamená, jak stanovují podíl obalové složky, jaká je míra freeridingu a pak by samozřejmě bylo zajímavé porovnat, jak na tom ty členské státy skutečně jsou. Dneska si troufnu říct, že ty data jsou do značné míry neporovnatelná. Ale ono to samozřejmě pak Česká republika no párkrát jsem se s tím setkal, e jsme potom třeba byli ve špatném světle, kdy se teda řekne, u nás se třídí jenom nějakých 70 % skleněných obalů, ale Belgie to umí na 100 %. Proč my to neděláme jako v Belgii. Ono se to pak špatně vysvětluje. Ani vlastně ta Belgie těch 100 % ani nemá, ona to má na 100 %.

Ing. Ivo Kropáček (Hnutí DUHA)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

Domnívám se, že se to daří.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Cíle vnímám jako nízké.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Největší bariérou je, že výrobci obalů skrze Eko-kom uplatňují svůj vliv na MŽP. Otevřeně tedy podporují spalování obalů a nikoli růst recyklace.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

Vyšší míra recyklace bude pro výrobce znamenat vyšší náklady. Vyšší náklady za své obaly povedou k vyšší šetrnosti a úsporám.

5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?

Hlavním faktorem je, že neznáme přesně množství produkováných obalů a ani vlastně nikdo nemá moc zájem abychom postihovali freeridery.

6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?

Opakované použití obalů je druhým nejprioritnějším stupněm závazné hierarchie nakládání s odpady.

7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?

Ano, mnohé. Doplnil bych především nezávislou kontrolu dat. Obecně systém funguje dobře.

8. Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?

Především je potřeba zvýšit požadovanou míru recyklace, a tedy zodpovědnost obalového průmyslu za své výrobky.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zneřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

Ne, bohužel časté novelizace jsou u nás časté.

10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

Spotřebitelé nemají možnost si vybírat výrobky podle toho v čem jsou zabaleny. Například si nemohou vybrat nápoj v opakovaně použitelné lahvi se šroubovacím uzávěrem, protože ty se u nás neprodávají. Rozhodně tedy musí nést vyšší zodpovědnost výrobci obalů.

11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR? Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?

Odpověď by si vyžadovala podrobnější studii. Každopádně by měly být vyšší požadavky na míru recyklace a zavedena motivace pro obchodníky k prodeji opakovaně použitelných obalů.

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

Ing. Lukáš Grolmus (ředitel komunikací EKO KOM, a.s.)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

V ČR se ve spolupráci průmyslu a obcí daří každoročně plnit recyklační procenta, která vyplývají z přísných autorizačních podmínek. Jedině koncepční a plánovitý rozvoj sběrné sítě umožňuje splnit velmi náročné požadavky zákona na další zvyšování recyklace. Co se týče recyklace obalového odpadu, v rámci Evropy se držíme na předních příčkách (především v recyklaci plastových a skleněných obalů). Ke splnění recyklačních procent nám pomáhá 70% spotřebitelů, které jsme za posledních 10 let přesvědčili, aby své odpady pravidelně třídili.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Nové cíle jsou sice přísnější, ovšem díky dobře nastavenému systému tříděného sběru a předchozím letům systematické práce na funkčním a stabilním systému tříděného sběru a recyklace obalového odpadu, věříme, že se nám i v dalších letech bude dařit tyto požadavky i nadále plnit.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Možnou bariérou může být případná ekonomická krize, jaká tu byla před čtyřmi lety. Ta ovlivnila i odpadové hospodářství, především nakládání s využitelnými složkami odpadů, a to snížením poptávky po druhotných surovinách doprovázené extrémním poklesem cen na trhu s jednotlivými komoditami. Tato situace ohrozila dlouhodobě budovaný systém třídění a recyklace odpadů v ČR. Ke zmírnění dopadů krize výrazně napomohl tzv. Stabilizační program, jehož cílem bylo především zachovat rozsah separace odpadů v obcích a zajištění úpravy vyříděných odpadů na druhotnou surovinu. Pouze odpad upravený do podoby kvalitních druhotných surovin totiž lze uplatnit na trhu i v době krize, a tím zajistit jeho využití. Stabilizační program vznikl na základě společnosti EKO-KOM, a. s., Svazu měst a obcí ČR a Hospodářské komory ČR. Díky

této pomoci se podařilo systém tříděného sběru udržet, ovšem pokud by podobná krize přišla, bylo by to nesnadnou bariérou, jako tomu bylo právě před čtyřmi lety.

Další bariérou může být snížení aktivní účasti obyvatelstva. Ta nám právě v době recese klesla o dvě procenta. Obyvatelé jsou nedílnou součástí fungujícího systému tříděného sběru a bez jejich aktivní účasti by systém nemohl fungovat.

4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?

Jen pro upřesnění, množství nevratných obalů uvedených na trh se snížilo v roce 2008 a dodnes se průmysl nedostal na úroveň roku 2008. Celý systém placení poplatků do systému EKO-KOM je postaven na platbě za množství obalů uvedených na trh a to na hmotnost. To znamená, že princip prevence je nedílně zabudovaný do konstrukce platby. Čím menší nebo lehčí obal bude, tím méně ta něj producent obalu zaplatí za zajištění jeho sběru a využití.

5. Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?

Ke zkreslení reality v žádném případě nedochází a v rámci zákonného plnění ani docházet nemůže. Plníme limity, protože máme dobře nastavený systém sběru a nakládání s obalovým odpadem, vymahatelnou legislativa nastavující plnitelné povinnosti a daří se nám udržovat dlouhodobě vysokou účast obyvatel na třídění.

6. Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?

Opakovaně používané obaly mají svá specifika, výhody i nevýhody stejně jako obaly pro jednorázové použití. Vždy závisí na zboží, které by do nich mělo být zabaleno a distribuováno. Jinak se k tomu přistoupí u zboží na export, jinak u zboží ze skupiny FMCG a jinak ke zboží dlouhodobé spotřeby. Proto nelze odpověď paušalizovat.

7. *Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?*

Těžko to můžeme komentovat přímo my, protože změny a úpravy systému provádíme průběžně tak abychom z dlouhodobého hlediska dosahovali co nejlepších výsledků za ekonomicky udržitelných podmínek. Současný systém tříděného sběru je v současné době podle nás nastaven efektivně. Díky tomuto systému, v rámci kterého aktivně spolupracuje průmysl a přes 6000 obcí, se stává třídění odpadů pro občany stále dostupnější a tím i pohodlnější.

8. *Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?*

Dle našeho názoru máme v celoevropském srovnání s ostatními členy EU nastaven legislativní rámec věnující se obalové problematice velmi solidně. Zákonné povinnosti a požadavky jsou jasně definovány, k jejich plnění jsou vytvořené odpovídající podmínky a jejich plnění je kontrolovatelné. Dosavadní novelizace vycházely ze zkušeností s implementací a reálným plněním zákonných povinností.

9. *Domníváte se, že novelizace zákon znehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?*

Viz výše.

10. *Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem?*

Původci, tedy producenti baleného zboží, které ho uvádí na trh nebo do oběhu. Situace je nyní přesně takto postižena v zákoně o obalech.

- *Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?*

Za aktuální situace nikoli.

11. *Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?
Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?*

Nechápu otázku, nevím co myslíte souslovím „nástrojový mix“.

12. *Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?*

Ing. Bohumil Beneš

- 1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?*

Podle vykazovaných údajů se naplňování cílů s dílčími otázkami daří

- 2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?*

Tyto cíle jsou velmi ambiciózní a odpovídají celosvětovým trendům. Jejich naplnění bude vyžadovat soustředěné úsilí všech dotčených subjektů.

- 3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?*

Bariéry byly dosud zřetelné jak na straně zvyšování číselné hodnoty recyklace u jednotlivých komodit, tak zejména na straně odbytu na trhu. Úroveň recyklace obecně má své přirozené meze, jejichž překročení vykazuje snižování efektivity celého procesu. To plně platí i pro obaly.

- 4. Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je primární fází cyklu hierarchie odpadového hospodářství. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?*

U dlouhodobé časové řady je to přirozené s ohledem na předcházející nízkou úroveň balení, v níž ČR zaostávala za vyspělými státy.

V současné době by jistě napomohlo vytvoření přirozené brzdy, která vyžaduje nejprve důsledné posouzení dopadu zvyšování produkce obalů na celkové finanční zatížení jednotlivých subjektů v celém životním cyklu obalů. Bez zpracování objektivní finanční analýzy a od ní odvozených opatření to bude velmi obtížné a brzda bude velmi málo fungovat.

Směrnice EP a Rady (ES) č. 98/2008 o odpadech jednoznačně ukládá členským státům vypracování programů předcházení vzniku odpadů nejpozději do 12. prosince 2013 a jejich vztahu k plánu odpadového hospodářství. V ČR nemáme ani jedno, ani druhé. Úroveň řádného řízení státu (a u odpadového hospodářství to platí také) výrazně poklesla, což nese své přirozené důsledky i na úseku odpadového hospodářství..

5. *Podle dostupných statistik převyšujeme limity EU v oblasti recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?*

Na tomto úseku existuje jistě řada subjektivních i objektivních chyb, které zkreslují realitu. Mezi vykazovanými a skutečnými hodnotami jsou v české realitě znatelné rozdíly.

V Evropě byla Nařízením komise (ES) č. 1445/2005 zavedena povinnost periodického zpracování reportů kvality statistiky odpadů. V příloze je stanoven i obsah zprávy a kritéria hodnocení. Konkrétní text za oblast statistiky obalových odpadů mi není znám.

6. *Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?*

Bohužel jsem nečetl žádné solidní příslušně materiálově členěné a technicky, organizačně, ekonomicky a právně podložené vyhodnocení této problematiky. Tady asi více než jinde platí zásada „city stranou – fakta na stůl“.

7. *Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná obalová společnost EKO-KOM?*

Působení EKO-KOMu přineslo do systému přesvědčivě řadu pozitivních změn. Přišel však čas na to, aby byl tento systém objektivně analyzován (právní rámec, úroveň konkurenčního prostředí, výsledky kontrolní a inspekční činnosti, technika a technologie, finanční hospodaření, investice, bezpečnost práce, smluvní vztahy apod.) a porovnáám se stavem a trendy vyspělých zemí. Teprve potom by měl můj názor na změnu systému příslušnou váhu.

8. *Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?*

Základních úprav vyžaduje především celkové pojetí, konstrukce a struktura zákona o odpadech a souvisejících a návazných předpisů. Od samého počátku jsem nepochopil, proč je předpis o obalech již v úrovni zákona oddělen (na rozdíl od jiných složek odpadů) od zákona o odpadech.

Do odpadového práva ČR nebyla dosud řádně implementována rámcová směrnice EP a Rady č. 98/2008 o odpadech zaměřená na vytváření „evropské recyklační společnosti“. Domnívám se také, že k naplňování cílů „evropské recyklační společnosti“ musí být daleko více právně propojen celý hospodářský cyklus a formulovány po zkušenostech ze zahraničí cíle a postup pro udržitelné materiálové hospodářství (SMM).

Potřeba právních úprav v ČR je z toho pohledu nezbytná.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

Odpověď na předcházející otázku naznačuje i můj postoj k otázce č.9.

10. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za nakládání s obalovým odpadem? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

Evropský právní rámec stanovuje zodpovědnost několika subjektům. Spotřebitel je pouze dílčí součástí celého řetězce a jeho úroveň vlivu je tím předurčena. Ve srovnání s ostatními subjekty je tato úloha sice nezanedbatelná, ale spíše malá.

11. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR? Jak hodnotíte nynější podobu nástrojového mixu?

12. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

V čem vidíte hlavní příčiny a problémy současné úrovně řízení státu na úseku odpadového hospodářství a obalů jako jeho součástí.

Ing. Veronika Jarolímová (Česká inspekce životního prostředí)

1. Jak se podle Vás v České republice daří naplňovat cíle vyplývající ze zákona o obalech?

Jak se daří naplňovat cíle? Já myslím, že se to daří. Systém, který je tady zavedený AOS EKO-KOM, je velice dobrý, v rámci jeho budování byla odvedena spousta kvalitní práce.

2. Jak hodnotíte nové cíle požadovaného rozsahu recyklace a využití obalového odpadu?

Já si myslím, že to kopíruje realitu. Přiznám se, že nevím, jestli je cesta nutit zvyšováním procent navyšovat úroveň třídění a následně recyklace a i toto má nějaký reálný „strop“. Já vidím mezeru v tuhle chvíli v nějakém nástroji, kterým by obec byla více motivovaná k ekologické výchově. Obec dostává peníze od EKO-KOM za odpady z obalů. Nevím, jestli to je dostatečná motivace. Záleží na městu.

3. Jaké možné bariéry vidíte při naplňování cílů vyplývajících ze zákona o obalech?

Největší bariérou je nedostatek ekologické výchovy a malá iniciativa pracovníků zainteresovaných přímo na obcích.

Vidím velký zádrhel v nedostatečné ekologické výchově, která by měla být prováděna obcemi nebo školami. Ale moje zkušenost je taková, že ve školách nemají dostatek odborných informací (Což jim člověk nemůže mít za zlé).

, zejména z konkrétní obce, bylo by důležité nastartovat spolupráci mezi školami a Což jim člověk nemůže mít za zlé.

Chtělo by to najít nějakou legislativní cestu. Buď přes ministerstvo školství, nebo přes svaz města, obcí. Nevím, jak legislativně na obce. Prostě dát jim tu povinnost, aby obce musely dělat ekologickou výchovu. Pak si myslím, že by ta procenta vyříděných a následně využitých odpadů z obalů byla vyšší.

4. *Prevence vzniku obalů, a tedy i obalového odpadu, je na špičce pomyslné „odpadové pyramidy“. Množství obalů a obalového odpadu se však zvyšuje. Jaké kroky byste navrhl/a pro posílení prevence vzniku obalů?*

Úvodem je třeba říct, že dle evidencí vedených MŽP množství obalů v posledních cca 4 až 5 letech nestoupá, v návaznosti na jiná srovnání (např. produkce odpadů), by bylo možno konstatovat, že toto je ovlivněno výší HDP a proběhlou hospodářskou krizí. To ale neznamená, že v této oblasti nejsou rezervy. Rozhodně lze konstatovat, že systém, který je nastaven v rámci zákona č. 477/2001 Sb. o obalech, konkrétně rozšířená odpovědnost výrobce vede ke snižování hmotnosti obalů, což lze demonstrovat na jednotlivých případech. Za daleko problematičtější je možno považovat vývoj designu obalů, zejména různé barvení případně opalizující efekty atd., kdy tyto technologie následně omezují recyklaci. V rámci systému by se měly preferovat co možno nejsnadněji recyklovatelné obaly např. čirá PET, kdy odbyt tohoto materiálu vzniklého z odpadu z obalů je snazší než z barevných PET lahví. Vzhledem k tomu, že vývoj v posledních letech ukazuje, že je možno stále více komodit z odpadů z obalů recyklovat je možno doufat, že tento trend bude zachován. Je také na zvážení realizace špičkových technologií na třídění odpadů z obalů, které již v současnosti fungují v zahraničí. Důležitá je i podpora koncových technologií – výroby z recyklátů.

5. *Podle dostupných statistik převyšujeme limity recyklace i materiálového využití. Jaké jsou možné faktory, které tyto statistiky ovlivňují a mohou zkreslovat realitu?*

U těch statistik jsou to určitě různě vedené evidence...to se ví, že to v Evropě není úplně sjednocené. Že ta čísla, co posílají jednotlivé státy, úplně nesedí. Ale přiznám se, že mám jen okrajové informace a je obtížné se k tomuto vyjádřit, ale myslím, že údaje naše údaje by měly být v souladu s realitou. Co umím posoudit nejlíp je asi ta evidence uvedení obalu na trh. To jsou ty formuláře, s kterými se setkáváme. Tam si myslím, že by to nemělo mít chybu. Otázka je freeriding. Tam by docházelo k tomu, že by ty procenta mohla narůstat: měli bychom malou základnu, vytřídilo by se hodně a procenta by narostla...., ale to je problém všech zemí EU.

6. *Byl/a byste pro rozšíření opakovaně používaných obalů? A proč?*

Určitě bych byla pro rozšíření opakovaně použitelných obalů, protože stopa, kterou nechávají za sebou, alespoň podle těch LCA studií, které byly zpracované, je menší oproti jednorázově použitelným.

7. Změnil/a byste něco v systému, který u nás zavedla autorizovaná společnost EKO-KOM?

Myslím si, že ten systém obecně funguje, že je to super. Ale vylepšením by bylo, že by se zvýhodnily lépe recyklovatelné materiály.

Ten systém je velice dobrý. Je ale důležité motivovat obce, aby spolupracovaly, aby se zabývaly ekologickou výchovou a ten systém prosazovaly. Legislativa dává nějakou možnost a záleží na těch lidech v obci, jestli ji využijí. Systém třídění jednotlivých využitelných složek komunálního odpadu je velice závislý na ekologické výchově, a na tom, jak se tomu ta obec věnuje. Tam si myslím, že může být rozdíl v třídění až např. 30 % mezi jednotlivými městy

Zajímavá je mapa, kde je vyznačeno, kolik využitelných odpadů bylo vytříděno v jednotlivých městech. Tam uvidíte ten rozptyl mezi městy. Je to o těch individualitách na městských úřadech, potažmo o regionech.

8. Zákon o obalech byl několikrát novelizován. Je podle Vás potřeba dalších úprav tohoto zákona?

Potřeba dalších úprav je. Ty novely jsou tam potřeba, hlavně z hlediska kompetencí celních úřadů. Jednak aby nepropouštěly zboží a jednak, aby nám mohly dávat informace. To vidím jako základní věc a pak je tam pár věcí takových spíš jako technického charakteru, které bychom potřebovali upravit.

Ona v praxi ta právní úprava funguje. Funguje na snižování množství obalů, ale bohužel ten tlak na design může v některých případech snižovat možnosti recyklace. To, co tam není řešený, v těch nástrojích, je právě ten design a materiály, z kterých je obal vyroben – to by mělo být víc zpoplatněné. Je zřejmé, že prostě některý materiál je snáz recyklovatelný než plasty, ale některé druhy plastů jsou zase velice dobře recyklovatelné, jako jsou třeba PET lahve. Protože v té oblasti se pohybuju nějakých

dvacet let, tak vidím, že na třídících linkách se třídí za účelem využití stále více komodit í (petky, tetrapack, třídí se folie, víčka od petek, velký obaly od pracích prostředků....). Takže teď už těch komodit je víc, než jich bylo předtím, takže rozhodně to má nějaký dobrý vývoj. Kdybychom se podívali na graf, který je na ministerských stránkách, co se týká recyklace, tak je taky vidět, že se recykluje čím dál víc. Ale mně by se ještě líbilo, kdyby třeba, kdyby třeba v rámci těch plastů byly zvýhodněné třeba zrovna PET bílé, který jsou snáz recyklovatelný. Aby si to ten subjekt rozmyslel. Zatím jsou různě barevné PET zpoplatněny stejně.

9. Domníváte se, že novelizace zákon zpřehlednily a tím mohly snížit jeho účinnost?

Současné znění zákona o obalech je až na některé drobnosti (viz výše) plně funkční a myslím, že novelizacemi nebylo zásadně ovlivněno. Je dobře, že na stránkách ministerstva je průvodce podnikatele labyrintem zákona o obalech. A tam jsou opravdu přehledně popsány povinnosti jednotlivých subjektů, velice dobře jsou také vypracovány stránky AOS EKO-KOM. Kdo by podle Vás měl nést zodpovědnost za obalový odpad? Domníváte se, že by měla být větší zodpovědnost přenesena na spotřebitele?

Podle mě jednoznačně tak, jak je to nastavený Evropskou unií. I u ostatních výrobků je to ta rozšířená odpovědnost výrobce. Prostě ten, kdo ty obaly vyrábí.

Druhá věc je, jak to dopadne na spotřebitele. On samozřejmě ten spotřebitel tu cenu zaplatí, ale v rámci konkurence je tam snaha s tím obalem pracovat tak, jak se pracuje. To znamená: já jsem si teď kupovala petku a ona se mi úplně probořila. Opravdu to funguje tak, že se omezuje hmotnost obalu někdy na hranici funkčnosti.

10. Jaký nástrojový mix byste zvolil/a pro větší efektivitu zákona o obalech v ČR?

Větší zainteresovanost obce a podporu subjektů, které vyrábí z odpadů z obalů, pak by procenta recyklace a využití šly nahoru.

11. Na co byste se zeptal/a jiných expertů na tuto problematiku Vy?

Nemám žádné dotazy.